

Personskadeerstatning i et «nøtteskall»

– hovedlinjer og utvalgte emner

Nettsiden for kurset: www.erstatningskurs.no

Ønsker du tilgang i 12 mnd? Send e-post til

morten@lexiaeducation.no

Professor dr. juris Morten Kjelland

1

2

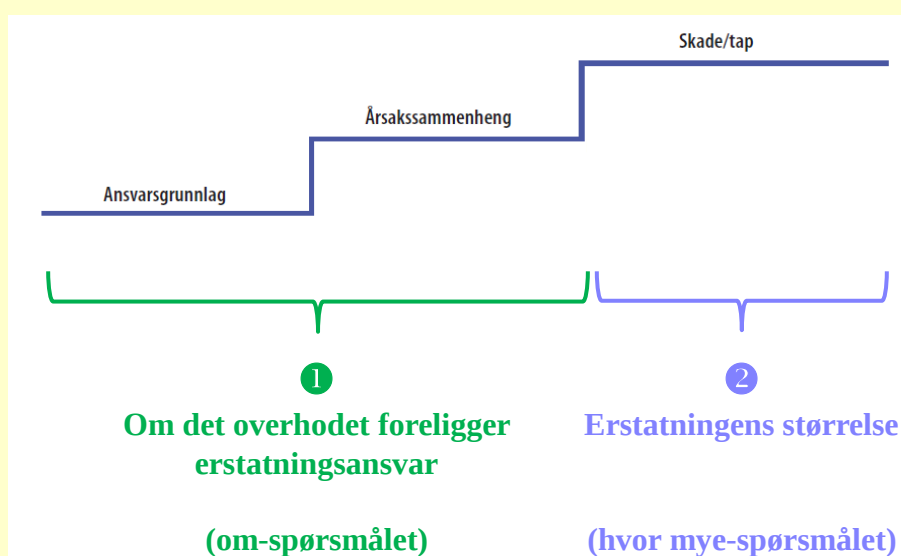
Grunnvilkårene for erstatning

3

Grunnvilkårene for erstatning

- erstatningsrettens to hovedspørsmål

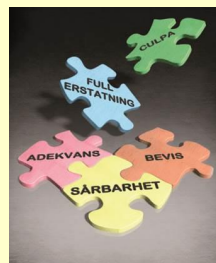

4

Sentrale ansvarsgrunnlag

– og introduksjon til personskaderetten

Leksjon 1: Introduksjon

Professor dr. juris Morten Kjelland

5

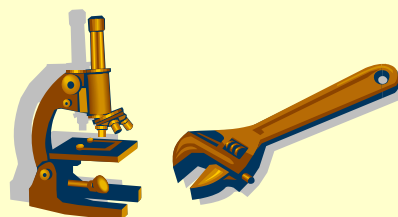
Sentrale ansvarsgrunnlag

– og introduksjon til personskaderetten

Leksjon 1: Introduksjon

«JURIDISK WORKSHOP»

Professor dr. juris Morten Kjelland

6

Ansvarsgrunnlag

7

Sentrale ansvarsgrunnlag

Leksjon 2: Bilansvaret

Professor dr. juris Morten Kjelland

8

«Aktiv» forelesningsdel

– inngangsvilkårene

Oppgave 1 – bilansvarsoppgaven

Vi leser oppgaven om Karl, og vurderer ansvars-spørsmålet ...

9

Bilansvar

– anvendelsesområdet: bal. §§ 1 og 2

Hovedregel – bal. § 1

«Denne lova gjeld skadebot for skade som motorvogner gjer på folk eller eige og likeins trygding mot slik skade.»

To sentrale unntak – bal. § 2 første ledd

a) bilen brukt som annet enn kjøretøy

b) bilen er parkert utenfor gate/vei eller sted for allmenn ferdsel

10

HR-2021-822-A

Partenes anførsler:

Gjensidige forsikring ASA har i korte trekk gjort gjeldene at de ikke er ansvarlige for skaden, fordi unntaksregelen i bal. § 2 (1) b) kommer til anvendelse. Bilen var «fråsegsett». Det er nødvendig at kjøringen er tydelig avsluttet, men det er ikke krav om langvarighet. Parkeringen var videre «forsvarlig». Carporten er ikke et sted der «ålmenta kan ferdast», loven krever ikke at stedet er fysisk avstengt, og det er ikke naturlig for allmennheten å ferdes på stedet.

Ankemotparten KLP AS anfører at lagmannsrettens resultat er korrekt. Brannen er «gjort» av bilen. Skadene på boligene faller ikke utenfor dekningen til bal. § 2 (1) b). Bilansvaret skal være vidtrekkende. Unntaket skal således tolkes snevert og kriteriene etter § 2 (1) b) er kumulative med nær innbyrdes sammenheng. Til slutt er det anført at EØS-avtalen er et relevant tolkningsmoment.

Høyesterettsformulering av problemstillingen.

«Det følger av ordlyden at vilkåret for unntak fra det objektive bilansvaret knytter seg til tre kriterier, som jeg stikkordsmessig refererer til som henholdsvis «fråsegsett» – eller «bortsatt» som er uttrykket i bokmålskildene – «forsvarlig» og «utanfor ... stad der ålmenta kan ferdast». Som jeg kommer tilbake til, dreier det seg om én samlet norm, der kriteriene må sees i sammenheng».

Det avgjørende spørsmålet for anvendelsen av bilansvarsloven blir etter dette om bilen var «fråsegsett utanfor gate, veg eller annan stad der ålmenta kan ferdast».

HR-2021-822-A

(Publisert mai 2021)

11

Bilansvar

– ansvaret er objektivt

Bilansvarsloven § 4

«Gjer ei motorvogn skade, har skadelidaren krav på skadebot hjå det trygdelaget som vogna er trygda i etter kapittel IV, endå om ingen er skuld i skaden.»

➔

Objektivt ansvar

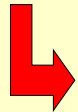
12

Bilansvar

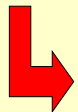
– forsikringsplikt

Bilansvarsloven § 15 første punktum

«Motorvogn som er registrert eller skulle ha vore registrert eller ha kjennemerke etter vegtrafikklova, skal eigaren trafikktrygda for all skade ...»

Lovfestet

Forsikringsplikt (med unntak i § 16)

13

Bilansvar

– bal. § 17, jf. § 10: Trafikkforsikringsforeningen

tff.no

14

Bilansvar

– bal. § 17, jf. § 10: Trafikkforsikringsforeningen

Uforsikret kjøretøy

Bal. § 10 (1), 1.p.:
«skadelidaren» =
både fører og passasjer

Sammenheng med bal. § 15,
om motorvogn som «er
registrert eller *skulle vore*
registrert eller ha kjenne-
merke etter vegtrafikklova»

Ukjent skadevolder

Bal. § 10 (2), herunder såkalte
«Hit and run»-situasjoner

Personskader sterkere vernet enn
tingsskader, se bal. § 10 (2),
2.p.: «gjort meir enn uvesentleg
skade på person»

Utenlandsk kjøretøy

EØS-rettslig dimensjon

Bal. § 17 (1) bokstav e:
«trygding for utanlandske
motorvogner som vert nytta
her i riket mellombels»

Forskrift om trafikktrygd
1. april 1974 nr. 3

15

Bilansvar

– «gjer»-kriteriet

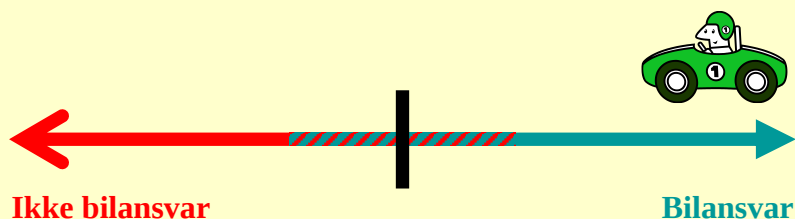
Bilansvarsloven § 4

«**Gjer** ei motorvogn skade, har skadelidaren krav på
skadebot hjå det trygdelaget som vogna er trygda i
etter kapittel IV, endå om ingen er skuld i skaden.»

16

Bilansvar

– «gjer»-kriteriet

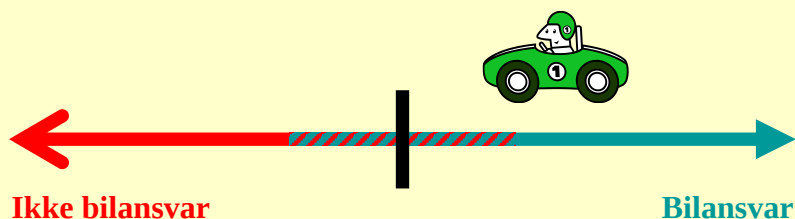

- Alminnelige trafikkulykker
- Bilansvaret omfatter både kollisjoner og singelulykker
- Eksempler: *Nakkesleng I* (Rt. 1998 s. 1565) og *Psykoinvaliditet* (Rt. 2001 s. 320)

17

Bilansvar

– «gjer»-kriteriet

- Bilansvaret rekker vidt ...
- Eksempel: *Hjullaster* (Rt. 1999 s. 1312)

18

Bilansvar

– *Hjullaster* (Rt. 1999 s. 1312)

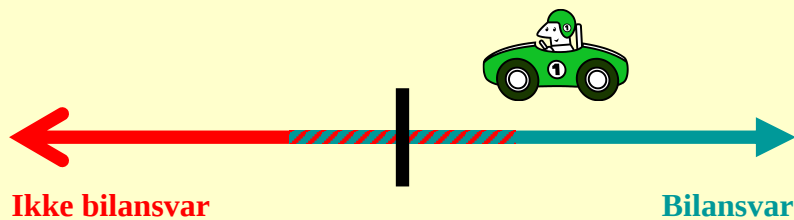
Høyesterett:

«Sentralt står ... hjullasterens bevegelighet og den kraft som skapes i kombinasjonen av hastighet og tyngde. Slik jeg ser det, er det nettopp bruken av hjullasteren som kjøretøy, ved at den kjøres inn i veggen, som i dette tilfellet volder skaden.» (s. 1316)

19

Bilansvar

– «gjer»-kriteriet

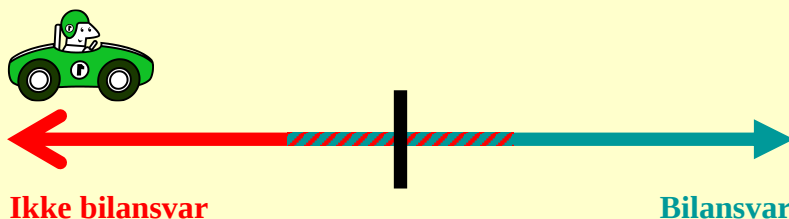
➤ Bilansvaret rekker vidt ...

➤ Eksempel: *Hjullaster* (Rt. 1999 s. 1312)

20

Bilansvar

– «gjer»-kriteriet

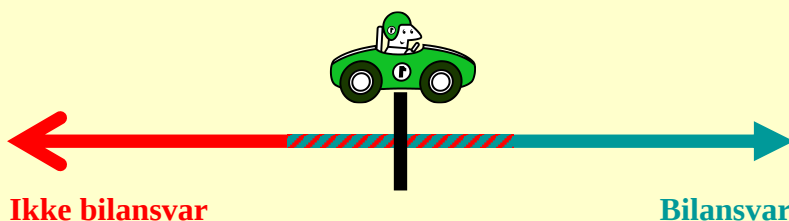

- Skadeårsaken kommer utenfra og bilen eller førerens forhold ikke spiller noen rolle for hendelsesforløpet; *Blekksprut* (RG 1984 s. 851)
- Lasting og lossing er normalt klart utenfor, jf. eksempelvis *Lastelem* (Rt. 1986 s. 1293) og *Konteiner* (HR-2016-2560-A)

21

Bilansvar

– «gjer»-kriteriet

- Grensetilfeller må løses ut fra de beskrevne momentene
- Dommer om nettopp grensetilfeller – viktige utviklingslinjer i høyesterettspraksis

22

Tankbildommen

(Rt. 2012 s. 233)

23

Tankbil (Rt. 2012 s. 233)

– essensen presentert ved en samleskisse

Kreves

- **Vilkår 1:** Skaden må være en naturlig konsekvens av motorvognens direkte bruk til transportformål
 - ↳ Hovedregel: alle typer skader kan omfattes
 - ↳ Særstilling: Lasting- og lossingsskader (normalt unntatt)
- **Vilkår 2:** Årsakssammenheng

Kreves ikke

- Skaden trenger ikke å være *typisk* for bilbruk
- Ikke *absolutt* krav at skaden skyldes realisering av bilens farlige egenskaper som motorvogn (fart, lettbevegelse, tyngde mv.), men fortsatt viktige *momenter* i årsaksvurderingen

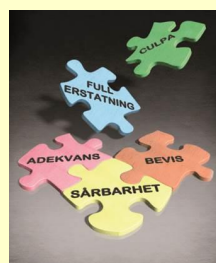
24

Skadesituasjon	Argumentasjon/synspunkt	Referanse
Klemskader	I prinsippet omfattet	NUT 1957: 1 s. 58
Lastings-/lossingsskader	Hovedregel: Unntatt. Men: snevert unntak	NUT 1957: 1 s. 59–60
Tauings- og skyveskader	I prinsippet omfattet	NUT 1957: 1 s. 58
Hester som skremmes	I prinsippet omfattet	NUT 1957: 1 s. 58
Skader pga. blending	I prinsippet omfattet	NUT 1957: 1 s. 58
Steinsprutskader	I prinsippet omfattet	NUT 1957: 1 s. 58
Hjul som løsner	I prinsippet omfattet	NUT 1957: 1 s. 58
Vognlass som faller av	I prinsippet omfattet	NUT 1957: 1 s. 58
Indirekte forgiftning	Ikke omfattet	NUT 1957: 1 s. 58
Brannskade	I prinsippet omfattet, men se bal. § 2 b	NUT 1957: 1 s. 58
Bråstans	I prinsippet omfattet	NUT 1957: 1 s. 60
Illebefinnende	Ikke omfattet	NUT 1957: 1 s. 60
Avhopping i nød/redning	I prinsippet omfattet (men kan avkortes)	NUT 1957: 1 s. 60

25

Sentrale ansvarsgrunnlag

Leksjon 3: Yrkesskadeansvaret

Professor dr. juris Morten Kjelland

26

Yrkesskadeansvaret

– forholdet til arbeidsgiveransvaret

27

Ansvarsgrunnlag

28

Yrkesskade

– anvendelsesområdet for yrkesskadeforsikringsloven

Yrkesskadeforsikringsloven § 1

«Loven gjelder ved personskade påført

arbeidstaker hos arbeidsgiver i riket.»

Ysfl. § 2 (1) b

Ysfl. § 2 (1) a

LEGALDEFINISJONER

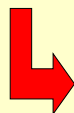
29

Yrkesskade

– ansvaret er objektivt

Ysfl. § 3 første ledd andre punktum

«Yrkesskadeforsikringen skal gi rett til full erstatning uten hensyn til om noen har skyld i skaden.»

Objektivt ansvar

30

Yrkesskade

– forsikringsplikt

Ysfl. § 3 første ledd første punktum

«Arbeidsgivere plikter å tegne forsikring (yrkesskadeforsikring) ...»

Ysfl. § 4 fjerde ledd

Yrkesskade-
forsikringsforeningen

yff.no

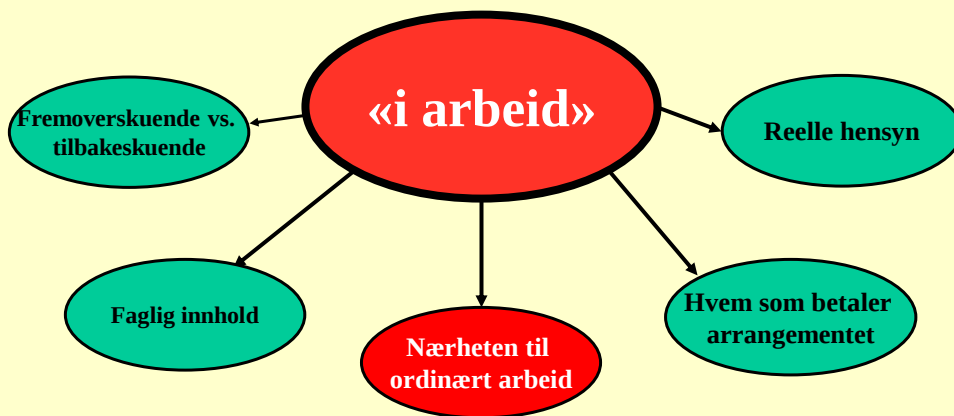
«Forsikringsgivere som tilbyr forsikring etter loven, må være tilsluttet en forening av slike forsikringsgivere (Yrkesskadeforsikringsforeningen).»

31

Hyggetur med jobben I
(Rt. 2004 s. 487)

32

Hyggetur med jobben I (Rt. 2004 s. 487) – presisering av inngangsvilkårene

33

Hyggetur med jobben II (Rt. 2014 s. 513)

34

Hyggetur med jobben II (Rt. 2014 s. 513)

– saksforholdet

35

Hyggetur med jobben II (Rt. 2014 s. 513)

– essensen i dommen

Høyesterett:

«Begrepet «i arbeid» er ikke skarpt avgrenset og er ikke helt dekkende for hva som omfattes. Kjernen i begrepet er utførelse av arbeidstakerens ordinære arbeidsoppgaver. Men blir en arbeidstaker utsatt for en ulykke på arbeidsstedet, stilles det ikke noe krav om at ulykken har tilknytning til utføringen av arbeidsoppgavene – arbeidstakeren vil da som den store hovedregel være yrkesskadedekket. Kriteriet «i arbeid» har derfor først og fremst betydning når ulykken skjer utenfor arbeidsstedet.» (avsnitt 39)

36

Hyggetur med jobben II (Rt. 2014 s. 513)

– essensen i dommen

Høyesterett:

37

Hyggetur med jobben II (Rt. 2014 s. 513)

– essensen i dommen

Høyesterett:

«Dersom arbeidsgiveren pålegger arbeidstakeren å delta på en bestemt aktivitet, må aktiviteten som den store hovedregel anses for å ha skjedd «i arbeid». Dette må være tilfellet selv om aktiviteten er av en slik art at arbeidstakeren arbeidsrettslig sett har adgang til å reservere seg mot å delta. Og det kan ikke uten videre være avgjørende at det gjelder en aktivitet som arbeidstakeren ikke har plikt til å utføre i henhold til instruks eller arbeidsordre. Også aktiviteter som arbeidsgiveren forventer at arbeidstakeren skal delta på, må som hovedregel være omfattet dersom tilknytningskravet for øvrig er oppfylt.» (avsnitt 44)

38

Yrkesskade

– dekningsområdet

Ysfl. § 10

«Yrkesskadeforsikringen skal ... dekke skader og sykdommer som arbeidstaker påføres **i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden.**»

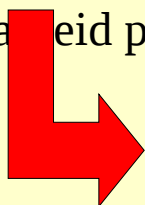
39

Yrkesskade

– dekningsområdet

Ysfl. § 10

«Yrkesskadeforsikringen skal ... dekke **skader og sykdommer** som arbeidstaker påføres i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden.»

Ysfl. § 11

40

Dekningsområdet

Ysfl. § 11

Yrkesskadeforsikringen skal dekke a) skade og sykdom forårsaket av arbeidsulykke

↳ Folketrygdloven § 13-3

«[2] Som arbeidsulykke regnes en plutselig eller uventet ytre hending som medlemmet har vært utsatt for i arbeidet. Som arbeidsulykke regnes også en konkret tidsbegrenset ytre hending som medfører en påkjenning eller belastning som er usedvanlig i forhold til det som er normalt i vedkommende arbeid.

[3] Belastningslidelser som over tid har utviklet seg i muskel-/skjelettsystemet, regnes ikke som yrkesskade. Det samme gjelder lidelser som har utviklet seg som følge av psykiske påkjenninger eller belastninger over tid.»

41

Dekningsområdet

Markert ulykkesbegrep (dekning)

Ftrl. § 13-3 (2), 1.p., jf. ysfl. §§ 10 og 11 a)

For eksempel fall fra stillas

Rettspraksis: *Fotballspiller* (Rt. 2006 s. 1642)

Avdempet ulykkesbegrep (dekning)

Ftrl. § 13-3 (2), 2.p., jf. ysfl. §§ 10 og 11 a)

For eksempel løfteskader

Rettspraksis: *Pall* (Rt. 2007 s. 882) og *Skygge* (Rt. 2005 s. 1757)

Belastningslidelse (ikke dekning)

Ftrl. § 13-3 (3), 1.p., jf. ysfl. §§ 10 og 11 a)

Økonomiske og administrative hensyn (men se NOU 2008: 11)

Rettspraksis: *Ambulansesjåfør* (Rt. 2013 s. 645)

42

3.5 Dekningsområdet			
Markert ulykkesbegrep (dekning) Ftrl. § 13-3 (2), 1.p., jf. ysfl. §§ 10 og 11 (1) a For eksempel fall fra stillas	Avdempet ulykkesbegrep (dekning) Ftrl. § 13-3 (3), 1.p., jf. ysfl. §§ 10 og 11 a 	Belastningslidelse (ikke dekning) Ftrl. § 13-3 (3), 1.p., jf. ysfl. §§ 10 og 11 (1) a Økonomiske og administrative hensyn (men se NOU 2008: 11) 	
			

43

Dekningsområdet

Ysfl. § 11 første ledd

Yrkesskadeforsikringen skal dekke

a) skade og sykdom forårsaket av arbeidsulykke (yrkesskade),

b) skade og sykdom som i medhold av folketrygdloven § 13-4 er likestilt med yrkesskade

↳ «Listesykdommene»

↳ Forskrift 11. mars 1997 nr. 219 og 220

44

Sykdommer og forgiftninger:	Tilsvarende virksomheter og arbeidsprosesser:
Forgiftning med bly, dets legeringer eller forbindelser, og direkte følger av slik forgiftning.	Behandling av blyholdige ertser, herunder blyslag i zinkverk.
	Støping av gammel zink og bly til blokker.
	Tilvirkning av varer av støpt bly eller blylegeringer.
	Beskjeftigelse i de polygrafiske industrier.
	Tilvirkning av blyforbindelser.
	Tilvirkning og reparasjon av elektriske akkumulatorer.
	Tilberedning og bruk av blyholdig emalje.
	Polering ved hjelp av blyspån eller blyholdig tinnaske.
	Malerarbeider som fører med seg tilberedning eller bruk av glassur, kitt eller farge som inneholder blyfargestoff.
Forgiftning ved kvikksølv, dets amalgamer og forbindelser, og de direkte følger av slik forgiftning.	Behandling av kvikksølvterter.
	Tilvirkning av kvikksølvsmensetninger.
	Tilvirkning av måle- eller laboratorieapparater.
	Tilberedning av råmaterialer for hatte-industrien.
	Forgylling med bruk av varme.
	Bruk av kvikksølvluftpumper ved tilvirkningen av glødelamper.
	Tilvirkning av tennfenghetter av knallkvikksølv.
Miltbrandsmitte.	Arbeid med miltbrandsyke dyr.
	Behandling av dyrekropper eller deler av sådanne, herunder huder, klover og horn.
	Lasting og lossing eller transport av varer.

45

Dekningsområdet

Yrkesskadeforsikringen skal dekke

- a) skade og sykdom forårsaket av arbeidsulykke (yrkesskade),***
- b) skade og sykdom som i medhold av folketrygdloven § 13-4 er likestilt med yrkesskade***
- c) annen skade og sykdom, dersom denne skyldes påvirkning fra skadelige stoffer eller arbeidsprosesser.***

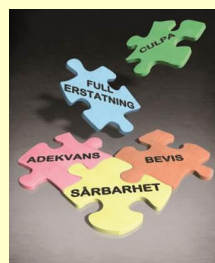
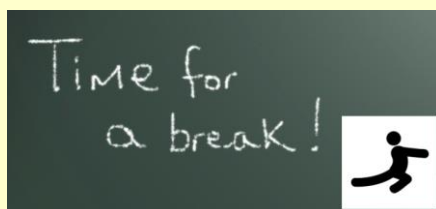

«Sikkerhetsventilen»

46

Sentrale ansvarsgrunnlag

Leksjon 4: Kort om pasientskadeansvar

Professor dr. juris Morten Kjelland

47

Pasientskadeansvar – oversikt over ansvarsmodellene

① Skyldansvar

② Objektivt ansvar

48

Pasientskadeansvar

– oversikt over ansvarsmodellene

49

Pasientskadeansvar

– øvrige ansvarsmodeller i passkl. § 2

Passkl. § 2 b) Teknisk svikt

Passkl. § 2 c) Smitte eller infeksjon

Passkl. § 2 d) Vaksinasjon

Passkl. § 2 e) Ansvar etter alminnelig erstatningsrett

50

Pasientskadeansvar

– oversikt over ansvarsmodellene

51

Pasientskadeansvar

– den særskilte regelen i passkl. § 2 tredje ledd

Lovteksten

«... pasientskade som er særlig stor eller særlig uventet, og som ikke kan anses som utslag av en risiko som pasienten må akseptere.»

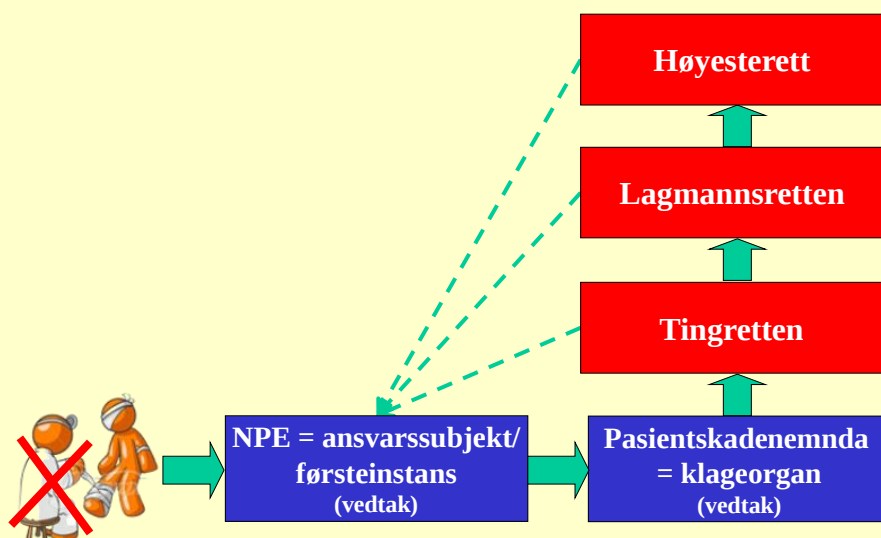
Presiseringer

1. Ikke en ren rimelighetsregel, men en sikkerhetsventil som skal brukes med forsiktighet, se blant annet *Cellegift* (Rt 2013 s. 653)
2. Må være misforhold mellom skaden og den sykdommen pasienten behandles for, se blant annet *Urininkontinens* (HR-2017-2270-A)
3. Informasjonsgiving er ett av flere momenter; kobling til helseretten

52

Pasientskadeansvar

– institusjonelle forhold

53

Pasientskadeansvar

– institusjonelle forhold

Pasientskadeerstatning Klage på vedtak fra NPE om erstatning som følge av svikt ved behandling i helsevesenet.	Behandlingsreiser Klager over vedtak om avslag på refusjon av utgifter til behandlingsreise til utlandet.	Behandling i utlandet Slik er saksgangen når du klager på vedtak fattet om avslag på dekning av utgifter til behandling i utlandet.
Dine rettigheter og personvern Du har krav på å bli informert om saksbehandlinga og personvern.	Helsestønad Gir medlemmer av folketrygden hel eller delvis kompensasjon for nødvendige utgifter til helsetjenester.	Rettssaker Helseklages rettsaksavdeling prosederer rettssaker der Pasientskadenemnda er saksoekt.

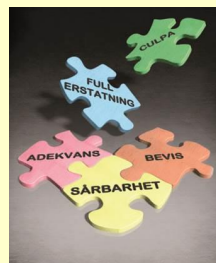
npe.no

helseklage.no

54

Sentrale ansvarsgrunnlag

– og introduksjon til personskaderetten

Professor dr. juris Morten Kjelland

55

Årsakssammenheng og bevis

- utarbeidelse av «saksbehandlingsverktøy»
basert på nyere rettspraksis

Professor dr. juris Morten Kjelland

56

Oversikt over årsaksforelesningen

- hoveddelene

Grunnleggende

prinsipper om årsakssammenheng og bevis

I

Spesielle

prinsipper om årsakssammenheng og bevis
– med hovedvekt på nakkeslengskader

II

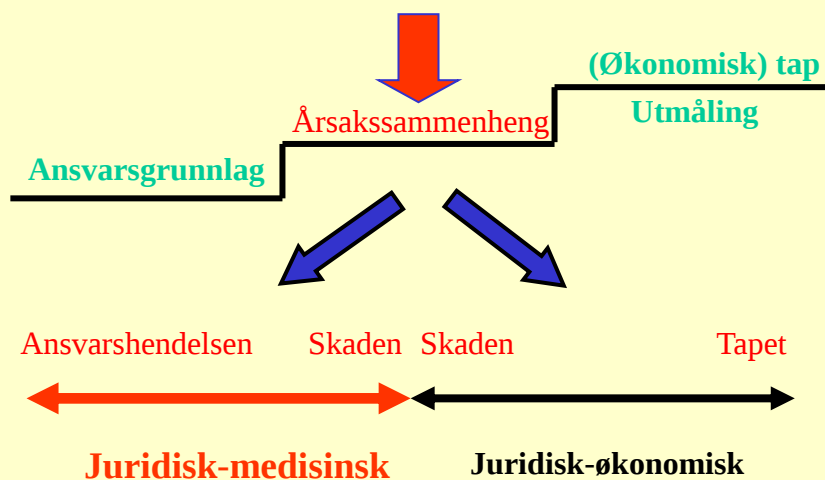
57

I

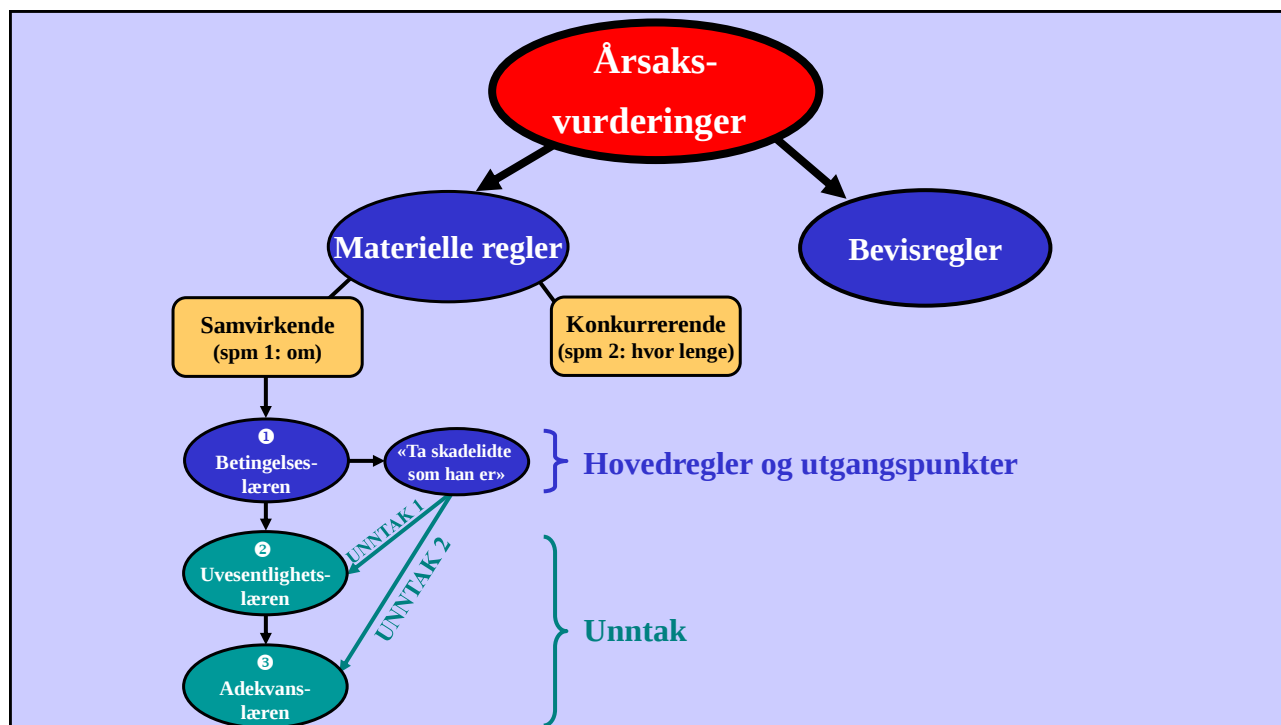
Grunnleggende prinsipper om årsakssammenheng og bevis

58

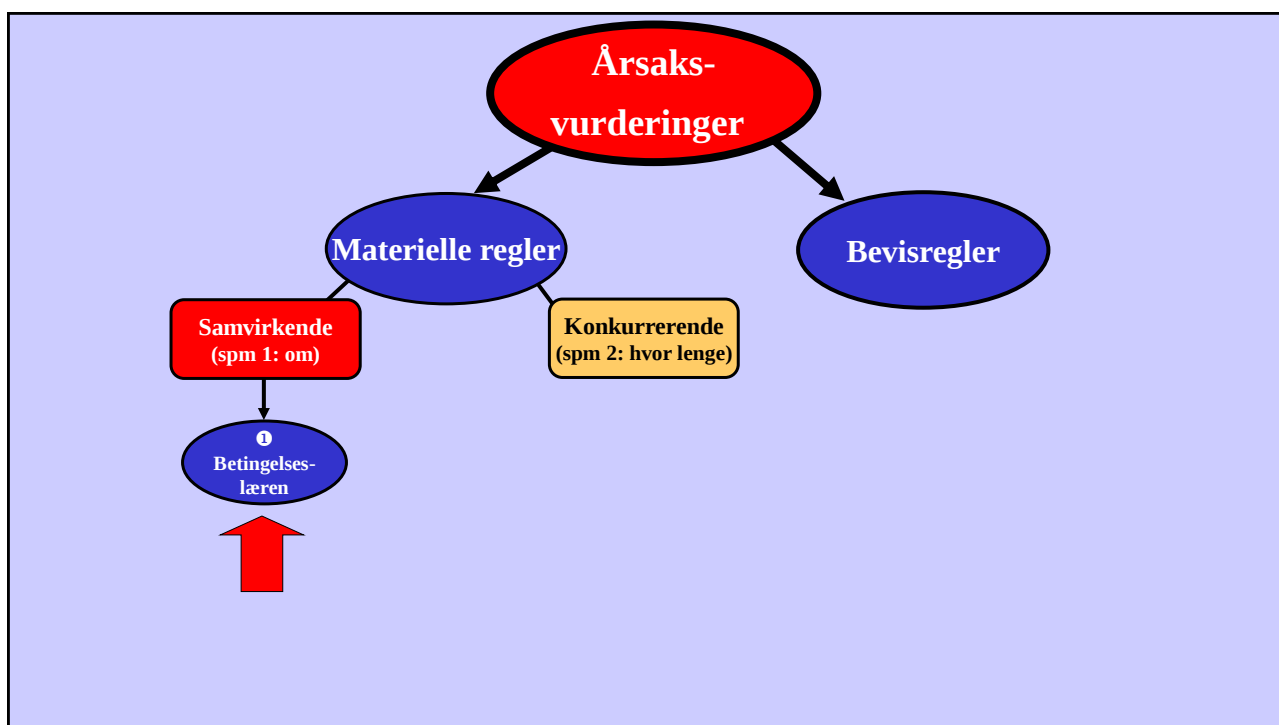
Rettslig plassering av problemstillingen

59

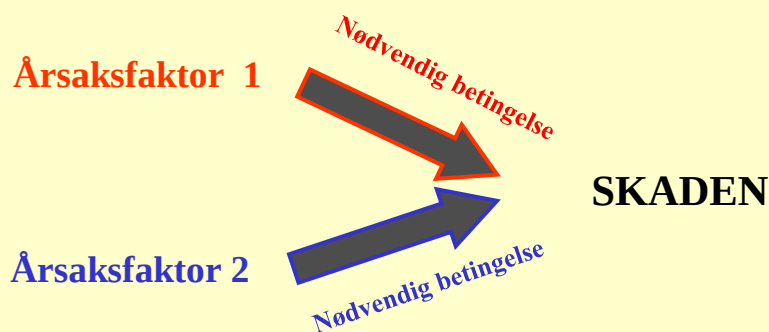

60

61

Samvirkende årsaksfaktorer – hovedregelen om betingelseslæren

- Hver skadeårsak som det kan knyttes ansvar til, hefter for HELE skaden; INGEN fordeling etter den enkeltes årsaksfaktorens bidrag.

62

Betingelseslæren

– hovedregelen for faktisk årsakssammenheng

Rettsregelen (betingelseslæren):

X er årsak til Y, dersom Y ikke ville skjedd om X tenkes borte.

Hjemmel: *P-pille II* (Rt. 1992 s. 64)
Papegøye (Rt. 1997 s.1)
Nakkesleng I (Rt. 1998 s. 1565)
Nakkesleng II (Rt. 2000 s. 418)
Psykoinvaliditet I (Rt. 2001 s. 320)
Psykoinvaliditet II (Rt. 2001 s. 337)
Politiflukt (Rt. 2003 s. 338)
***Pseudoanfall* (Rt. 2007 s. 158)**
***Schizofreni* (Rt. 2007 s. 172)**
Nakkesleng IV (Rt. 2010 s. 1547)
Juridisk teori (Lødrup, Nygaard, Kjelland m.fl.)

Utviklet i **samspill**
mellom
rettspraksis og teori

63

Betingelseslæren

– hovedregelen for faktisk årsakssammenheng

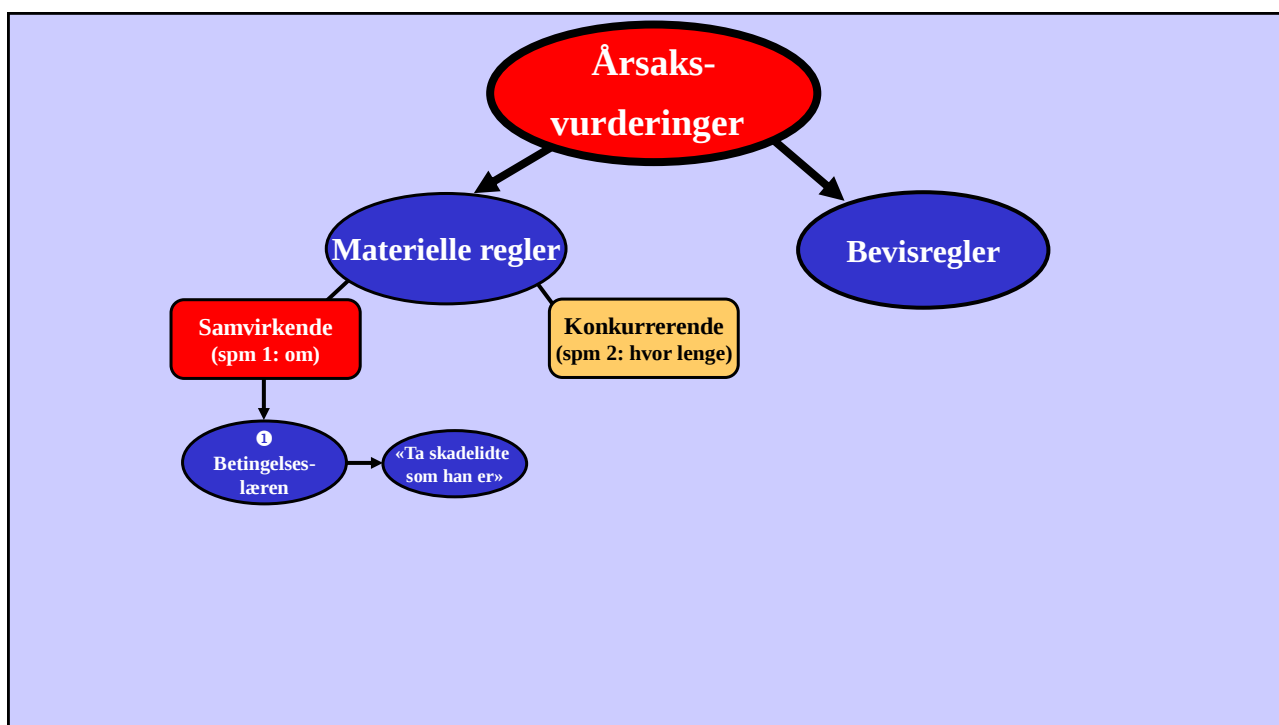
***Schizofreni/Jæger* (Rt. 2007 s. 172)**

«Bestemmelsen [ysl § 11] bygger i utgangspunktet på den alminnelige lære om årsakssammenheng og adekvans, ...For at arbeidsulykken skal anses som årsak til Jægers sinnslidelse, må ulykken ha vært en nødvendig betingelse for at Jæger utviklet paranoid schizofreni slik han gjorde ..., jf. Rt. 1992 s. 64 (P-pilledom II)» (avsnitt 41–42)

***Pseudoanfall* (Rt. 2007 s. 158)**

«[U]lykken ... rent logisk må anses som en nødvendig betingelse for skaden, ... Jeg må derfor så langt konkludere med at det ... er en årsakssammenheng mellom ulykken og hennes plager, selv om sammenhengen er av meget spesiell karakter» (avsnitt 65)

64

65

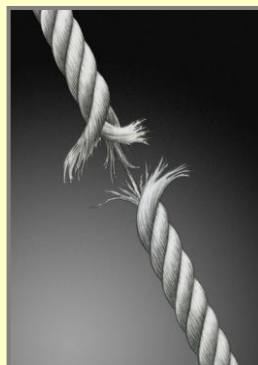
Særlig sårbarhet – begrepsavklaring

↙
Latente svakheter

predisposisjoner

=

særlig sårbarhet

66

Sårbarhetsprinsippet

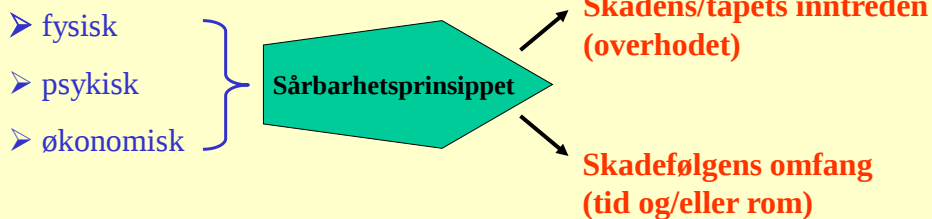
- «i et nøtteskall»

Skadelidte

er særlig sårbar

Skadevolder

i utg.pkt. sårbarhetsrisikoen

67

Prinsippet om at

«skadevolder må ta skadelidte som skadelidte er»

Ysl § 11 (3) – lovfesting av sårbarhetsprinsippet

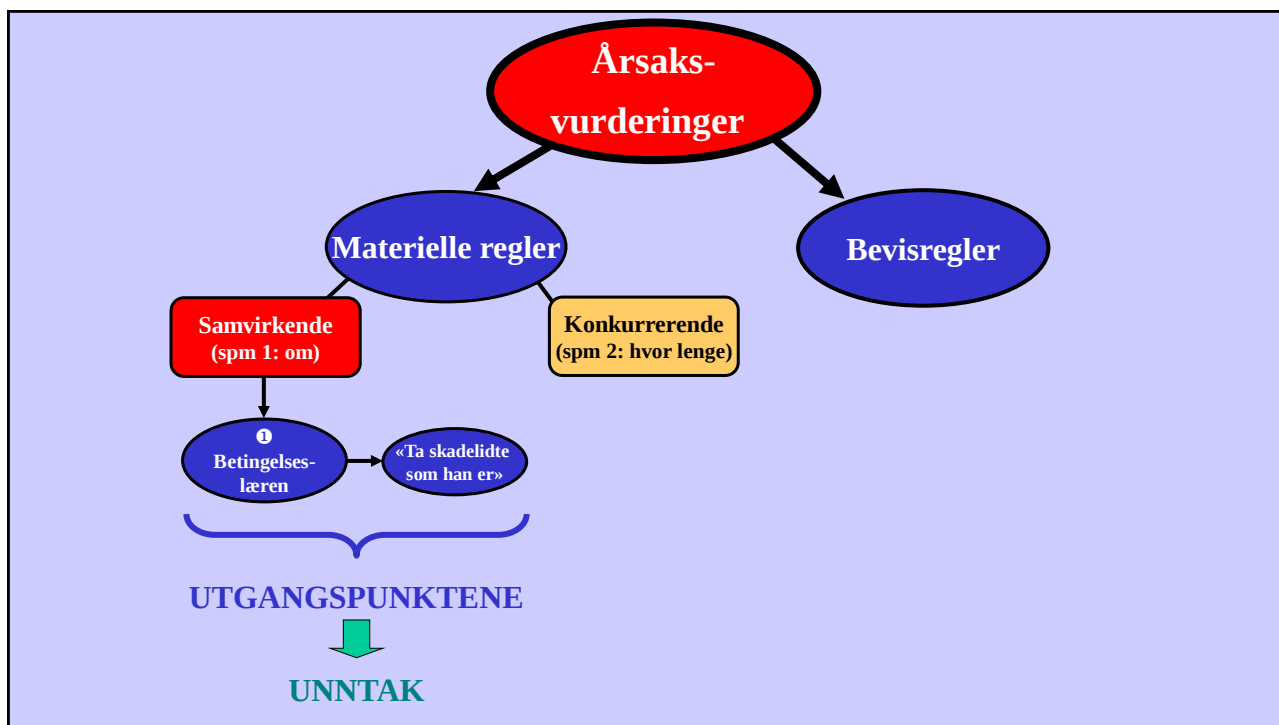
Hovedregel (skadevolders risiko)

«Ved vurderingen av om en skade eller sykdom gir rett til dekning, skal det ses bort fra arbeidstakerens særlige mottakelighet for skaden eller sykdommen, ...»

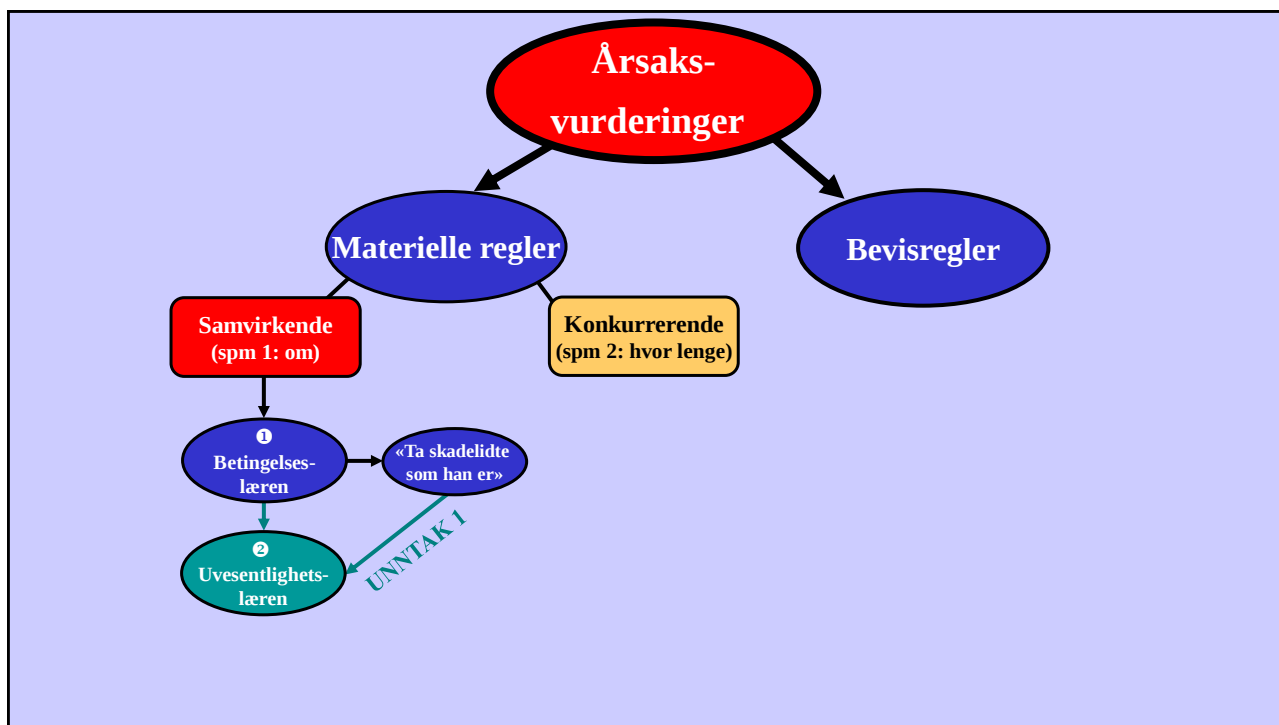
Unntak (skadelidtes risiko)

«... hvis ikke den særlige mottakeligheten må anses som den helt overveiende årsak.»

68

69

70

Uvesentlighetslæren

– presisering/unntak fra betingelseslæren

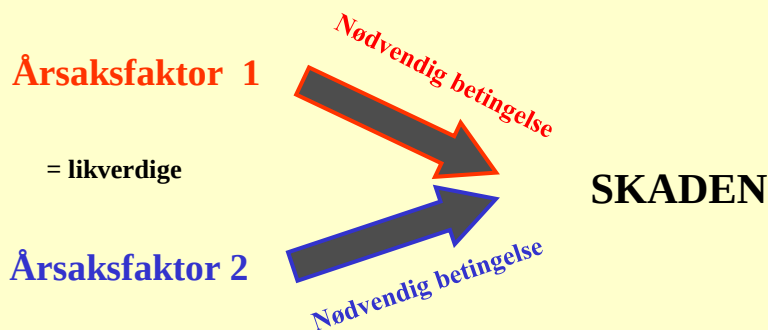
Rettsregelen: *X må ikke være en så uvesentlig årsaksfaktor til Ys inntreden, at det ikke er naturlig å knytte ansvar til X.*
(uvesentlighetslæren)

Hjemmel: Rettspraksis, jf. *P-pille II* (Rt. 1992 s. 64), *Papegøye* (Rt. 1997 s. 1), *Nakkesleng I* (Rt. 1998 s. 1565), *Nakkesleng II* (Rt. 2000 s. 418), *Psykoinvaliditet I* (Rt. 2001 s. 320) mv.

Hensyn: Ivareta skadevolders interesser (interesseavveining)
Rimelighetsbetraktninger (reelle hensyn)

71

Samvirkende årsaksfaktorer – hovedregelen om betingelseslæren

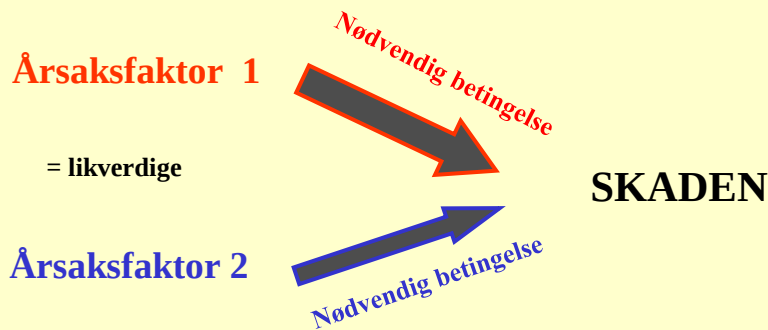

- Hver skadeårsak som det kan knyttes ansvar til, hefter for HELE skaden; INGEN fordeling etter den enkeltes årsaksfaktorens bidrag.
- Prinsippet om solidaransvar gjelder også hvor en skadeårsak samvirker med sykdom hos skadelidte.

72

Samvirkende årsaksfaktorer

– hovedregelen om betingelseslæren

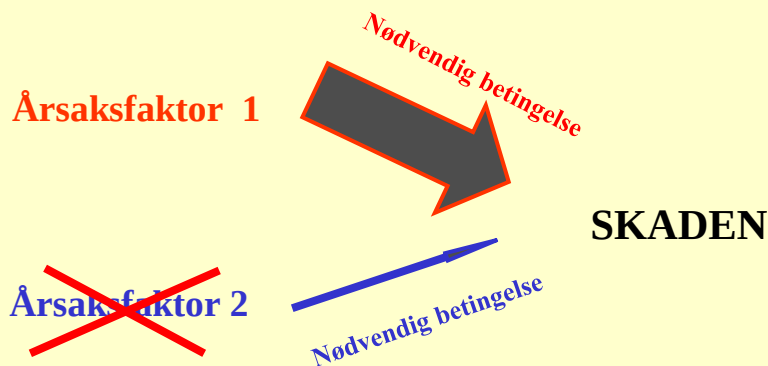

- Hver skadeårsak som det kan knyttes ansvar til, hefter for HELE skaden; INGEN fordeling etter den enkeltes årsaksfaktorens bidrag.
- Prinsippet om solidaransvar gjelder også hvor en skadeårsak samvirker med sykdom hos skadelidte.

73

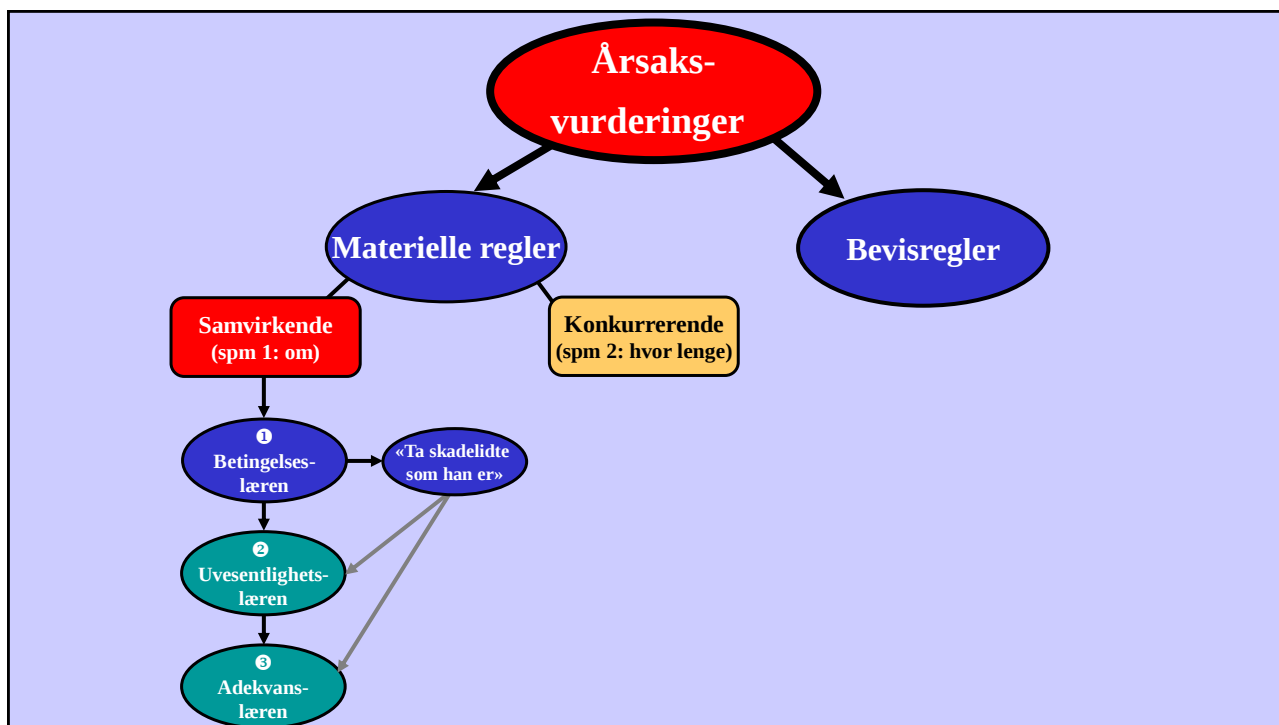
Samvirkende årsaksfaktorer

– hovedregelen om betingelseslæren

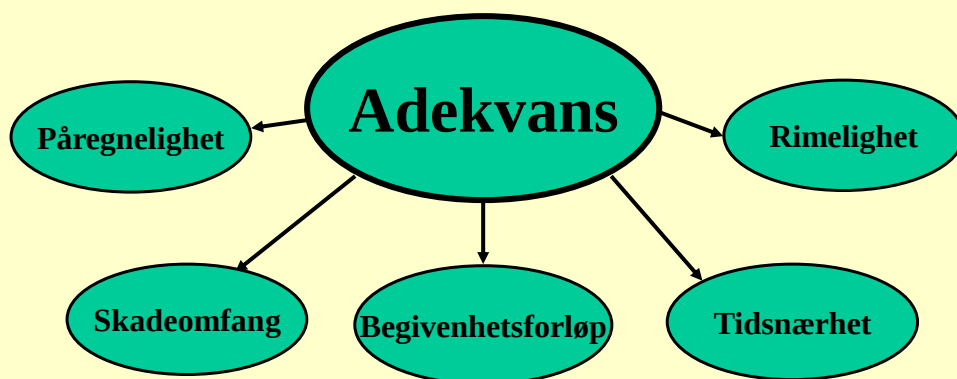
- Hver skadeårsak som det kan knyttes ansvar til, hefter for HELE skaden; INGEN fordeling etter den enkeltes årsaksfaktorens bidrag.
- Prinsippet om solidaransvar gjelder også hvor en skadeårsak samvirker med sykdom hos skadelidte.

74

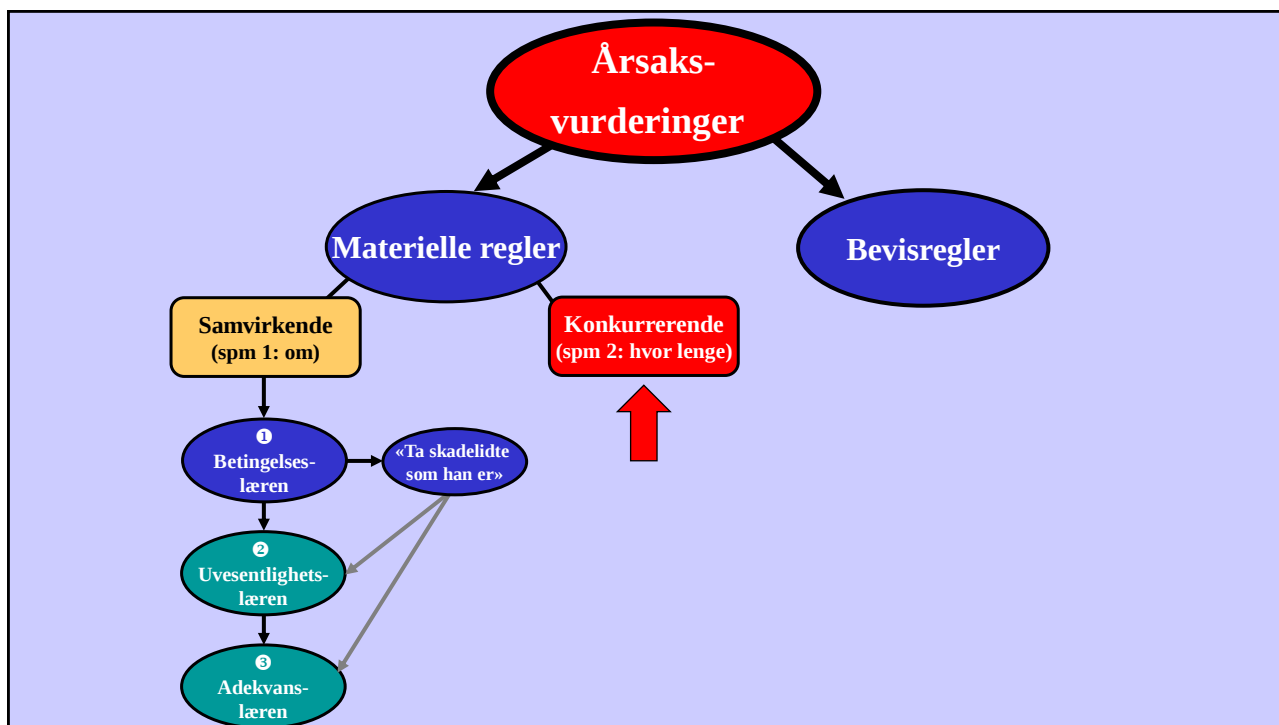

75

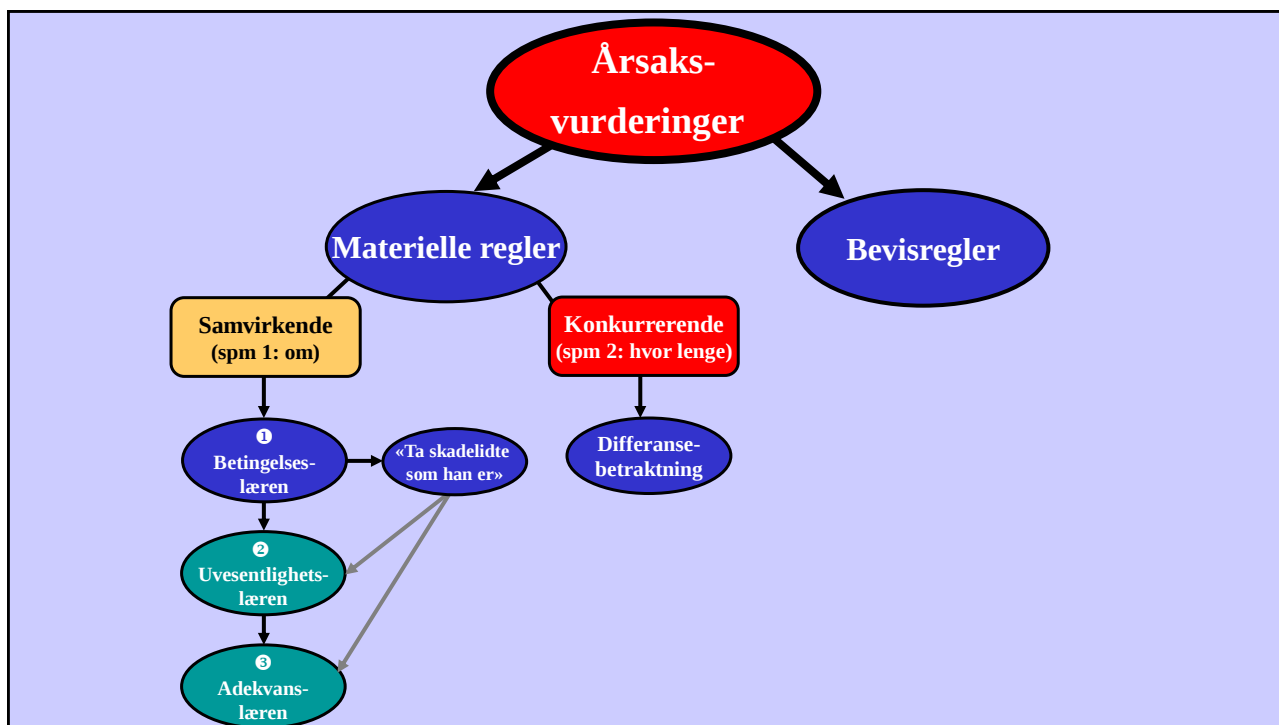
Adekvanslæren

76

77

78

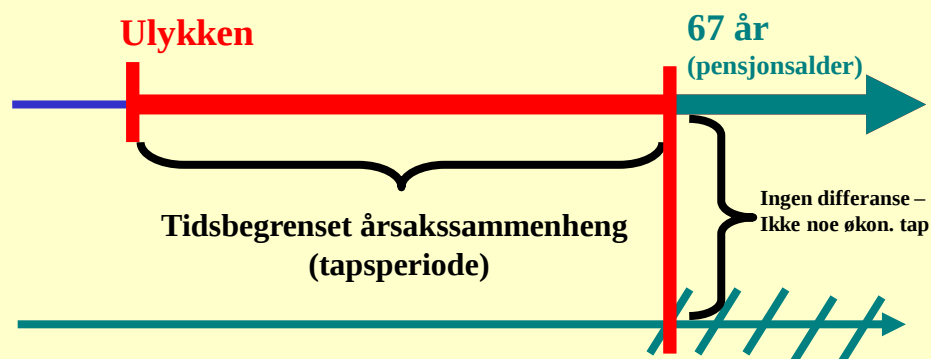
Nakkesleng II

(Rt. 1999 s. 1473)

79

Tidsbegrenset årsakssammenheng

(Økonomisk) situasjon MED skaden

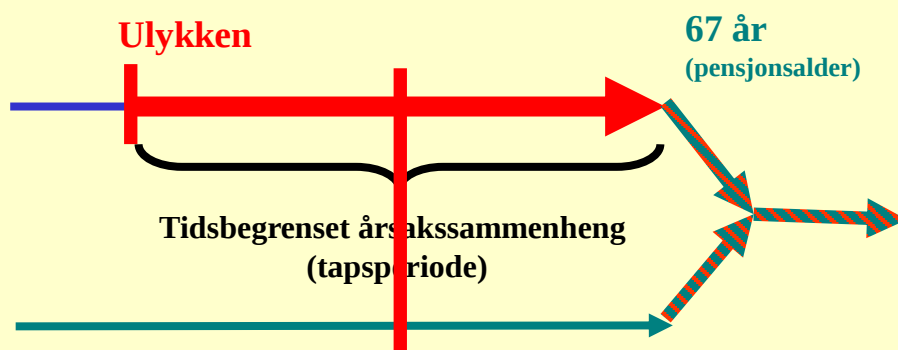

Økonomisk situasjon UTEN skaden (hypotetisk vurdering)

80

Tidsbegrenset årsakssammenheng

(Økonomisk) situasjon MED skaden

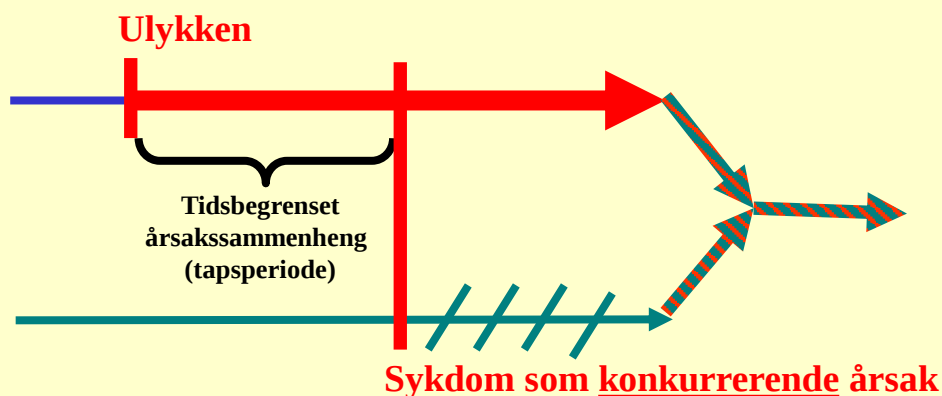

Økonomisk situasjon UTEN skaden(hypotetisk vurdering)

81

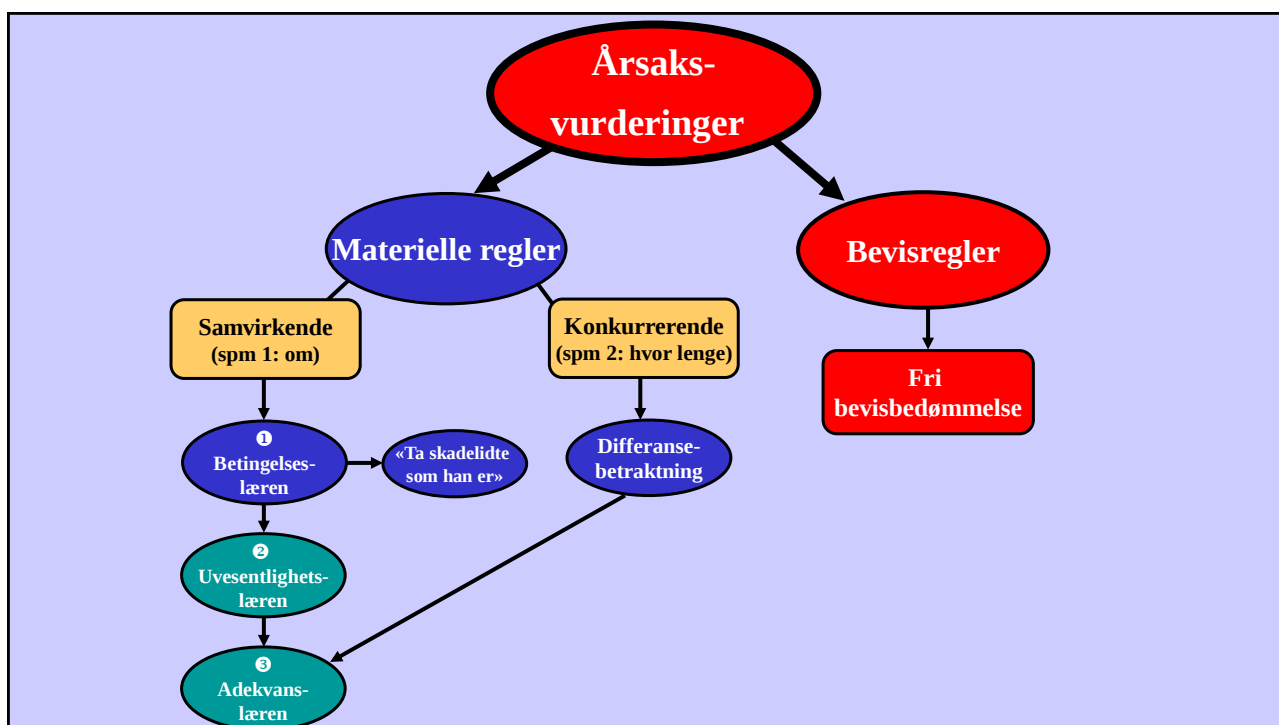
Tidsbegrenset årsakssammenheng

(Økonomisk) situasjon MED skaden

Økonomisk situasjon UTEN skaden(hypotetisk vurdering)

82

83

Bevisregler – fri bevisbedømmelse

Hovedregel, jf. tvl. § 21-2 første ledd

«Retten fastsetter ved en fri bevisvurdering det saksforhold avgjørelsen skal bygges på.»

Bevis kan ha ulik
kvalitet og tyngde

Bundet av trygdens
årsaksvurdering?

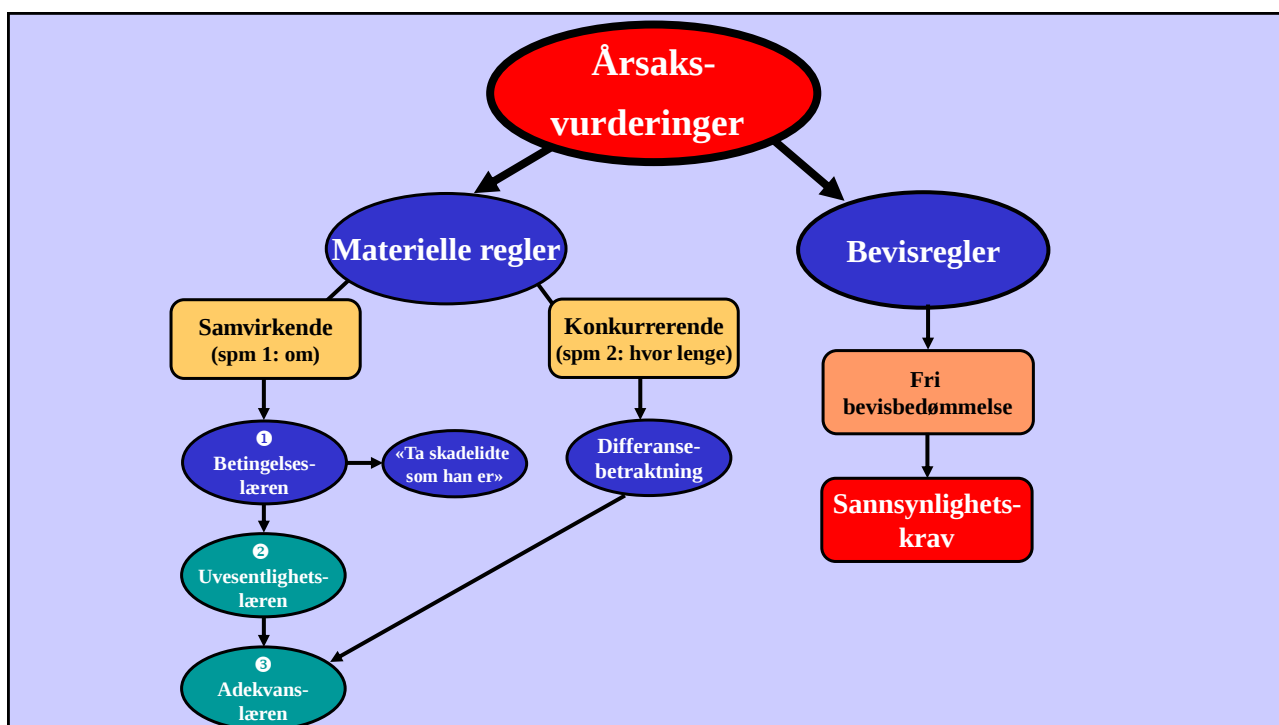
Begivenhetsfjern
Partsavhengig

Begivenhetsnær
Partsuavhengig

84

85

Sannsynlighetskrav

- tilstrekkelig med 50, 01 % sannsynlighet

Schizofreni (Rt. 2007 s. 172)

«[D]et er tilstrekkelig at det er mer sannsynlig at ulykken har vært en nødvendig betingelse, enn at den ikke har vært det, jf. Rt. 1992 s. 64 (P-pilledom II)» (avsnitt 42)

↳ Stadfester overvektsprinsippet

86

Kommunikasjonsutfordringer

på tvers av profesjonene: to dommer

P-pille II (Rt. 1992 s. 64):

«Det følger av det jeg har sagt at beviskravet for å fastslå en årsakssammenheng ikke stilles like strengt i erstatningsretten ... som i naturvitenskapen. Denne forskjell kan som jeg kommer tilbake til, ha betydning for forståelsen av uttalelsene fra de sakkyndige.» (s. 70)

A wise doctor
once wrote ...

87

Kommunikasjonsutfordringer

på tvers av profesjonene: to dommer

P-pille II (Rt. 1992 s. 64):

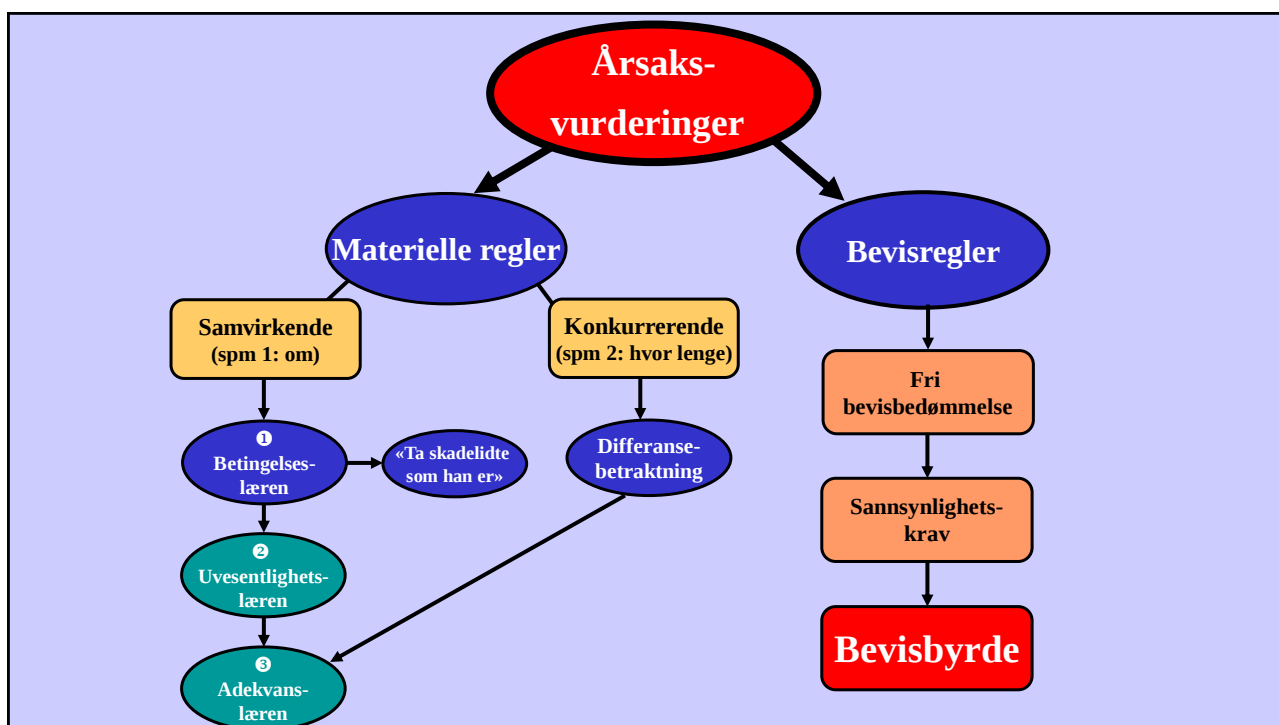
«Det følger av det jeg har sagt at beviskravet for å fastslå en årsakssammenheng ikke stilles like strengt i erstatningsretten ... som i naturvitenskapen. Denne forskjell kan som jeg kommer tilbake til, ha betydning for forståelsen av uttalelsene fra de sakkyndige.» (s. 70)

NOU 2000: 23, vedlegg 1 (Standardmandatet)

«Sannsynligheten for årsakssammenheng angis som større eller mindre enn 50 %. Det er normalt nødvendig og tilstrekkelig med **mer enn 50 %** sannsynlighet for å konstatere årsakssammenheng.»

88

89

Bevisbyrde

- hovedregel og unntak

Hovedregelen

- ↳ Hver av partene har bevisbyrden for sine påstander, jf. bl. a. *Skalle* (Rt. 1997 s. 883)
- ↳ Skadelidte har bevisbyrden i relasjon de tre grunnvilkårene

Presisering

- ↳ Skadelidte faller tidligere ut av arbeidslivet mv. enn normalt, jf. *Nakkesleng II* (Rt. 1999 s. 1473)

90

Bevisbyrde

- hovedregel og unntak

Hovedregelen

↳ Hver av partene har bevisbyrden for sine påstander, jf. bl. a. *Skalle* (Rt. 1997 s. 883)

↳ Skadelidte har bevisbyrden i relasjon de tre grunnvilkårene

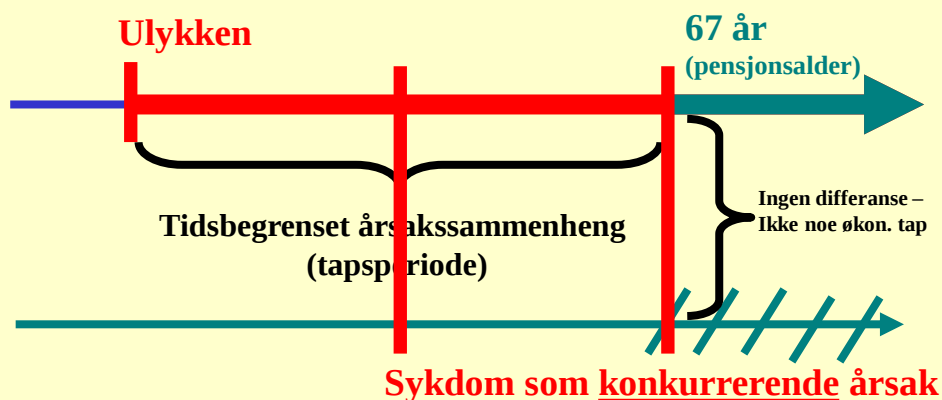
Presisering

↳ Skadelidte faller tidligere ut av arbeidslivet mv. enn normalt, jf. *Nakkesleng II* (Rt. 1999 s. 1473)

91

Tidsbegrenset årsakssammenheng

(Økonomisk) situasjon MED skaden

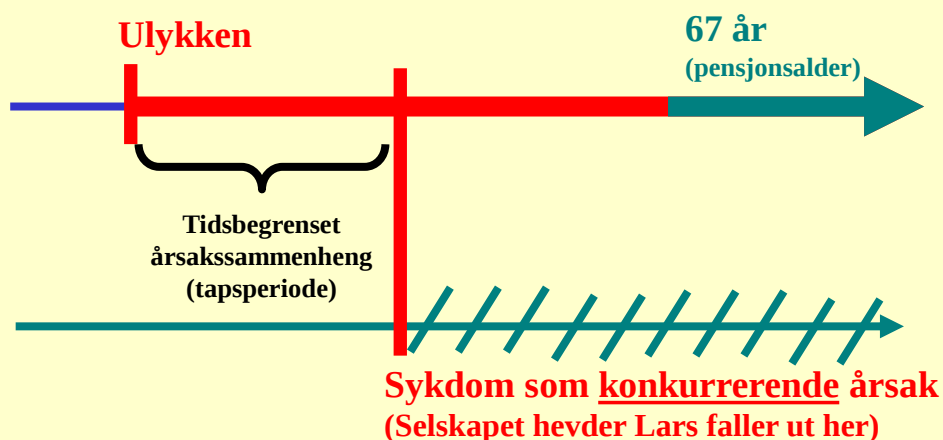

Økonomisk situasjon UTEN skaden (hypotetisk vurdering)

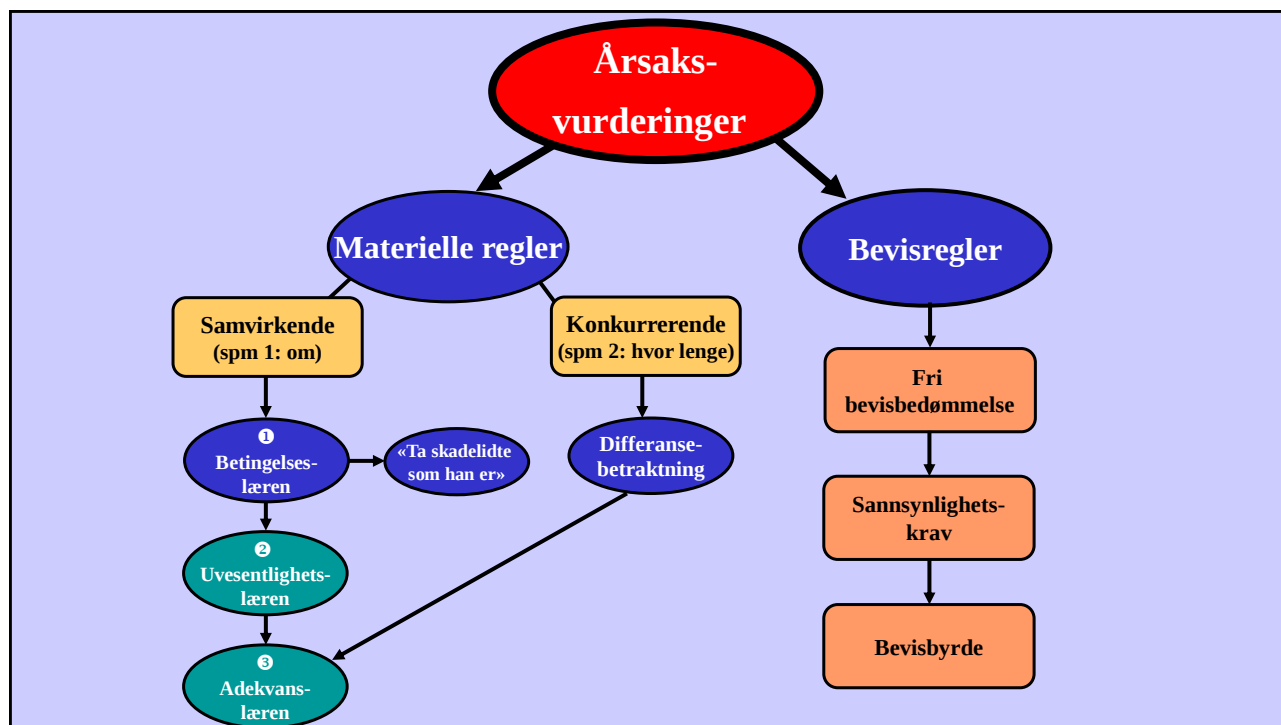
92

Tidsbegrenset årsakssammenheng

(Økonomisk) situasjon MED skaden

93

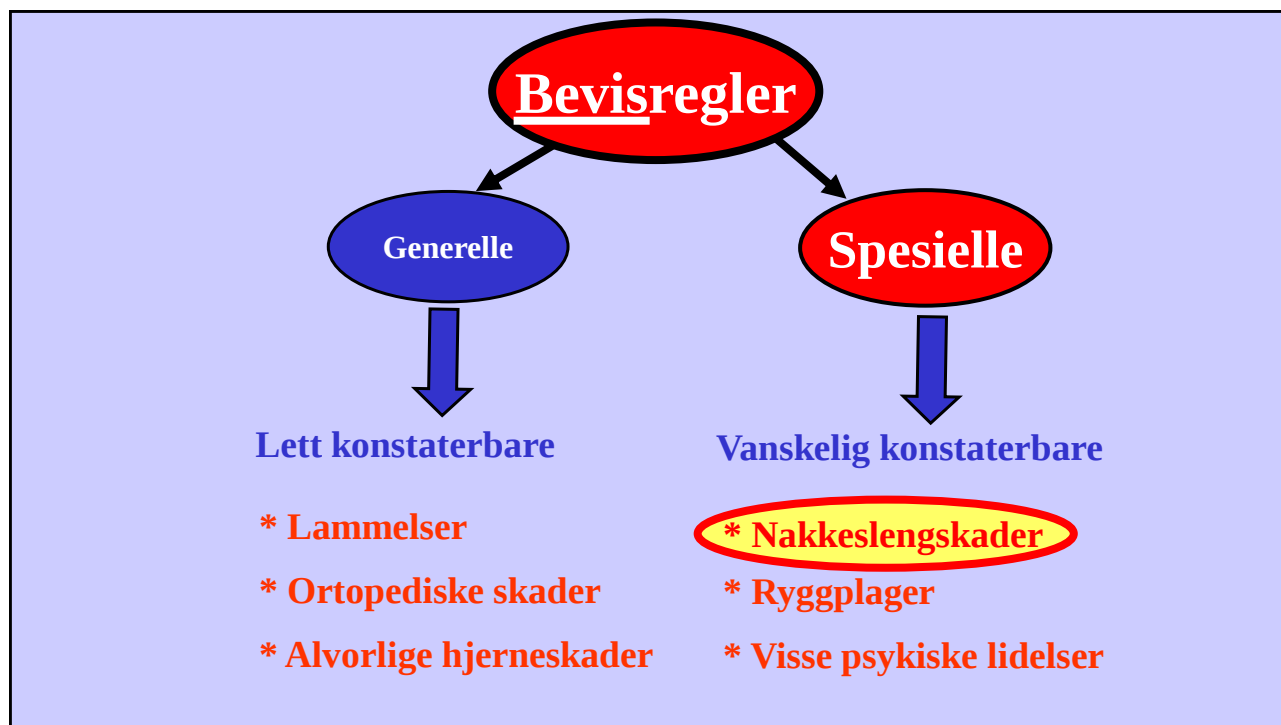
94

En oppsummering

- belyst ved artikkelheftet
(se s. 1–26)

95

96

LOVDATAPRO

Rettskilder

Rettsområder

Registre

Avansert søk

rt-1998-1565

Min side

Hurtigsøk
rt-1998-1565

Nakkesleng I
HR-1998-69-B - Rt-1998-15...

Hurtigsøk
rt-2010-1547

Nakkesleng IV
HR-2010-2166-A - Rt-2010-...

Hurtigsøk
rt-1998-1565

Nakkesleng I
HR-1998-69-B - Rt-1998-15...

HR-1998-69-B - Rt-1998-1565

Skadeevne

Akuttsymptomer

Brosymptomer

Forenlighet

Prof. dr. med. Helge Nordals angivelse av de fire bevistemaene i Nakkesleng I (Rt. 1998 s. 1565)

- For det første må det foreligge et adekvat traume, dvs det må ha virket mekaniske krefter tilstrekkelig til å skade biologisk vev.

I store trekk vil de krefter som virker på en person øke med økende hastighetsendringer av den bil en pasient sitter i. Det er imidlertid mange usikre omstendigheter som spiller inn, som bilsetets og nakkestøttens egenskaper, hodets stilling i kollisjonsøyeblikket, om pasienten er forberedt på støtet eller ei, om pasienten har forutbestående skade og derav følgende økt sårbarhet, om det er aldersbetingede svekkelser i nakkevirvelsøylen, evt ledsaget av forkalkninger, mmm.

Etter min erfaring skal man være meget forsiktig med å sette opp kategoriske grenser for hvilke hastighetsgrenser det er som er minimum for at helsebesvær oppstår. Det vil som regel dreie seg om relativ risiko for helseskader, som øker med økende hastighet. Således kan man se at selv ved meget høye hastigheter, og med betydelige skader med brudd og annet tilfølge, kan pasienten etter noen tid likevel føle seg helt frisk.

Etter min erfaring vil kollisjoner hvor en stillestående bil blir påkjørt bakfra av en annen bil med en hastighet under 10-15 km/t bare helt unntagelsesvis resultere i forbigående helseplager, og nesten aldri varige.
- Det må foreligge akutt symptomer fra nakke eller hode innenfor maksimalt et par døgn. Regelen er at dess kraftigere skade, dess tidligere kommer plagene. Akutt symptomene vil hos de fleste dreie seg om stivhet og smerter i nakken, hodepine, eller forbigående besvær fra armene pga irritasjon av nerverøtter som passerer ut mellom nakkevirvlene.
- Det må foreligge «brosymptomer» fra akuttfasen frem til en kronisk senfase, 1 år eller mer etter uhellet. Dersom pasienten blir frisk, for så flere uker eller måneder senere å få tilbake liknende besvær, øker usikkerheten mht om det er den tidligere skaden, eller naturlig tilbøyelighet for helsebesvær med smerter, stivhet o.l. som er hovedårsaken til besværene. De fleste vil mene at traumatisk betingede besvær som blir kroniske, særlig når det dreier seg om mindre skader uten brudd eller skade av nervevev, sjelden blir helt borte for så å komme igjen.
- Sykdomsbildet må være forenlig med det man vet om skader påført ved nakkesleng. Dvs at f.eks. lammelser i armer eller ben som først opptrer måneder og år etter et uhell er ikke forenlig med det man vet om skademekanismen. Det må heller ikke være slik at helsebesværene etter uhellet bare er en fortssettelse av helsebesvær pasienten har hatt før uhellet. Sykdomsbildet må heller ikke ha en annen, mer sannsynlig forklaring i annen tilstand pasienten lider av. Slik tilstand kan være annen somatisk eller psykiatrisk sykdom, som har vært til stede allerede før uhellet, eller som har manifestert seg senere.»

97

```

graph TD
    A([Årsaks-vurderinger]) --> B([Materielle regler])
    A --> C([Bevisregler])
    B --> D[Samvirkende  
(spm 1: om)]
    B --> E[Konkurrerende  
(spm 2: hvor lenge)]
    D --> F([1 Betingelses-læren])
    F --> G[1 Skadeevne]
    G --> H[2 Akuttsymptomer]
    H --> I[3 Brosymptomer]
    I --> J[4 Forenlighet/  
Ikke andre årsaker]
    G & H & I & J --- K[«De fire vilkår» (spesielle, medisinske beviskriterier)  
– blir utdypet i denne forelesningsdelen]
  
```

The diagram illustrates the legal framework for causation assessment. It starts with 'Årsaks-vurderinger' (Causation assessment), which branches into 'Materielle regler' (Material rules) and 'Bevisregler' (Rules of evidence). 'Materielle regler' further branches into 'Samvirkende (spm 1: om)' (Concurrent (question 1: about)) and 'Konkurrerende (spm 2: hvor lenge)' (Competing (question 2: how long)). 'Samvirkende' leads to '1 Betingelses-læren' (1. Conditional doctrine), which then leads to a sequence of four conditions: '1 Skadeevne' (1. Susceptibility), '2 Akuttsymptomer' (2. Acute symptoms), '3 Brosymptomer' (3. Chronic symptoms), and '4 Forenlighet/ Ikke andre årsaker' (4. Consistency/ No other causes). These four conditions are collectively referred to as '«De fire vilkår» (spesielle, medisinske beviskriterier)' (The four conditions (special, medical evidence criteria)), which are further elaborated in the lecture.

98

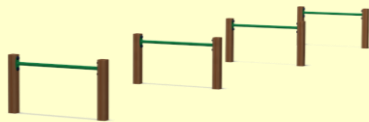
Professor dr. juris Morten Kjelland
Undervisning, Erstatningsrett
Advokatenes HR 8. juni 2021

49

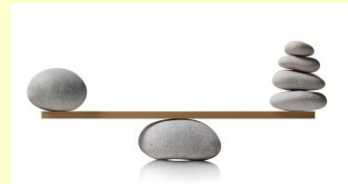
Absolutte vilkår

eller kun

momenter i en helhetsvurdering?

VS

99

Underrettsdommer 2004/2005	Vilkår	Momenter
Syversen (Borgarting lagmannsrett 14.1.2004)	X	
Frostating lagmannsrett 20.1.2004	X	
Sande (Nordhordland tingrett 23.1.2004)	X	
Eide (Gulating lagmannsrett 11.2.2004)	(X)	
Osland (Sunnfjord tingrett 23.2.2004)	(X)	
Johansen (Oslo tingrett 1.3.2004)	X	
Løtvedt (Nordhordland tingrett 25.3.2004)	X	
Eriksson (Oslo tingrett 30.3.2004)	(X)	
Malmø Moen (Oslo tingrett 2.4.2004)	X	
Johnsrud (Ytre Follo tingrett 21.4.2004)	X	
Slartmann (Vinger og Odal tingrett 21.5.2004)	X	
Mikkelsen (Sunnfjord tingrett 28.5.2004)		X
NN (Bergen tingrett 3.6.2004)	X	
Bangsrud (Borgarting lagmannsrett 30.6.2004)	X	
Svendsrud (Borgarting lagmannsrett 2.7.2004)	X	
Andersen (Agder lagmannsrett 5.7.2004)	X	
Moe (Borgarting lagmannsrett 21.7.2004)		X
Eriksson (Ringerike tingrett 2.8.2004)	(X)	
Maynard (Stavanger tingrett 29.10.2004)	(X)	
Malvin Hansen (Oslo tingrett 6.12.2004)	X	
Andersen (Oslo tingrett 7.12.2004)	X	
NN (Borgarting lagmannsrett 1.11.2005)	X	
Nordahl (Gulating lagmannsrett 17.1.2005)	X	
Hansen (Oslo tingrett 22.4.2005)	(X)	
Støvner (Borgarting lagmannsrett 23.2.2005)	X	
Birkic (Borgarting lagmannsrett 16.3.2005)	X	
Sørensen (Sandefjord tingrett 15.4.2005)	X	

100

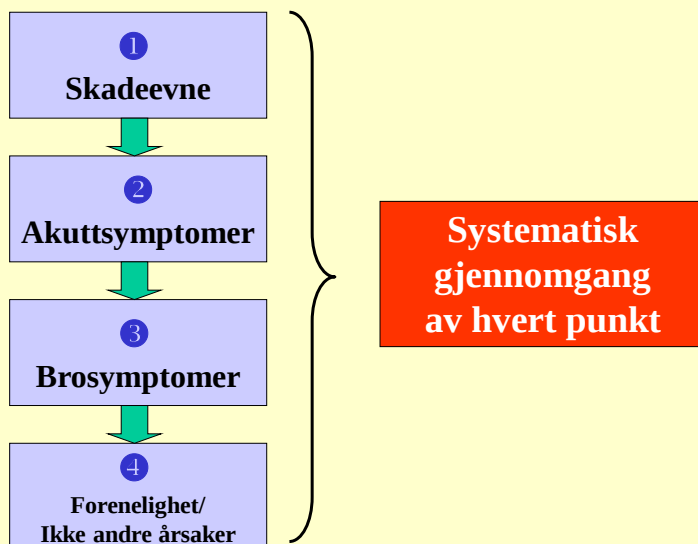
<u>Underrettsdommer 2005/2006</u>	Vilkår	Momenter
Conde (Asker og Bærum tingrett 7.9. 2005)	X	
Teigseth (Trondheim tingrett 17.1.2005)	X	
Borgstein (Bergen tingrett 27.1.2005)	X	
Biseth (Tønsberg tingrett 27.1.2005)	X	
Laasby (Oslo tingrett 16.2.2005)	X	
Stavner (Borgarting lagmannsrett 23.2.2005)	X	
Nohre (Nedre Romerike tingrett 18.3.2005)	X	
Olsen (Drammen tingrett 21.3.2005)	X	
Steine (Oslo tingrett 1.4.2005)	X	
Sørensen (Sandefjord tingrett 15.4.2005)	X	
Herlihy (Stavanger tingrett 22.4.2005)		X
Hansen (Oslo tingrett 22.4.2005)	X	
Pedersen (Aust-Agder tingrett 27.6.2005)	X	
Larsen (Bergen tingrett 9.11.2005)	X	
Hosseini (Oslo tingrett 9.1.2006)	(X)	
Vikingsen (Bergen tingrett 2.12.2005)	X	
Iversen (Bergen tingrett 5.12.2005)	(X)	
Hausberg (Karmsund tingrett 16.12.2005)	(X)	(X)
Hansebråten (Toten tingrett 21.6.2005)	X	
Nymoen (Borgarting lagmannsrett 23.1.2006)	X	
Lambine Gradum (Oslo tingrett 20. januar 2006)	X	
Aanesen (Oslo tingrett 29.1.2006)	X	
NN (Agder lagmannsrett 9.3.2006)	X	
Thøgersen (Sarpsborg tingrett 28. mars 2006)	X	
Bjørneset (Oslo tingrett 5. mai 2006)		X
Pettersen (Oslo tingrett 15. mai 2006)	X	
Fossum (Borgarting lagmannsrett 18.5.2006)	X	
Tennefoss (Borgarting lagmannsrett 26.10.2006)	X	

101

<u>Rettspraksis 2007/2008</u>	Vilkår	Momenter
Gravklev (Agder lagmannsrett 8. januar 2007)	(X)	X
Conde (Borgarting lagmannsrett 12. januar 2007)	X	
NN (Oslo tingrett 15. januar 2007)	(X)	X
Malvin Hansen (Borgarting lagmannsrett 29. januar 2007)	X	
NN (Borgarting lagmannsrett 5. februar 2007)	X	
Knutsen (Borgarting lagmannsrett 27. april 2007)	X	
Andersen (Hålogaland lagmannsrett 16. mai 2007)	X	
Meijer Aamodt (Oslo tingrett 22. mai 2007)		X
Strømskag (Hålogaland lagmannsrett 30. april 2007)	X	
Reite (Borgarting lagmannsrett 11. juni 2007)	X	
Sævegaard (Borgarting lagmannsrett 8. oktober 2007)	X	
Aanesen (Borgarting lagmannsrett 25. september 2007)	X	
Nakkeprolaps (Rt. 2007 s. 1370)	X	
NN (Borgarting lagmannsrett 2. november 2007)		X
Aas (Borgarting lagmannsrett 13. november 2007)	X	
Olsborg (Øvre Romerike tingrett 21. januar 2008)	X	
Martimussen (Hålogaland lagmannsrett 25. januar 2008)	X	
GH Liland (Borgarting lagmannsrett 11. februar 2008)	X	
Frogner Nielsen (Aust-Agder tingrett 14. februar 2008)	X	
Karlsen (Asker og Bærum tingrett 20. februar 2008)		X
Endresen (Salten tingrett 4. mars 2008)	X (nakkeslengskade)	X (aktuelle skulderskade)
Andersen (Fredrikstad tingrett 7. mars 2008)	X	
Endeve (Asker og Bærum tingrett 17. april 2008)	X	
Kristoffersen (Borgarting lagmannsrett 2. april 2008)	(X)	(X)
Stokka (Gulating lagmannsrett 18. april 2008)	X (nakkeslengskade)	X (prolaps i korsryggen)
Slordal (Indervøy tingrett 19. mai 2008)	X	
Karlsen (Oslo tingrett 22. mai 2008)	X	
Avdyli (Borgarting lagmannsrett 22. mai 2008)	(X)	X (ryggplager)

102

«Lie»-kriteriene

103

De fire bevistemaene

– juridisk-medisinsk gjennomgang, med vekt på nakkeslengskader

- ① Skadeevne
- ② Akuttsymptomer
- ③ Brosymptomer
- ④ Forenelighet

104

Skadeevne

– kartlegging av hendelsesforløp

105

Skadeevne

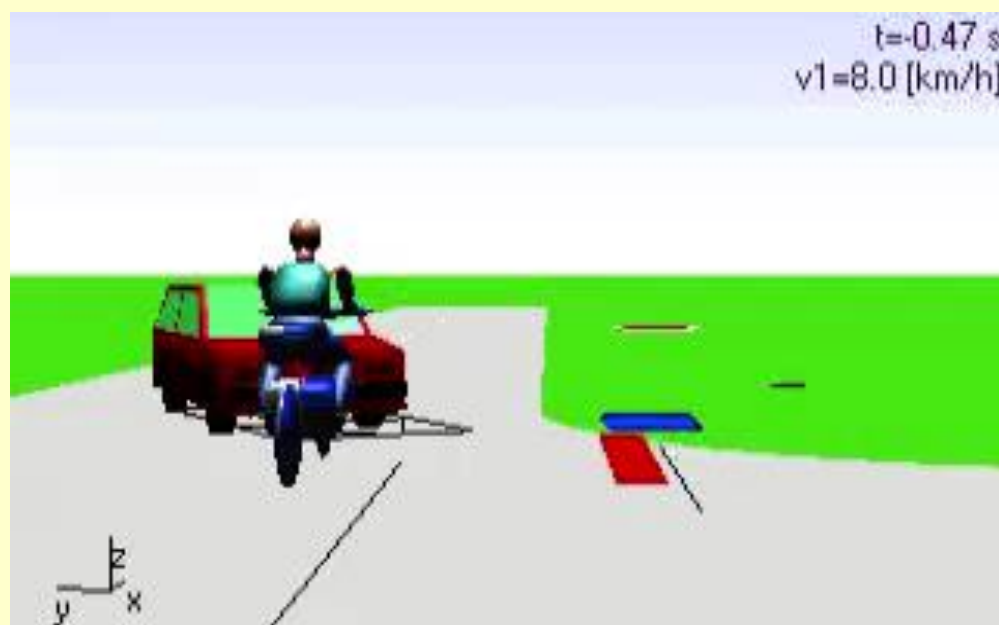
– eksempel: rekonstruksjon av forbikjøringsulykke

106

107

108

Skadeevne

– eksempel: rekonstruksjon av hendelsesforløp

109

110

De fire bevistemaene

– juridisk-medisinsk gjennomgang, med vekt på
nakkeslengskader

✓ Skadeevne

② Akuttsymptomer

③ Brosymptomer

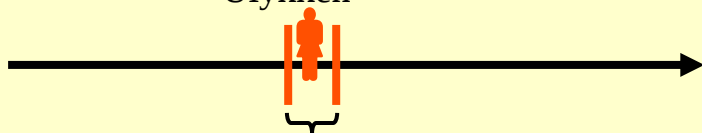
④ Forenlighet

111

Akuttsymptomer

Plagene må ha oppstått
kort tid etter ulykken

Ulykken

72 timer, Nakkesleng III-dommen

+ Nakkesleng I og Nakkesleng IV

My Journal

112

Artikkelen side 33

Årsaksammenheng og bevis i
personskadeerstatningsretten

113

Akuttsymptomkravet

Hovedtrekk = medisin

(professor Nordal og
professor Stovner har
bidratt på artikkelen)

synes det rimelig når den sakkyndige i *Lie* (Rt. 1998 s. 1565) uttalte at «[e]tter min erfaring vil kollisjoner hvor en stillestående bil blir påkjørt bakfra av en annen bil med en hastighet under 10–15 km/t bare helt unntagelsesvis resultere i forbigående helseplager, og nesten aldri varige» (s. 1577). Dette gjelder hvor en bil blir påkjørt bakfra. Ved påkjørsler fra andre retninger, synes det ofte å bli oppstilt høyere hastighetsendring for at en kollisjon skal ha skadeevne, se til illustrasjon *Grimsen* (LB-2006-124947) og *Andorsen* (LH-2006-100824).

I skadeevnevurderingen må det justeres for *individualskadeevnen*. Det vil si konkrete forhold som bidrar til å *relativisere grensen* for hva som har skadeevne. Man kan skille mellom forhold ved *bilen* (bl.a. bilsetets egenskaper og om nakkestøtten var riktig innstilt), og forhold ved *skadelidte* (bl.a. hodets stilling i kollisjonsøyeblikket, om skadelidte var forberedt på støtet og om skadelidte var særlig sårbar grunnet f.eks. tidligere svekkelser i nakkevirvelsøylen). I Sosial- og helsedirektoratets rapport «Nakkeslengassosierte nakkeskader» påpekes det at «samspill av flere faktorer, der både individuelle sårbarhetsfaktorer (for eksempel høy alder, kjønn, tidligere plager etc.), kjennetegn ved selve skaden og pasientens reaksjoner på og mestring av skaden spiller en rolle» (s. 10). Ut fra dette er det ikke overraskende at domstolene er tilbakeholdne med å angi en bestemt nedre grense for skadeevne.⁶³

Selv om juristene ofte må støtte seg til ingeniører og andre typer sakkyndige, er det å bringe klarhet i saksforholdet til sist en juridisk oppgave – og målet for bevisvurderingen. Den må som nevnt baseres på prinsippet om fri bevisvurdering og med utgangspunkt i kravet om alminnelig sannsynlighetsovervekt (overvektsprinsippet).

7.3.2 Akuttsymptomkravet

7.3.2.1 Hovedtrekk

Symptomene på nakkeskade må inntre innen en viss tid etter ulykken (traumet). I høyesterettspraksis er det, under henvisning til medisinsk sakkyndige, lagt til grunn en 72-timersgrense. Dette fremgår av *Lie* (Rt. 1998 s. 1565), og i senere rettspraksis som *Thelle* (Rt. 2000 s. 418) der det oppstilles et krav om «akutte symptomer på skade i det biologiske vev i nakken i løpet av 2–3 døgn etter traume» (s. 430). Formuleringen ble videreført i *Ask* (Rt. 2010 s. 1547, avsnitt 46). I underrettspraksis og oppgjørspraksis tas det vanligvis utgangspunkt i en vurdering av de første 72 timene (og ikke bare de første 48 timene).

Det kan spores hvilke akuttsymptomer som kreves. Blant kjernesymptomene er smerter og stivhet i nakken. I *Lie* (Rt. 1998 s. 1565) uttales det at akuttsymptomene «vil hos de fleste dreie seg om stivhet og smerter i nakken, hodepine, eller forbigående besvær fra armene pga irritasjon av nerverotter som passerer ut mellom nakkevirvlene» (s. 1577). Selv om symptomfloraen kan være sammensatt, oppstilles det en form for relevanskrav. Det vil si at plagene på sett og vis må korrespondere med den påståtte skaden.

Videre er det relevant å vurdere akuttsymptomenes *styrkegrad*. Intensiteten i akuttplagene har betydning for vurderingen av om sykdomsforløpet følger et forventet forløp. *Ask* (Rt. 2010 s. 1547) er illustrerende. Etter å ha fastslått at skadelidte hadde akuttplager,

fremhevet forstøvende at «det innidertid [er] grunn til å tro at smertene var relativt moderate» (avsnitt 46). Her er det et sammenheng med forenighetskriteriet, som blir utypet nedenfor.

7.3.2.2 Juridiske presiseringer. Journaler som bevismiddel

Det må skilles mellom innholdet i akuttsymptomkriteriet på den ene siden, og bevisvurderingen av dette Lie-kriteriet på den andre siden. Innholdet i akuttsymptomkravet må fastlegges av medisinere, mens det er en juridisk oppgave å bevisvurdere om kravet er oppfylt i den konkrete erstatningssaken. Juristene besitter den høyeste kompetansen for bevisvurderingen, selv om medisinsk sakkyndige er sentrale premissleverandører. Medisinsk dokumentasjon fra akuttfasen er et viktig bevismiddel, sml. prinsippet i *Lie* (Rt. 1998 s. 1565, s. 1570) og *Ask* (Rt. 2010 s. 1547, avsnitt 44).

Ved tolkningen og anvendelsen av medisinsk dokumentasjon er det viktig å merke seg at journalene er legenes arbeidsnotater, og er i utgangspunktet ikke skrevet med sikte på å tjene som bevis i eventuelle rettsviser. Se punkt 6.1.4 foran. Journalene beskriver ikke alltid uttømmende eller presist pasientens akuttplager. Manglende journalnedtegnelser er ikke nødvendigvis uttrykk for at skadelidte er uten akuttsymptomer. I bevisvurderingen av akuttsymptomkravet må det tas hensyn til blant annet at

- nakkeplagene kan ha blitt «maskert» (kamouflert) av andre plager⁶⁴
- skadelidte kan ha ulik toleranse for smerte
- skadelidte kan ha ulik terskel for å oppsøke helsevesenet
- skadelidte kan ha regnet med at plagene ville gå over og derfor ikke var hos lege.

Oppregningen her om grunner til manglende eller ufullstendig journalføring er ikke uttømmende. For skadelidte, som har bevisbyrden for at det foreligger årsaksammenheng, vil det generelt være en sentral oppgave å bevise hvorfor plagene ikke har blitt journalført.

7.3.3 Brosymptomkravet

7.3.3.1 Hovedtrekk

For at årsakskravet skal være oppfylt ved nakkeslengskader, må skadelidte også bevise at det foreligger brosymptomer fra akuttfasen og til en kronisk senfase, jf. *Lie* (Rt. 1998 s. 1565, s. 1577), *Thelle* (Rt. 2000 s. 418, s. 430) og *Ask* (Rt. 2010 s. 1547, avsnitt 47). Hva som betraktes som en kronisk senfase, synes å variere. I *Lie* talte den sakkyndige professor Nordal om «en kronisk senfase, 1 år eller mer etter uhellet» (s. 1577). Det er viktig å merke seg at de symptomene som er relevante for vurderingen under dette tredje Lie-kriteriet, er de

Artikkelen side 34

Årsaksammenheng og bevis i
personskadeerstatningsretten

114

Bevis

Juristenes oppgave for en
riktig rettsanvendelse ...

Journaler er legenes
arbeidsnotater ...

De fire bevistemaene

– juridisk-medisinsk gjennomgang, med vekt på
nakkeslengskader

✓ Skadeevne

✓ Akuttsymptomer

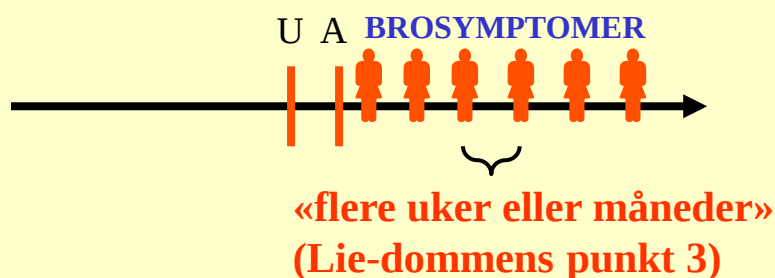
③ Brosymptomer

④ Forenlighet

115

Brosymptomer

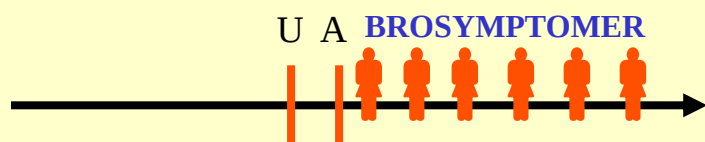
Det må ikke foreligge lange perioder uten
plagene fra akutfasen

116

Brosymptomer

Det må ikke foreligge lange perioder uten plagene fra akutfasen

«flere uker eller måneder»
(Lie-dommens punkt 3)

117

De fire bevistemaene

– juridisk-medisinsk gjennomgang, med vekt på nakkeslengskader

- ✓ Skadeevne
- ✓ Akuttsymptomer
- ✓ Brosymptomer

④ Forenlighet

118

Nakkesleng IV

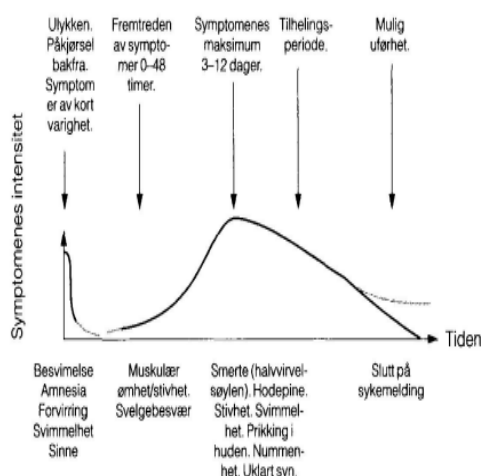
(Rt. 2010 s. 1547)

119

Nakkesleng IV (Rt. 2010 s. 1547)

– forløpskriteriet

120

«Normalforløpet»

forenighetskriteriet ble ytterligere presisert i *Ask* (Rt. 2010 s. 1547), som tydeliggjør koblingen mot brosymptomkriteriet. Med henvisning til de medisinske sakkyndige, og de studiene de viser til, uttalte førstvoterende at sykdomsutviklingen må følge et traumatologisk plausibelt forløp. Som bidrag til begrepsutviklingen kaller jeg dette for «forløpskriteriet». I vurderingen av forløpskriteriet bygde Høyesterett på følgende resonnerement:

Det vanlige er at skadelidte har de kraftigste symptomene de første dagene etter ulykken, for deretter å bli gradvis bra eller få smertene stabilisert på et lavere nivå enn i akutfasen. Følger sykdommen et normalforløp, og de øvrige kriteriene er oppfylt, anses skaden for å være forårsaket av ansvarshendelsen. Får skadelidte en utvikling hvor smertene blir verre uker eller måneder etter ulykken, eller oppstår i andre deler av kroppen, betraktes dette derimot ikke som forenlig med at skaden skyldes en bløtdelskade, se *Ask* (Rt. 2010 s. 1547, avsnitt 48). Hvis sykdomsforløpet på denne måten avviker fra et traumatologisk plausibelt forløp, anses plagene for å ha andre årsaker, og den påståtte skadevolderen må frifinnes.

I *Ask* (Rt. 2010 s. 1547) kom retten til at det ikke var faktisk årsakssammenheng for annet enn en liten del av skadebildet, svarende til 5 % varig medisinsk invaliditet. Denne beskjedne realskaden resulterte imidlertid ikke i et erstatningsrettslig tap, og utløste derfor ikke rett til erstatning. Se figur 1 foran med forklaring.

Når forløpskriteriet vurderes i konkrete saker, må det tas hensyn til at ikke alle skadelidte følger samme utviklingslinjer. Det kan foreligge individuelle variasjoner, og eventuelle slike nyanser i forløpskriteriet må hensyntas for å oppnå en riktig rettsanvendelse. Det minste avvik fra «normalforløpet», i betydningen det sykdomsforløpet som gjelder for de fleste, er ikke uten videre eksklusiverende for at det foreligger årsakssammenheng i den konkrete saken.

7.3.4.3 «Resirkulering»-fenomenet. Koblingen mellom forløpskriteriet og rettslig årsakssammenheng

I erstatningssaker er det relevant å legge vekt på grunnene til at plagene eventuelt ikke går over eller stabiliseres på et lavere nivå enn i akutfasen. I juridisk sammenheng er det viktig om de vedlikeholdende eller forsterkende faktorene er ansvarrelaterte faktorer og/eller hendelige begivenheter. Alt etter de konkrete forholdene, kan dette medføre begrensninger i erstatningsansvaret ut fra adekvanslæren og/eller uvesentlighetslæren. Det er en kobling mellom forenighetskriteriet (som ledd i bevisvurderingen av om det er faktisk årsakssammenheng) og reglene om rettslig årsakssammenheng (adekvans og uvesentlighet):

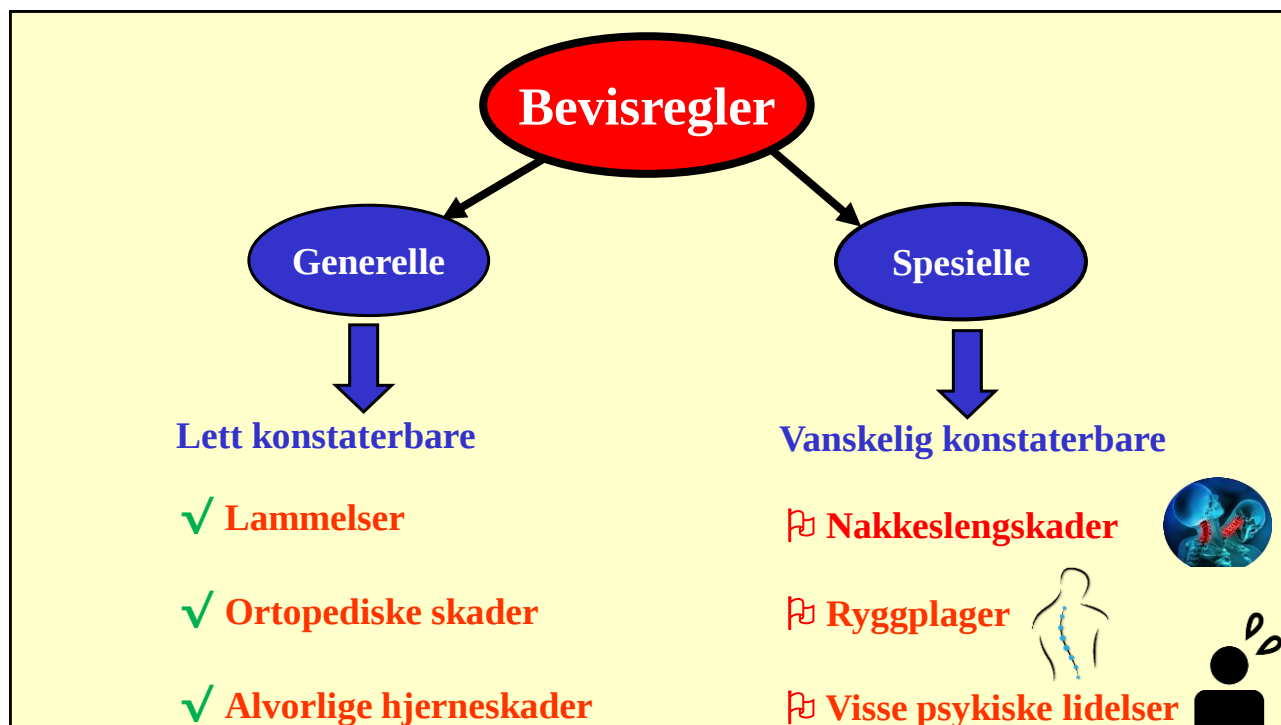
Fakthabiter som er relevante for vurderingen av om det foreligger et traumatologisk plausibelt forløp, kan spille inn i adekvans- og uvesentlighetsvurderingen. Det kan medføre en «resirkulering»¹⁴ av argumentene, der det vektlegges om skadeutviklingen er forårsaket av rent medisinske forhold (slik som utviklingen av en skadeutløst medisinsk disposisjon, se bl.a. Nilsen-dommen) eller skyldes etterfølgende økonomiske vansker, samlivsproblemer og andre

Artikkelen
side 34

Årsakssammenheng og bevis i
personskadeerstatningsretten

121

122

- belyst ved artikkelheftet
(se side 26 f. + s. 28–29)

124

[illegible]

62

Norsk forum for Erstatningsrett (NFFE)

har som sitt primære formål å drive informasjonsgivning om og rettspolitisk refleksjon over norsk erstatningsrett – med vekt på personskadesaker – til advokater, dommere, saksbehandlere og andre som arbeider med eller har interesse for fagområdet.

Informasjonsgivningen skjer hovedsaklig gjennom forelesninger. Forumet skal ha et nøytralt ståsted med tanke på partsside, skadelidtsiden vs. skadevolderside. Forumet tar særlig sikte på å belyse

- **nyheter i erstatningsretten** slik at du som personskadebehandler er oppdatert på gjeldende rett
- **aktuelle medisinske temaer**, med relevans for praktisk-juridisk saksbehandling for jurister og utredende medisinske spesialister

Medlemsavgift: 500 kr for 2019

Et eksempel på en av filmene fra NFFE-møte nr. 2 ser du til høyre.

Medlemskap gir tilgang på alle filmene ut året.

[Klikk for mer info og påmelding](#)

125

Nyhetsoversikt

Ansvarsgrunnlag

Årsakssammenheng

Utmåling

Øvrige emner

Internarkiv

Stillingsannonser

Mine tilganger

Personskade Portalen

NYHETER

I personskaderetten

LA-2019-161561

Deling av sak

Saken gjaldt spørsmålet om en kommune var erstatningsansvarlig for manglende oppfølging av mobbing og vold på barneskolen. A fremsatte krav om deling av spørsmålene i saken jf. tvisteloven § 16-1 annet ledd annet

HR-2020-35-A

Objektiv kumulasjon i erstatningssak

I en erstatningssak hadde saksøkerne begrenset søksmålet til å kreve fastsettelsesdom for at erstatningsvilkårene var oppfylt. Prinsipielt påstod de saksøkte seg frifunnet, men nedla subsidier påstand om

LG-2018-17381

Utgifter til kreftbehandling i utlandet

En pasient hadde krav på erstatning for forsinket diagnostisering og behandling av kreftsykdom. Saken gjaldt spørsmålet om skadelidte hadde krav på å få erstattet sine utgifter til regional cellegiftbehandling i

126

Årsakssammenheng og bevis

- utarbeidelse av «saksbehandlingsverktøy»
basert på nyere rettspraksis

Professor dr. juris Morten Kjelland

127

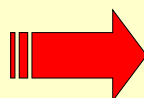
Erstatningsutmåling

128

Erstatningsrett

– utmåling: hovedlinjer og utvalgte emner

Professor dr. juris Morten Kjelland

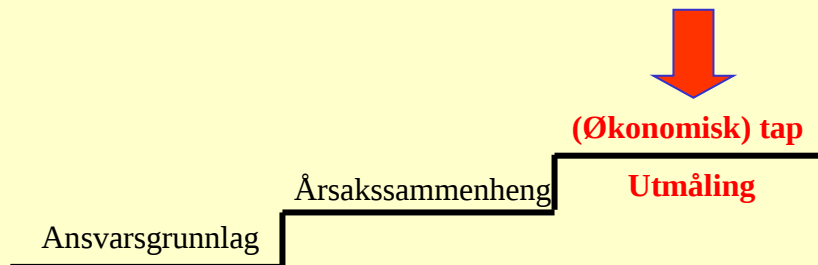
129

130

Grunnvilkårene for erstatning

– oversikt over forelesningen

131

132

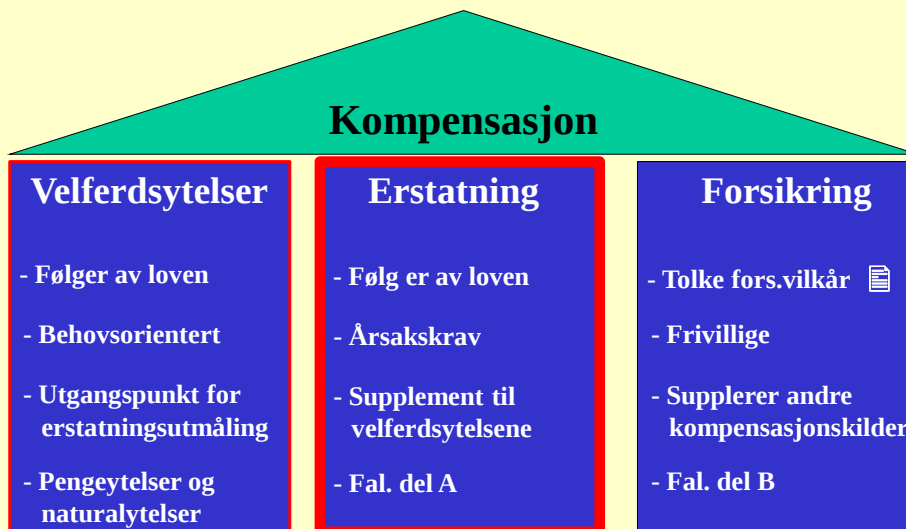
Oversikt over kompensasjonskildene

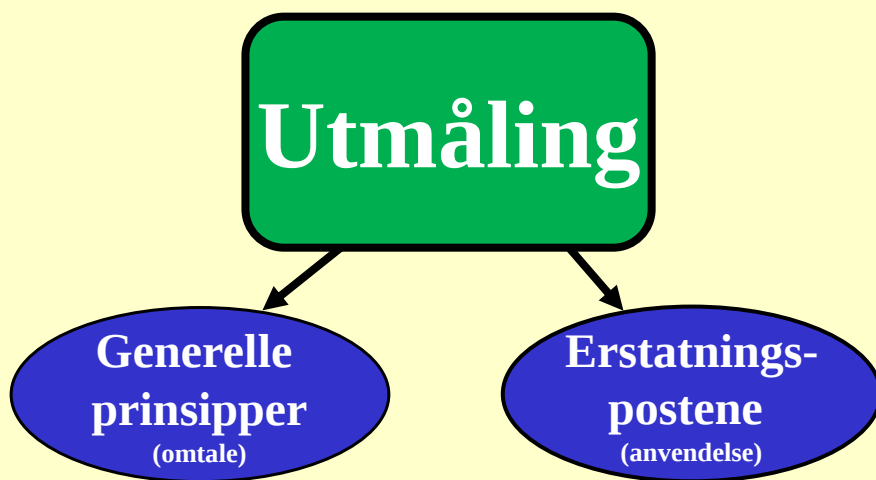
Se Disposisjonsheftet s. 3

133

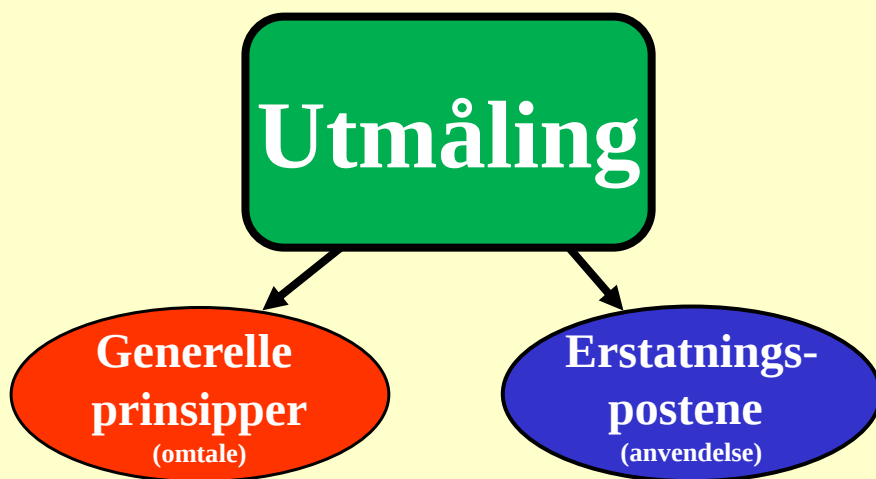
Oversikt over kompensasjonskildene

134

135

136

Generelle utmålingsprinsipper

① begrepet «full erstatning»

137

Generelle utmålingsprinsipper

① begrepet «full erstatning»

Ølberg (Rt. 1993 s. 1524):

«[K]jernen i erstatningsretten [er] at skadelidte ikke skal komme økonomisk dårligere ut med skaden enn om denne ikke var inntruffet.»

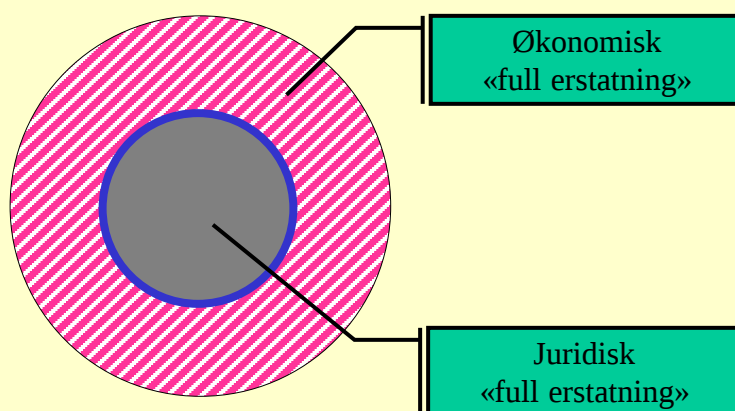

Differansebetraktning
(årsaksbetraktning)

138

Generelle utmålingsprinsipper

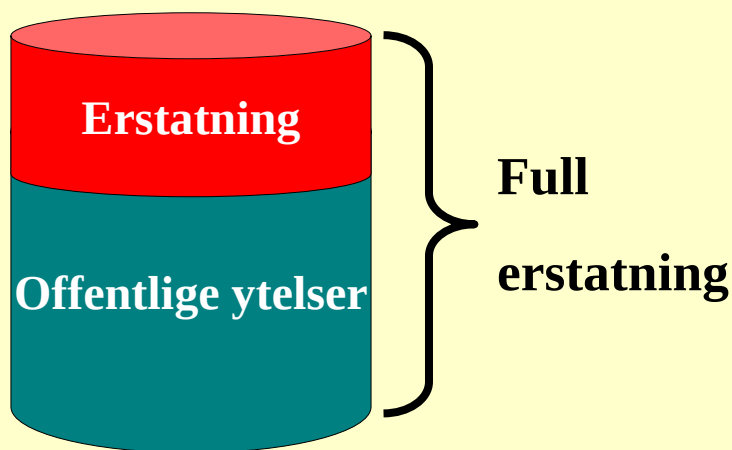
– begrepet «full erstatning» er juridisk

139

Generelle utmålingsprinsipper

② supplementsprinsippet

140

Generelle utmålingsprinsipper

③ tapsbegrensningsplikten

Generelt

↳ «Skadelidte har en generell plikt til å begrense sitt tap», jf. *Psykolog* (Rt. 2003 s. 1358)

Konkrete utforminger – plikt til å

↳ **uttømme offentlige ytelser**, se *Psykolog* (Rt. 2003 s. 1358)

↳ **utnytte restarbeidsevnen**, jf. bl. a. skl. § 3-1 (2), 1p

↳ **omfordele arbeidsoppgaver i hjemmet**, se *Kåsa* (Rt. 2000 s. 441)

↳ **begrense merutgifter til det «nødvendige og rimelige»**
se *Bråtane* (Rt. 2002 s. 1436), *Rott* (Rt. 1999 s. 1967), *Tysker* (Rt. 1975 s. 670) mv.

141

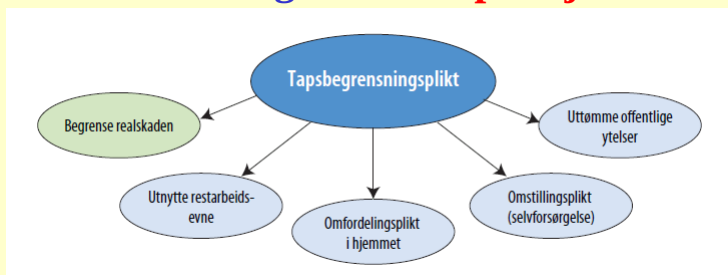
Generelle utmålingsprinsipper

③ tapsbegrensningsplikten

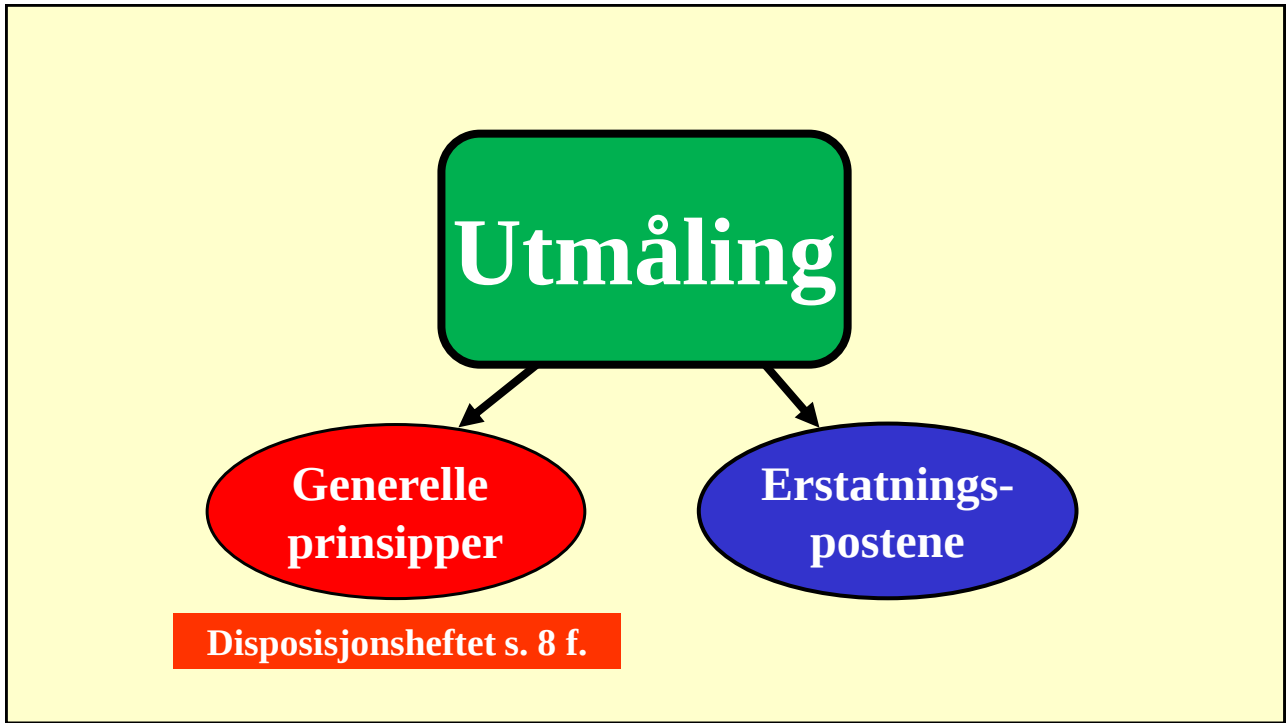
Generelt

↳ «Skadelidte har en generell plikt til å begrense sitt tap», jf. *Psykolog* (Rt. 2003 s. 1358)

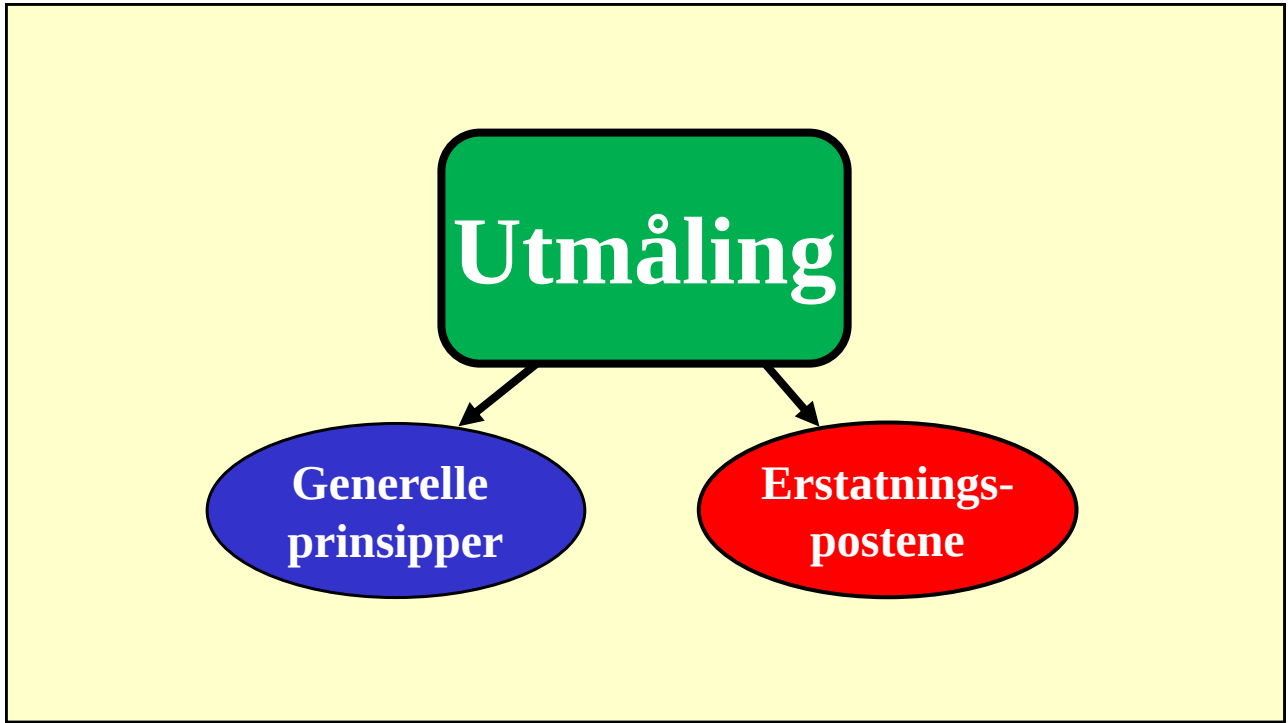
Konkrete utforminger – se disposisjonen side 9

142

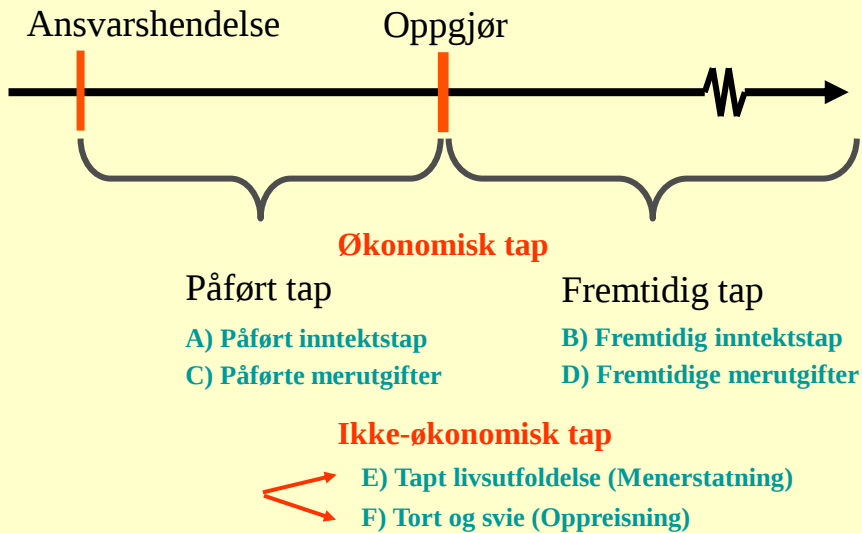

143

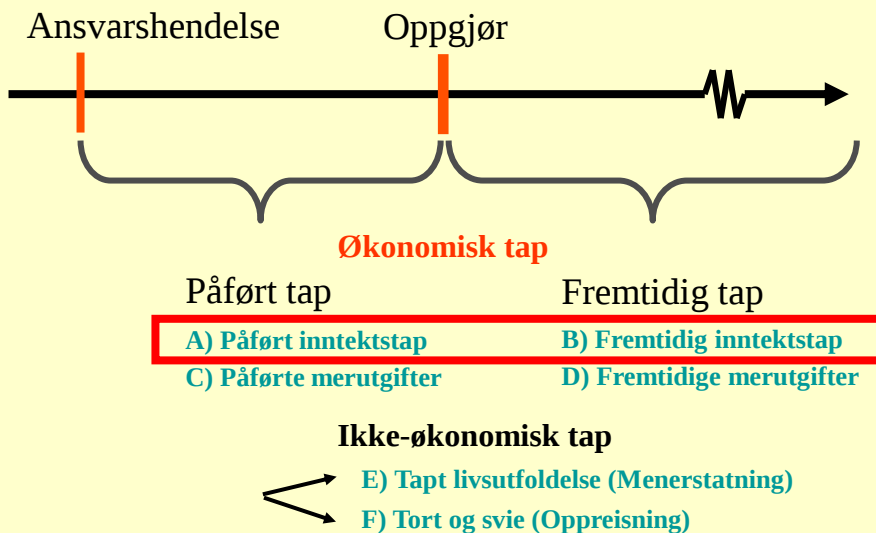
144

Erstatningspostene – en oversikt

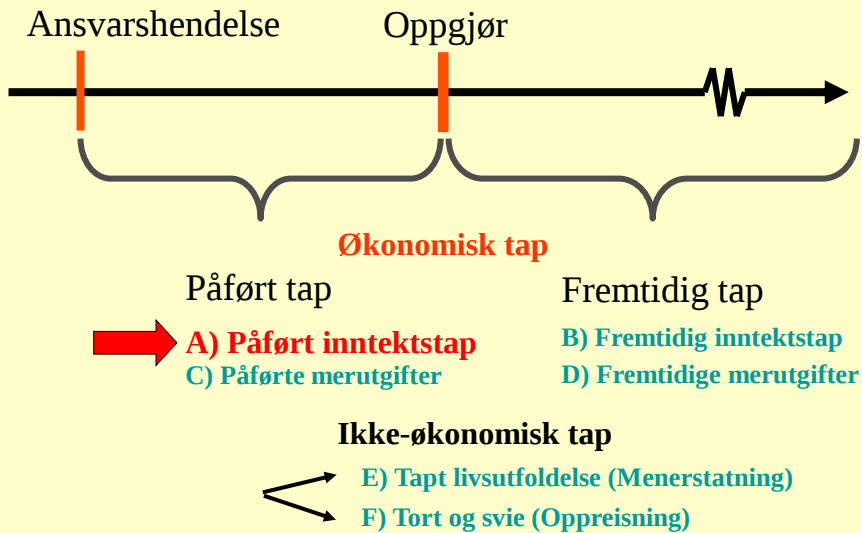
145

Erstatningspostene – en oversikt

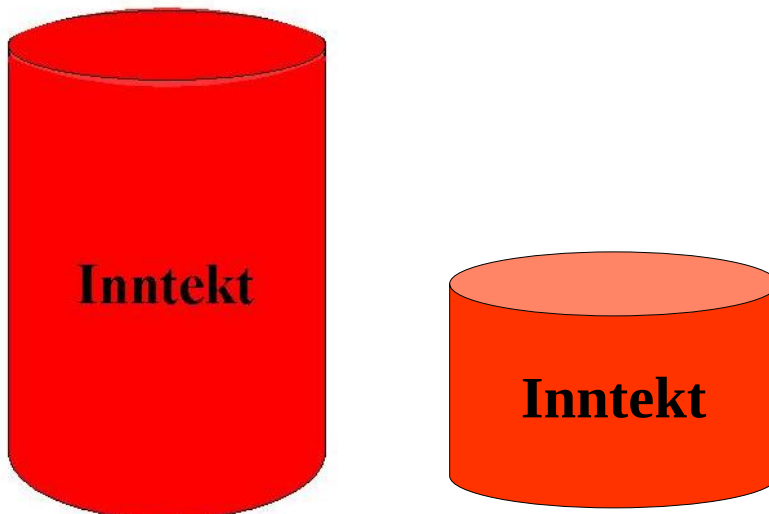
146

Erstatningspostene – en oversikt

147

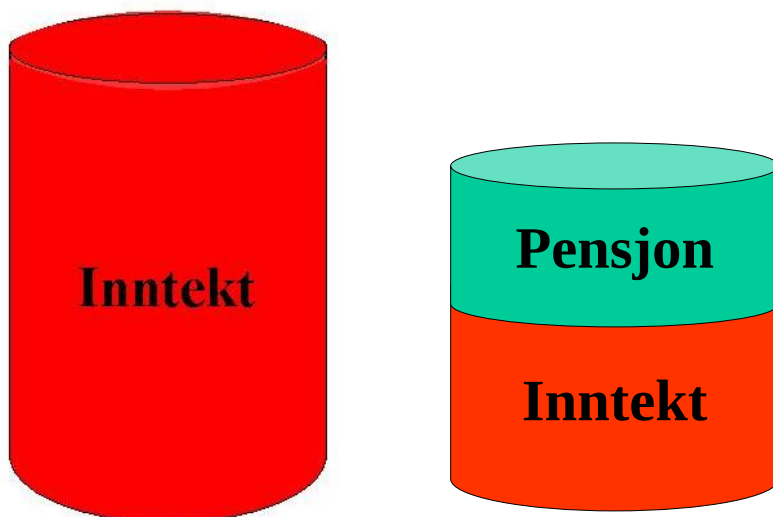
Påført inntektstap – supplementsprinsippet

148

Påført inntektstap

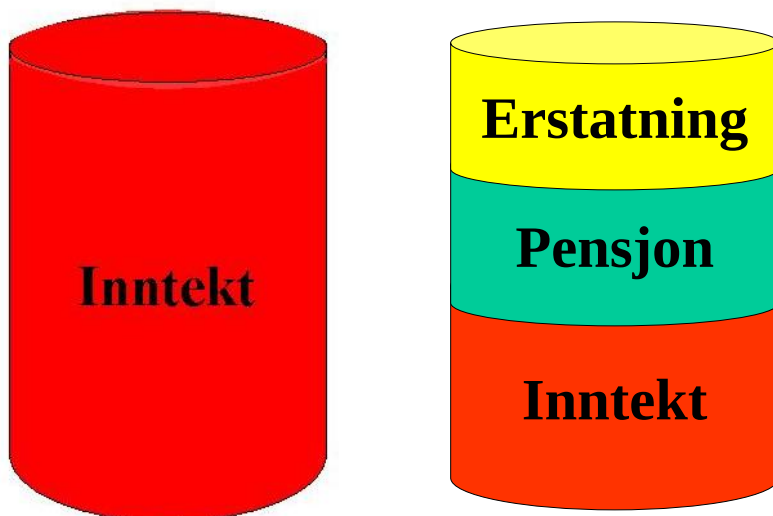
– supplementsprinsippet

149

Påført inntektstap

– supplementsprinsippet

150

Påført inntektstap

– tapsbegrensningsplikten

Generelt

- Skadelidte plikter å utnytte inntektsevnen

Konkret uttrykt i skl. § 3-1 (2), 1p

«Erstatning for tap i inntekt og framtidig erverv fastsettes særskilt og under hensyn til skadelidtes **muligheter for å skaffe seg inntekt ved arbeid** som med rimelighet kan ventes av ham på bakgrunn av hans evner, utdanning, praksis, alder og muligheter for omskolering.»

151

Påført inntektstap

– skatteplikt

Hjemmel

- Skatteloven 1999 §§ 5-1, jf. 5-10 (1) bokstav c): «ytelser som trer i stedet for arbeidsinntekt»
- Surrogatsynspunkt

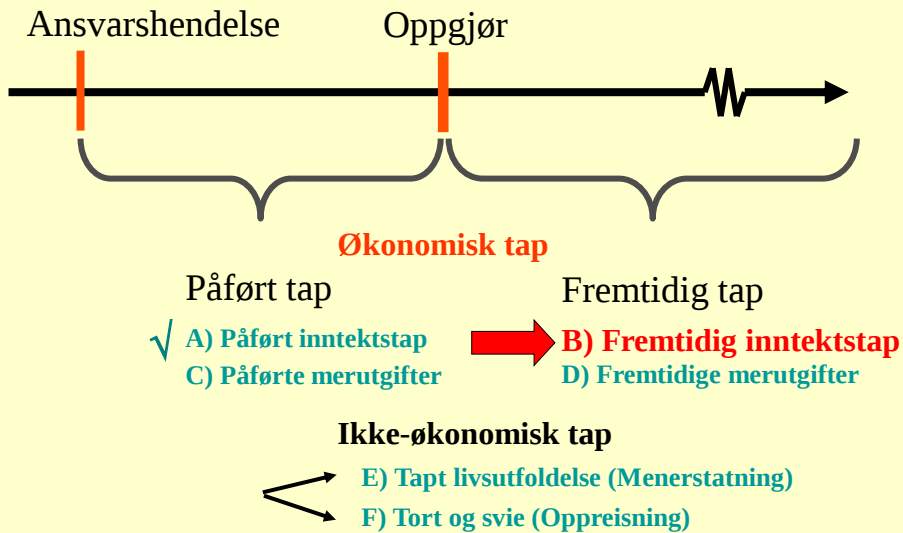
Bruttofisering

- Formål: skadelidte skal ha full erstatning
- Skattepåslag (skattetillegg): bruttofisering

152

Erstatningspostene

– en oversikt

153

Fremtidig inntektstap

Individuell
utmåling

Standardisert
utmåling

154

Fremtidig inntektstap

Individuell utmåling

- skl. § 3-1
- bal. § 6, jf. skl. kap. 3
- passkl. § 4 (1), jf. skl. kap. 3
- mv.

Standardisert utmåling

155

Fremtidig inntektstap

Hovedregelen

- ↳ Prinsippet om full erstatning, jf. bl. a. skl. § 3-1 (1)

Differansebetraktning

- ↳ Fremtidig økonomisk situasjon med skaden
 - konkret sannsynlighetsvurdering
- ↳ Fremtidig økonomisk situasjon uten skaden
 - utgangspunkt: antatt inntekt i det året oppgjøret skjer (basisåret)
 - tapte pensjonspoeng er erstatningsmessig, se Ølberg i Rt. 1993 s. 1524
 - karriereutvikling, se Dykker i Rt. 2003 s. 338
 - unge skadelidte; kobling mot skl. § 3-2a (standarderstatning)

Tapsperioden

- ↳ Det prinsipielle utgangspunktet vs. «presumsjonen» (67 år)

156

Fremtidig inntektstap

Særlig om ikke-innberettete inntekter

↳ Materiell regel vs. bevis + etterfølgende reaksjoner ...

Supplementsprinsippet/offentlige ytelser

↳ Gjelder tilsvarende; prognoser over fremtidens ytelser; skl. § 3-1 (3), 1p

Tapsbegrensningsplikten

↳ Gjelder tilsvarende: utnytte restarbeidsevne + uttømme offentlige ytelser

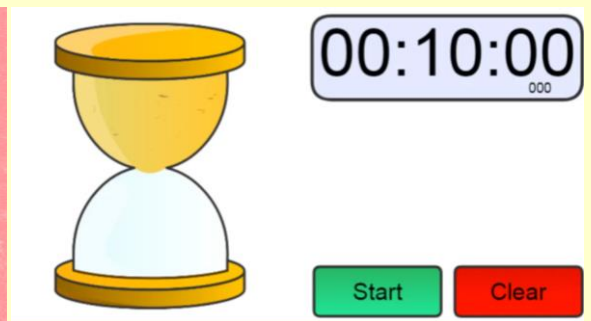
Bevis

↳ Sannsynliggjøring vs dokumentasjon; kun krav om sannsynlighet(sovervekt)

157

Erstatningsrett

– utmåling: hovedlinjer og utvalgte emner

Professor dr. juris Morten Kjelland

158

Fremtidig inntektstap

– kapitalisering

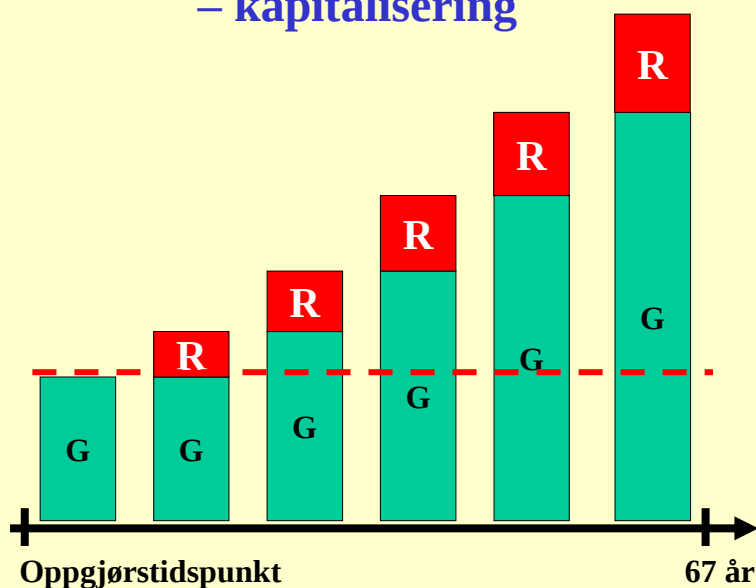
Bakgrunnen

- ↳ Skadelidte får utbetalt hele erstatningen på en gang, før reelle tapsår
- ↳ Skadelidte får dermed en rentefordel
- ↳ Skadelidte kan dermed klare seg med et lavere beløp på utbetalingstidspunktet (endelig oppgjør), fordi dette SAMMEN MED rentene gir full erstatning
- ↳ Gjelder samtlige fremtidige tap, men illustreres her i forhold til inntektstap

159

Fremtidig inntektstap

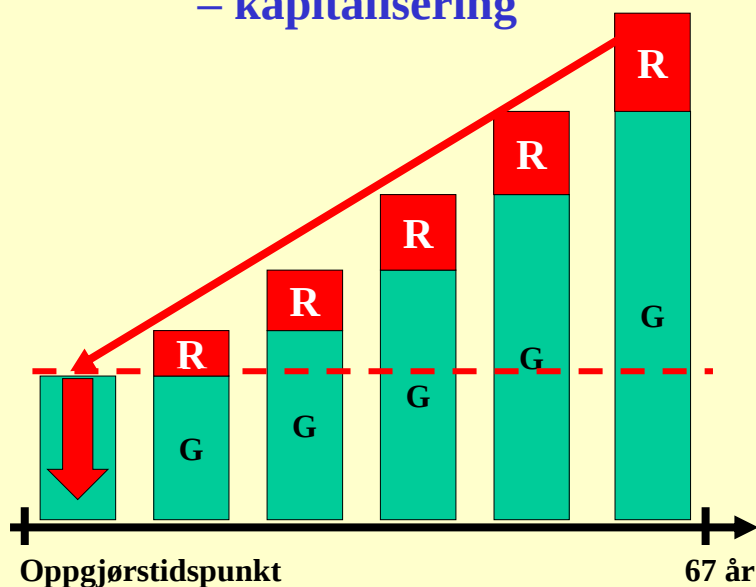
– kapitalisering

160

Fremtidig inntektstap

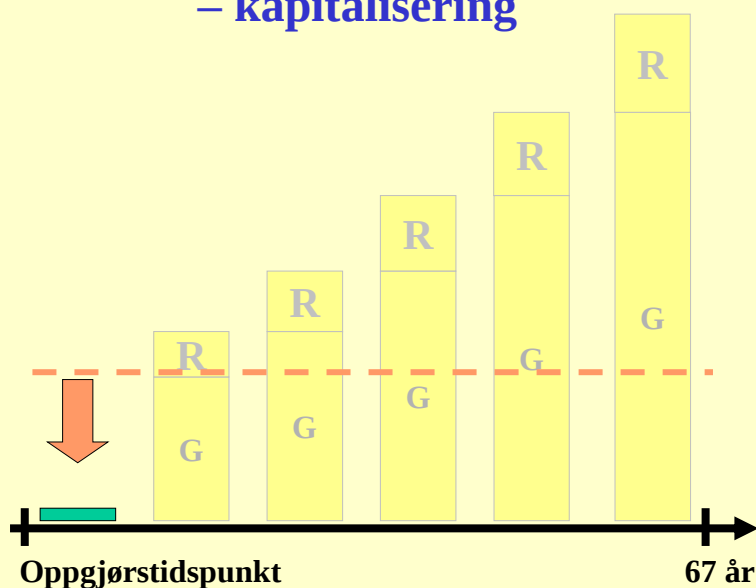
– kapitalisering

161

Fremtidig inntektstap

– kapitalisering

162

§ 3-9. (engangserstatning eller terminvise beløp, kapitaliseringsrente)

Erstatning for personskade og tap av forsørger fastsettes til en engangssum, med mindre retten av særlige grunner finner å burde fastsette erstatningen helt eller delvis til terminbeløp. Ved fastsettelse av menerstatning anses prognoser om forkortet levetid som følge av den ansvarsbetingende hendelsen ikke som en særlig grunn etter første punktum. For betaling av terminbeløp kan den erstatningsansvarlige pålegges å stille sikkerhet. Når det finnes grunn til det, kan tingretten i den rettskrets der skadelidte har alminnelig verneting,¹ etter begjæring av en part ved kjennelse helt eller delvis omgjøre terminbeløp til engangserstatning.

Kongen kan i forskrift fastsette en kapitaliseringsrente (realrente) som skal anvendes for å komme frem til nåverdien av fremtidig tap når erstatningen fastsettes til en engangssum. Hvis særlige hensyn tilsier det, kan retten anvende en annen rente enn den som følger av forskrift gitt i medhold av første punktum. Kongen kan fastsette en egen kapitaliseringsrente (realrente) som kan anvendes i tilfeller der erstatningen fullt ut eller delvis skal plasseres som bankinnskudd etter [vergemålsloven § 51](#) første ledd.

⁰ Tilføyd ved [lov 25 mai 1973 nr. 26](#), endret ved [lover 14 des 2001 nr. 98](#) (ikr. 1 jan 2002 iflg. [res. 14 des 2001 nr. 1416](#)), [17 juni 2005 nr. 90](#) (ikr. 1 jan 2008 iflg. [res. 26 jan 2007 nr. 88](#)) som endret ved [lov 26 jan 2007 nr. 3](#), [12 mai 2015 nr. 29](#) (ikr. 1 jan 2016 iflg. [res. 12 mai 2015 nr. 468](#) for erstatningsbetingende hendelser etter dette tidspunkt, jf. lovens del III nr. 2), [30 april 2021 nr. 27](#) (ikr. 1 juni 2021 iflg. [res. 30 april 2021 nr. 1335](#)).

163

**Fremtidig
inntektstap**

**Individuell
utmåling**

- skl. § 3-1
- bal. § 6, jf. skl. kap. 3
- passkl. § 4 (1), jf. skl. kap. 3
- voerstl. § 4

164

Fremtidig inntektstap

Individuell
utmåling

Standardisert
utmåling

Artikkel

- skl. § 3-2a =

«barneerstatning»

- Yrkesskadeforsikring

165

Standarderstatning for fremtidig inntektstap - yrkesskadeforsikringsloven

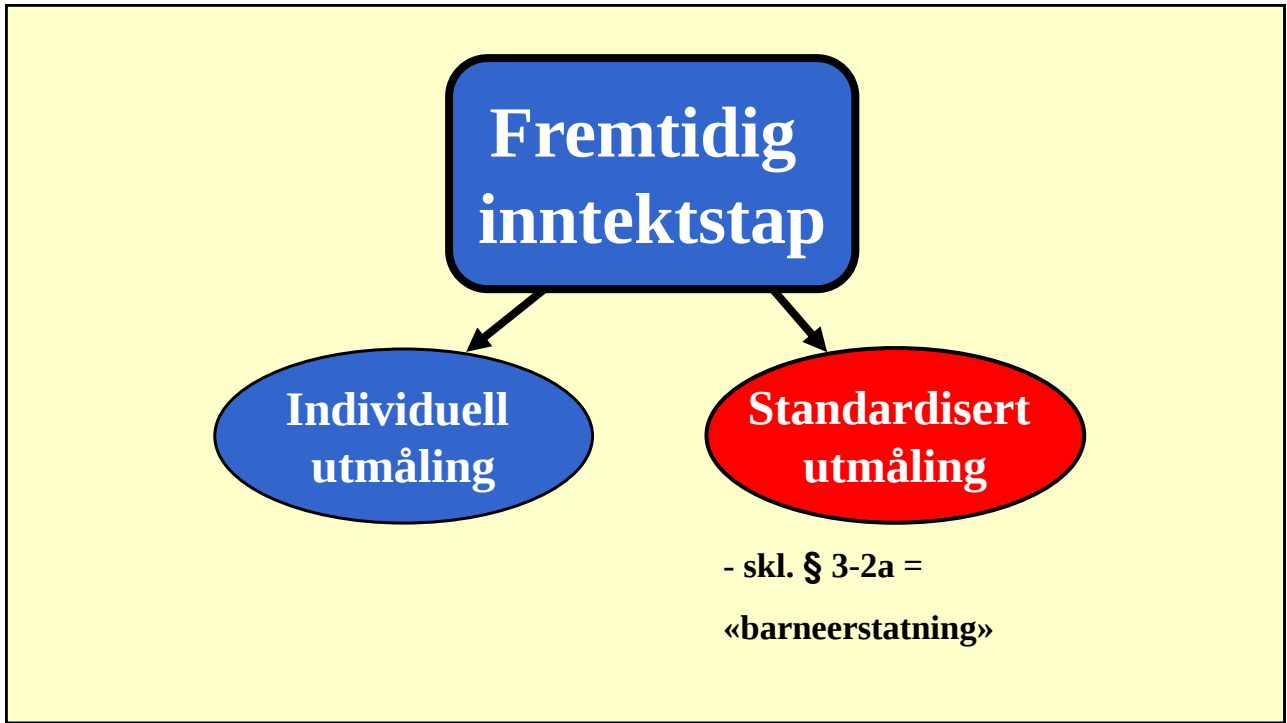
Hjemmel og dekningsformål

- Ysfl. § 13 (2), jf. Standardforskriften kapittel 3
- Standardisert erstatning for fremtidig inntektstap

Utmålingssystemet

- Utgangspunktet: skadelidtes **pensjonsgivende inntekt** året før skaden skjedde eller sykdommen ble konstatert, jf. § 3-1.
- Inntektsnivået er inndelt i **fem grupper basert på folketrygdens grunnbeløp (G)**. Den høyeste erstatningen er 30 G, den laveste er 22 G, jf. forskriftens § 3-2.
- Denne grunnerstatningen går til skadelidte som er 45 eller 46 år, og er 100 % ervervsmessig ufør. **Alderskorreksjon** etter forskriftens § 3-3.
- Dersom skadelidte er mindre enn 100 % ervervsmessig **ufør**, reduseres erstatningen tilsvarende, jf. forskriftens § 3-4.

166

167

168

Fremtidig inntektstap

– barneerstatning: skader skjedd før 1. mars 2018

Hjemmel og dekningsformål

- skl. § 3-2a
- skadelidte under 16 år på skadetiden (= skadehandlingstidspunktet)
- kompenserer for både inntektstap og tapt livsutfoldelse

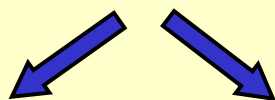
Utmålingssystemet

- 40 G (grunnbeløpet; kr 106 399) ved 100 % medisinsk invaliditet
- Bruke G på oppgjørstidspunktet, se *Skoletur* (Rt. 1997 s. 1044)
- Reduseres forholdsmessig ved lavere invaliditetsgrad
- Minstegrense på 15 % medisinsk invaliditet

169

Inntektstap

– barneerstatning: skader skjedd etter 1. mars 2018

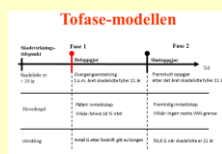

Tofase-modellen

Valgfrihetsmodellen

hovedregel

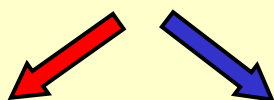
særregel

170

Inntektstap

– barneerstatning: skader skjedd etter 1. mars 2018

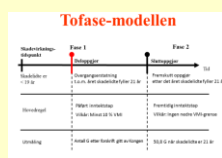

Tofase-modellen

Valgfrihetsmodellen

hovedregel

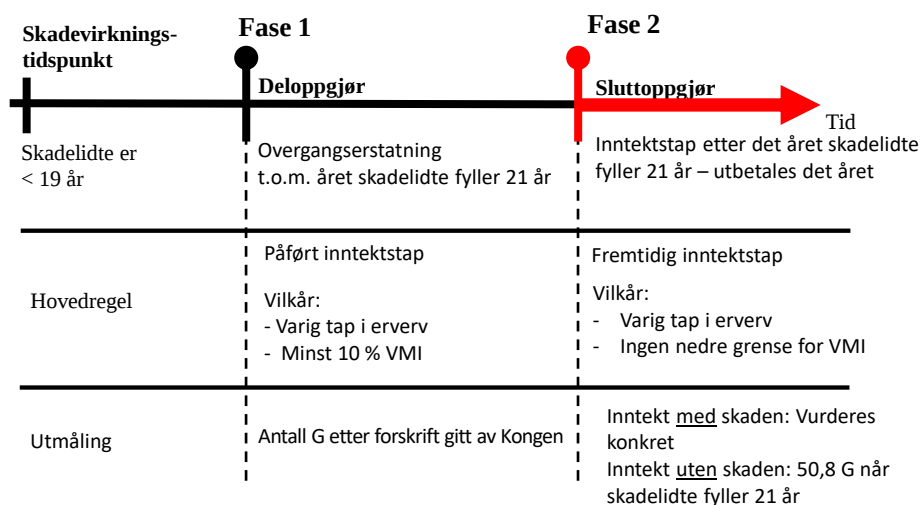
særregel

171

Tofase-modellen

Inntektstap

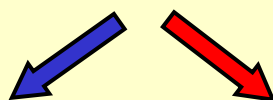

Kjelland 2018

172

Inntektstap

– barneerstatning: skader skjedd etter 1. mars 2018

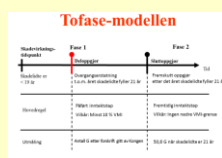

Tofase-modellen

Valgfrihetsmodellen

hovedregel

særregel

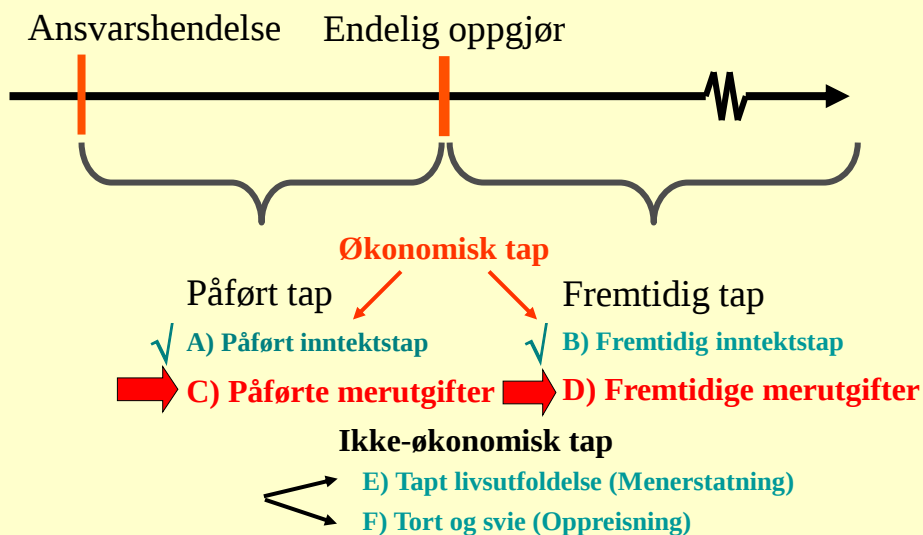

- ✓ Kun skadelidtes valgrett
- ✓ VMI: 10-25 %: små/moderate skader
- ✓ Under 10 %: Utmåles individuelt
- ✓ Bli ferdig med saken

173

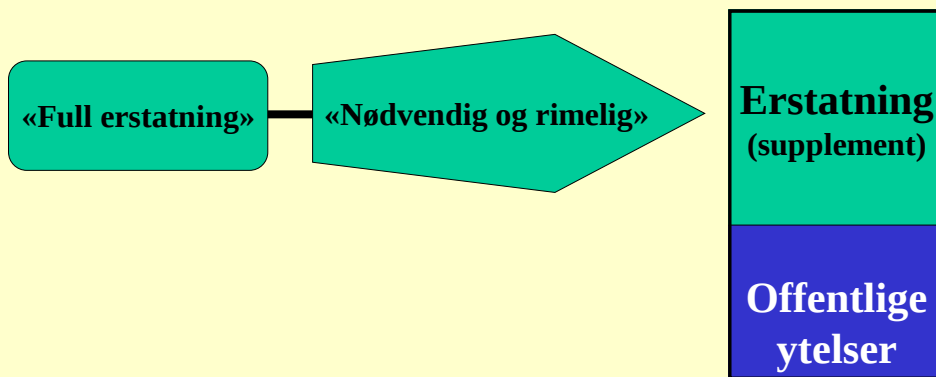
Erstatningspostene

- en oversikt

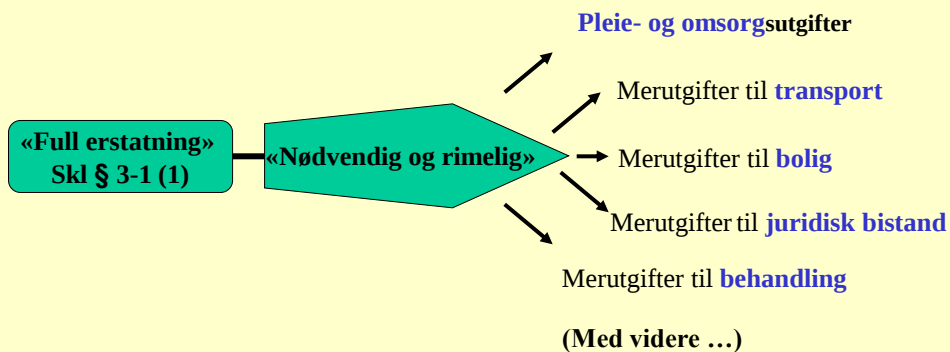
174

«Full erstatning» ved utmåling av *merutgifter*

175

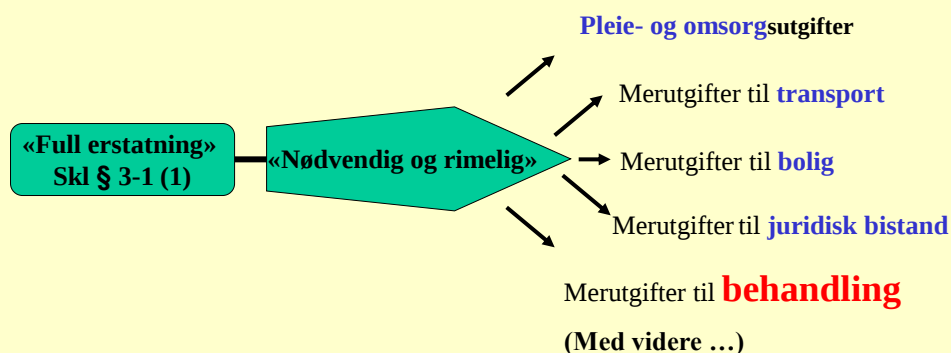
Noen rettslige hovedprinsipper og begreper - mange ulike typer merutgifter

176

Noen rettslige hovedprinsipper og begreper

- mange ulike typer merutgifter

177

«Aktiv» forelesningsdel - utmåling

Oppgave 2 – tvisten om behandlingsutgiftene

Vi leser oppgaven om Belinda, og vurderer utmålingsspørsmålet ...

178

Behandlingsutgifter

Generelt prinsipp – Psykolog (Rt. 2003 s. 1358)

«Når det ... gjelder de mer *alternative behandlingsformer*, må det – slik jeg ser det – trekkes en grense mot det som ikke kan anses medisinsk relevant.» (dommens avsnitt 44)

↳ Behandlingstiltaket må medisinsk **effekt**

Svar på oppgave 2: Rott (Rt. 1999 s. 1967)

↳ Kort om saksforholdet/behandlingsformene

EMG-biofeedback
Keleringsbehandling
Thalamusstimulering

↳ Høyesteretts **effekt**vurdering:

«Når det gjelder virkningene av behandlingene for Kate Rott, har den sakkyndige ut fra det skriftlige materialet i saken og sine undersøkelser av henne, konkludert med at treningsoppholdene utenlands ikke har hatt effekt på hennes funksjoner utover det som kunne oppnås ved behandling i Norge.» (s. 1974)

↳ Utfall av erstatningsvurderingen (kr/øre)

179

Behandlingsutgifter

Psykolog (Rt. 2003 s. 1358)

«Når det ... gjelder de mer **alternative behandlingsformer**, må det – slik jeg ser det – trekkes en grense mot det som ikke kan anses medisinsk relevant.» (dommens avsnitt 44)

↳ Behandlingstiltaket må medisinsk **effekt**

180

Merutgifter til hjelp i eller tilknyttet hjemmet

Skadeserstatningsloven § 3-1 (2), 2p:

«Med inntekt likestilles verdien av arbeid i heimen.»

181

182

Hjemmearbeidserstatning

– begrepet «arbeid i heimen»

Vurdering Gjøremål	Ja	Nei	Rettskilde(r)
Tradisjonelt husarbeid (inne)	X		Lovteksten, ordlyden (kjernen)
Vedlikehold	X		Industriarbeider (Rt. 1998 s. 1916) Kåsa/Skarvang (Rt. 2000 s. 441)
Innkjøp o.l.	X		Bredesen (Rt. 1948 s. 345)
Hagearbeid	X		Rott (Rt. 1999 s. 1967) Kåsa/Skarvang (Rt. 2000 s. 441)
Transport	(X)		Bredesen (Rt. 1948 s. 345)
Vedlikehold av feriebolig	X	(X)	Juridisk teori NOU 2011: 16
Vedlikehold av båt		X	Lovteksten – alminnelig språkforståelse av ordlyden

183

Hjemmearbeidserstatning

– trinn 3: verdivurderingen

Kjelland, Erstatningsrett – en lærebok 2019 s. 351:

«Timevederlaget må fastsettes **konkret**, ut fra hva det faktisk koster å leie inn hjelp. I 2015 kan det lett bli tale om et timevederlag i **intervallet 150–350 kroner**, alt etter arbeidets art og tilbudet av arbeidskraft.»

184

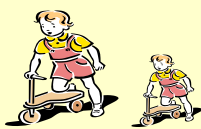
Hjemmearbeidserstatning

– trinn 3: verdivurderingen: regneeksempel

Trine:

- * skadet i en trafikkulykke
- * kombinert utearbeidende og husmor
- * makter ikke lenger å utføre tyngre husarbeid og ha omsorg for de to mindreårige barna
- * etter en omfordeling har hun fortsatt behov for hjelp
- * de sakkyndige angir hjelpebehovet til to timer hver uke

Stein:

- * elektriker
- * De arbeider sammen i huset etter han kommer hjem fra arbeid
- * jobber ofte sent
- * begrenset hvor mye han klarer å bidra

185

Hjemmearbeidserstatning

– trinn 3: verdivurderingen: regneeksempel

Beregning:

Formel/rettsregel : Antall hjelpetimer X Timevederlag = Verdien av netto hjemmearbeidstap

Formel/subsumsjon : [2 t x 52 u = 104 t] X [kr 150] ≈ Kr 15 000 netto hjemmearbeidstap

Se Disposisjonsheftet s. 5

186

187

Hjemmearbeidserstatning

– trinn 3: verdivurderingen: regneeksempel

«Arbeid i heimen»

(Trinn 1)

Fradragspostene

(Trinn 2)

Verdsettelsesprinsipper

(Trinn 3)

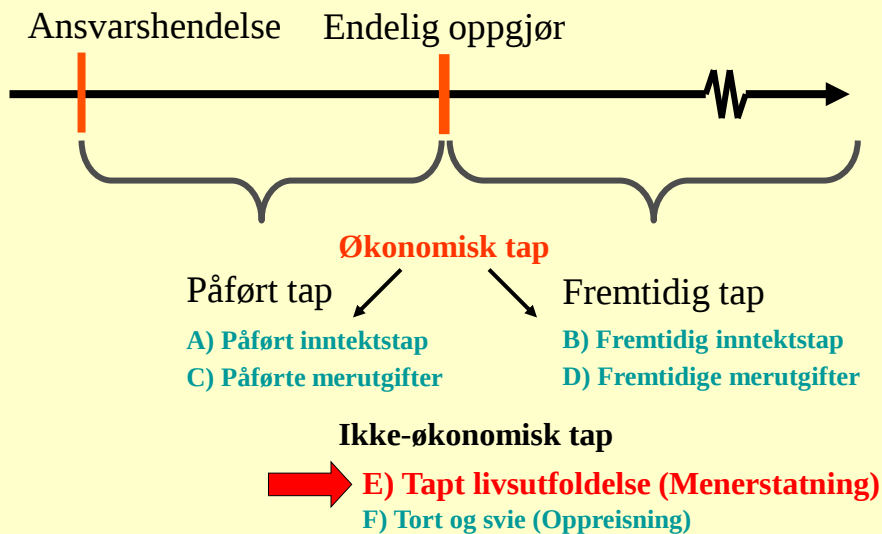
Tapsperioden

(Trinn 4)

188

Erstatningspostene - en oversikt

189

Skl. § 3-2. Menerstatning – en kort lovkommentar

Se Disposisjonsheftet s. 2

190

191

Skl. § 3-2. Menerstatning – en kort lovkommentar

«Har ❶ skadelidte fått ❷ varig og ❸ betydelig skade av ❹ medisinsk art, svares særskilt menerstatning. Denne erstatning fastsettes under hensyn til menets medisinske art og størrelse og dets betydning for den personlige livsutfoldelse. Bestemmelsene i § 3-1 tredje ledd gjelder tilsvarende for så vidt ytelsene kan anses å gi kompensasjon for menet.»

192

Skl. § 3-2. Menerstatning

– en kort lovkommentar

«Har skadelidte fått varig og betydelig skade av medisinsk art, svares særskilt menerstatning. Denne erstatning fastsettes **under hensyn til menets medisinske art og størrelse og dets betydning for den personlige livsutfoldelse. ...»**

↳ Folketrygdloven § 13-17 (menerstatning)

↳ Menerstatningsforskriften 21. april 1997 nr. 373

↳ Medisinsk invaliditetstabell

193

1	Skade/sykdom som gjelder hodet/hjernen/hjernenerver	
1.1	Ansikt, kjeve og svelg	
	Punktene 1.1.1 - 1.1.4 skal ikke kombineres. Velg det som er mest dekkende ut fra situasjonen.	
1.1.1	Tap av tunge - helt eller delvis	
	a) Delvis, mindre enn 50 prosent	0-14
	b) Delvis, mer enn 50 prosent	15-44
	c) Totalt tap av tunge	45
1.1.2	Anartri (fullstendig tap av artikkelasjonsevnene)	40
1.1.3	Vesentlig svekket tygge- og svelgefunksjon	25-49
1.1.4	Tap av tygge- og svelgefunksjon, sondeernæring nødvendig	50-70
	Invaliditetsgraden avhenger av hvordan sondeernæringen må utføres.	
1.1.5	Sterkt nedsatt gapefunksjon med påviste strukturelle forandringer i kjeveleddet	10-15

194

Menerstatningssystemet i folketrygden

§ 3. Utmåling av menerstatning

1. Årlig menerstatning utmåles slik:

Gruppe	Fastsatt invaliditetsgrad	Menerstatning
0	Lavere enn 15%	Ingen erstatning
1	15 - 24%	7% av grunnbeløpet
2	25 - 34%	12% av grunnbeløpet
3	35 - 44%	18% av grunnbeløpet
4	45 - 54%	25% av grunnbeløpet
5	55 - 64%	33% av grunnbeløpet
6	65 - 74%	42% av grunnbeløpet
7	75 - 84%	52% av grunnbeløpet
8	85 - 100%	63% av grunnbeløpet
9	Betydelig større skadefølger enn	
	ved invaliditetsgrad på 100%	75% av grunnbeløpet

195

Rettsområder

Registre

Avansert søk

Hurtigsøk > Skadeserstatningsloven §3... > Hurtigsøk > Pasientskadeloven §4 > Forskrifter > Lov om erstatning ved pas... > Forskrift om FOR-2021

Forskrift om menerstatning ved pasientskader

Dato	FOR-2021-03-01-622
Departement	Helse- og omsorgsdepartementet
Avd/dir	Helserettsavdelingen
Ikrafttredelse	15.03.2021
Sist endret	FOR-2021-03-30-1058
Gjelder for	Norge
Hjemmel	LOV-2001-06-15-§4
Kunngjort	08.03.2021 kl. 15.25
Rettet	07.04.2021 (Del II pkt. 7.6)
Korttittel	Forskrift om menerstatning ved pasientskader

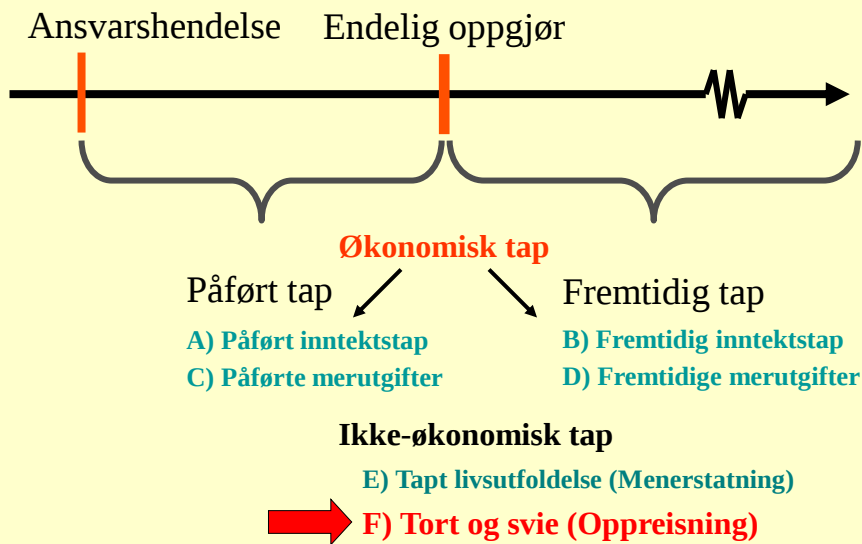
Historiske Endringsforskrifter
versjoner

Opprett Del Skriv
varsling lenke merknad

196

Erstatningspostene - en oversikt

197

En skisse av forsørgertapsposten – belyst ut fra skl. § 3-4

198

Forsørgertap

– hovedkomponentene

Innsats av penger

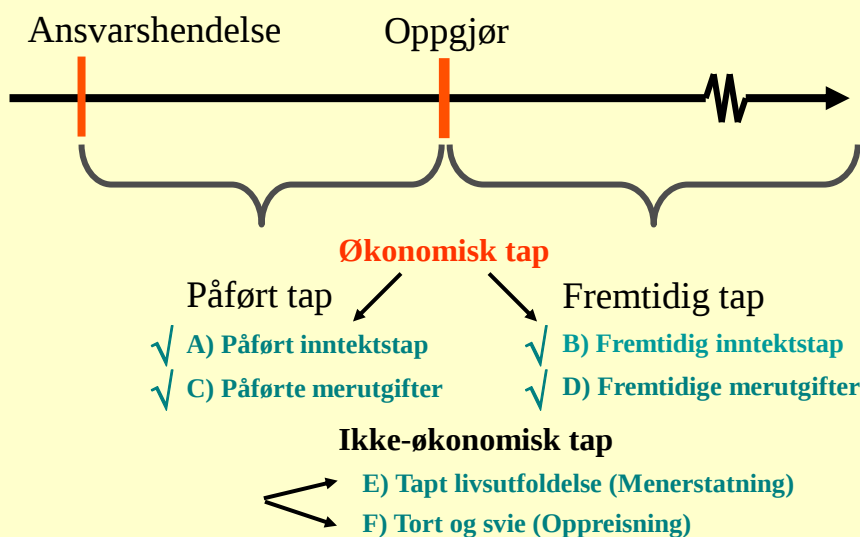
Hjemmearbeid og omsorg
(«Bastrup»-tillegget)

Se Disposisjonsheftet s. 11

199

Erstatningspostene

– en oversikt

200

Erstatningsrett

– utmåling: hovedlinjer og utvalgte emner

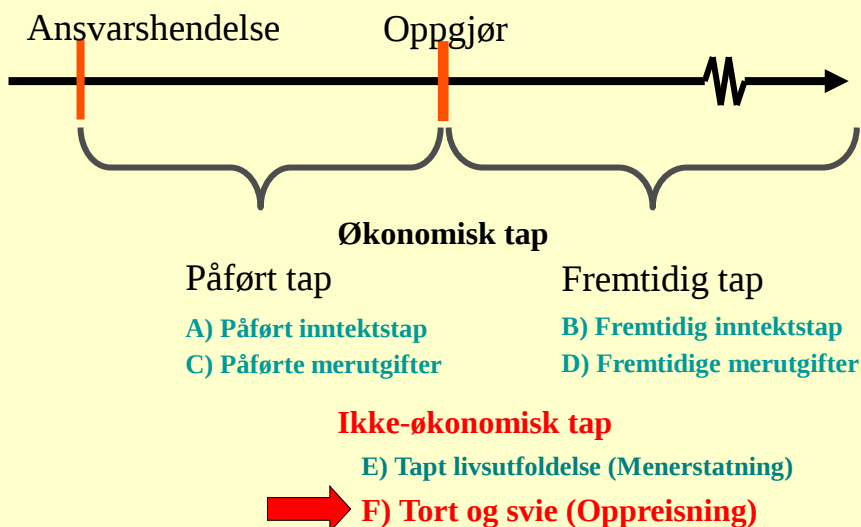

Professor dr. juris Morten Kjelland

201

Erstatningspostene

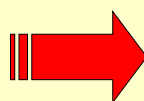
– en oversikt

202

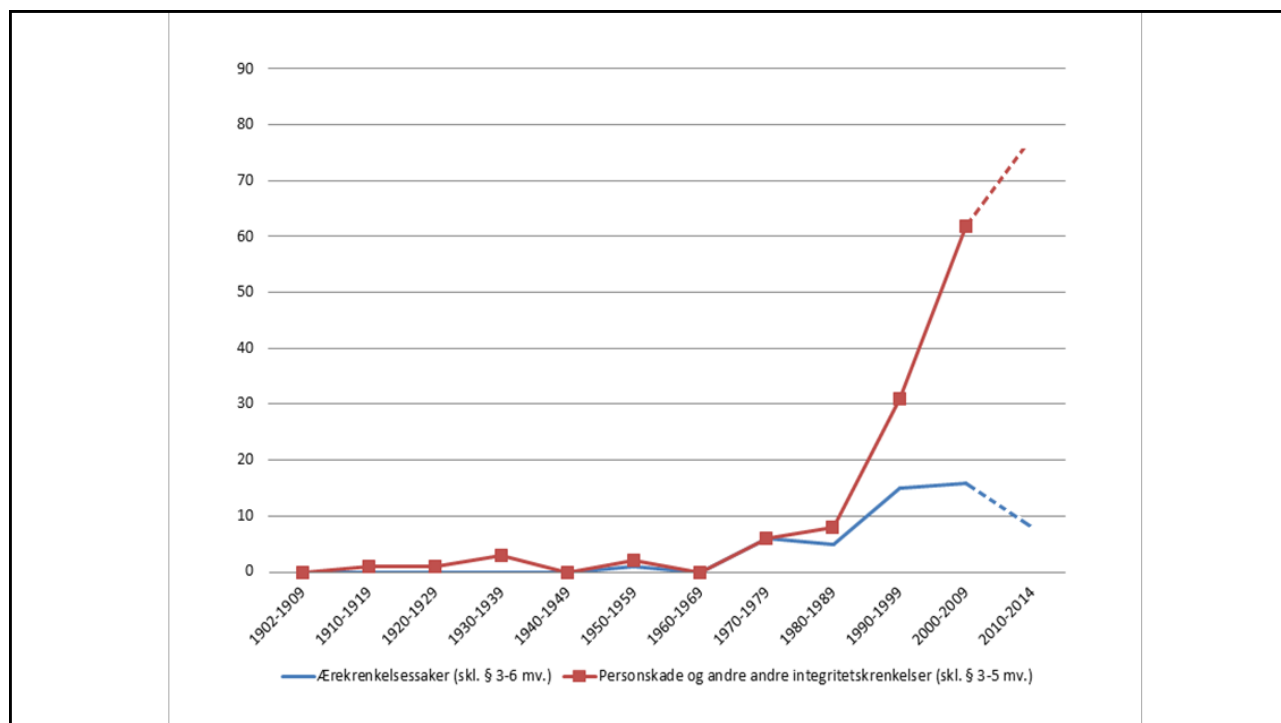
Oppreisningserstatning

– hovedlinjer og utvalgte emner, med vekt på trafikkskader

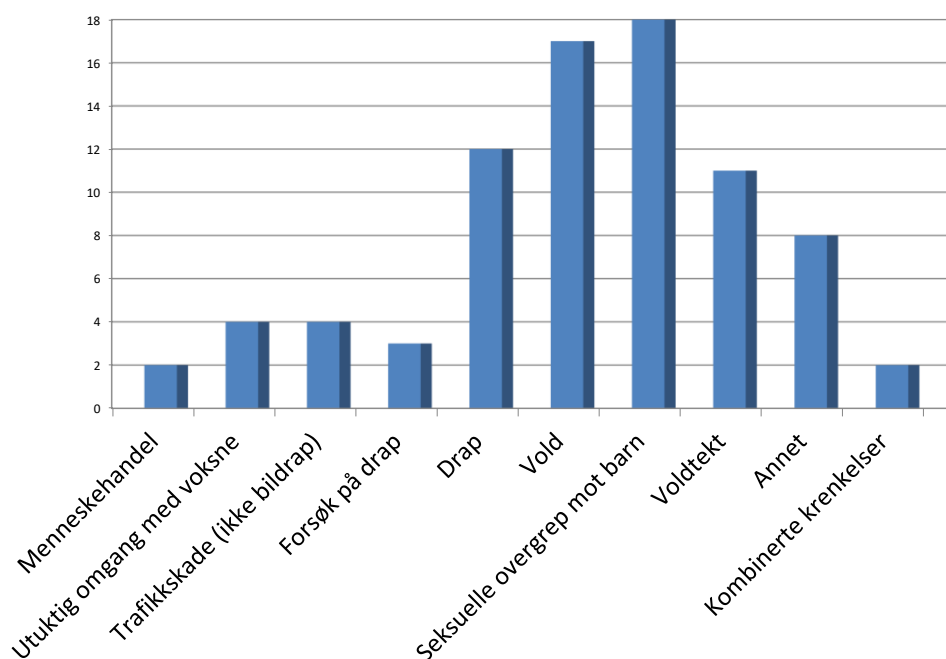

Professor dr. juris Morten Kjelland

203

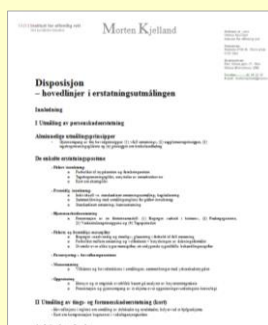

204

205

Oppreisningserstatning – kronologien

Se Disposisjonsheftet s. 6

206

Oversikt

– grunnleggende hensyn

Oppreisning

Pønal funksjon	Preven- sjon	Kompen- sasjon	Samfunnets misbilligelse
Rt. 2005 s. 289 Rt. 2006 s. 61 Rt. 2010 s. 1203 Rt. 2010 s. 1537	Rt. 2006 s. 61 Rt. 2010 s. 1537	Rt. 2009 s. 140 Rt. 2010 s. 1537 Rt. 2011 s. 769 Rt. 2012 s. 1576 Rt. 2014 s. 745	Rt. 2011 s. 531

207

Oversikt

– økt betoning av kompensasjonshensynet

Hjerneskode (Rt. 2011 s. 769)

«Oppreisningsansvaret har tradisjonelt vært pønalt motivert. Det har fremdeles en ideell funksjon, som uttrykk for sterk samfunnsmessig misbilligelse av handlingen. I nyere rettspraksis fremheves imidlertid først og fremst oppreisningserstatningens betydning som kompensasjon til offeret, ...» (avsnitt 21)

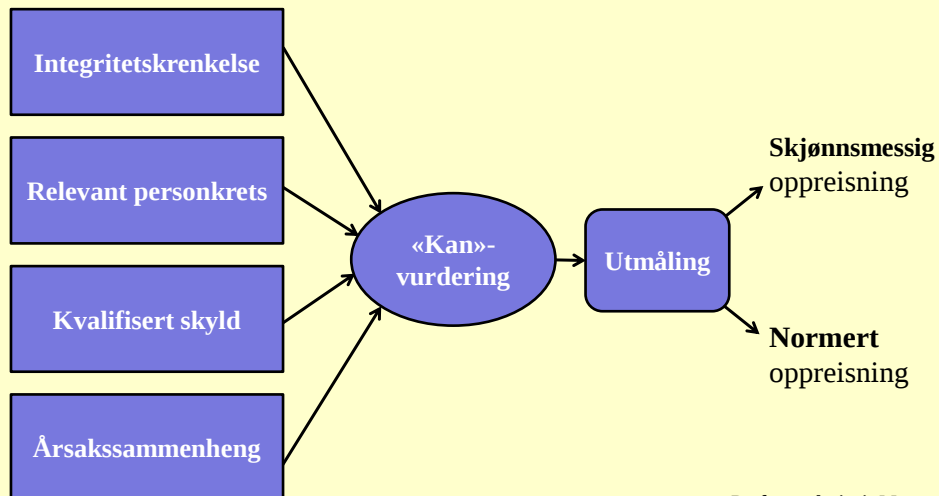
Tilsvarende i andre dommer – en linje i praksis:

Softgun (Rt. 2014 s. 745, avsnitt 31), *Badeparken i Sandefjord* (Rt. 2012 s. 1773, avsnitt 23), *Pengeinnkreving* (Rt. 2012 s. 1576, avsnitt 13–14), *Menneskehandel I* (Rt. 2010 s. 1537, avsnitt 19), *MSN-kontakt* (Rt. 2009 s. 140, avsnitt 39), *Lekeapparat* (Rt. 2006 s. 61, avsnitt 17), *Sprengladning mot ekskone* (Rt. 2005 s. 289, avsnitt 42) og *Karmøy* (Rt. 1999 s. 1363, på s. 1378–1379)

208

Oversikt

– oppreisningsvurderingens kronologi

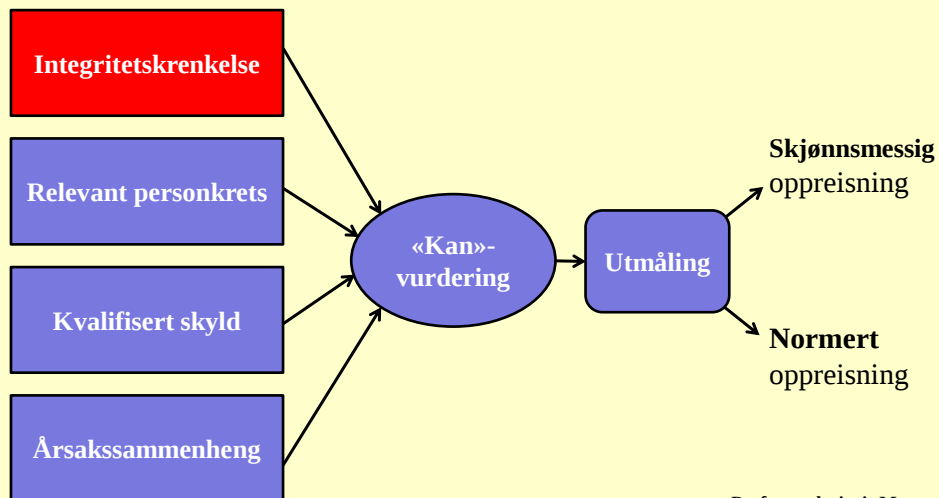

Professor dr. juris Morten Kjelland 2016 ©

209

Oversikt

– oppreisningsvurderingens kronologi

Professor dr. juris Morten Kjelland 2016 ©

210

Inngangskriterer

– integritetskrenkelsene: de to hovedtypene

Et vidt krenkelsesbegrep

Erstatningsrettslig relevante krenkelser er slik som «fysiske smerter, angst og psykisk lidelse, plager og ulemper ellers, lengre sykehusopphold, hindring i normal livsførsel mm.» (Ot.prp. nr. 20 for 1991–92 s. 41)

Skadeserstatningsloven (skl.) § 3-5

«Den som forsettlig eller grovt aktløst har

a) voldt **skade på person** eller

b) tilføyd **krenking** eller utvist **mislig atferd** som nevnt i § 3-3, ...»

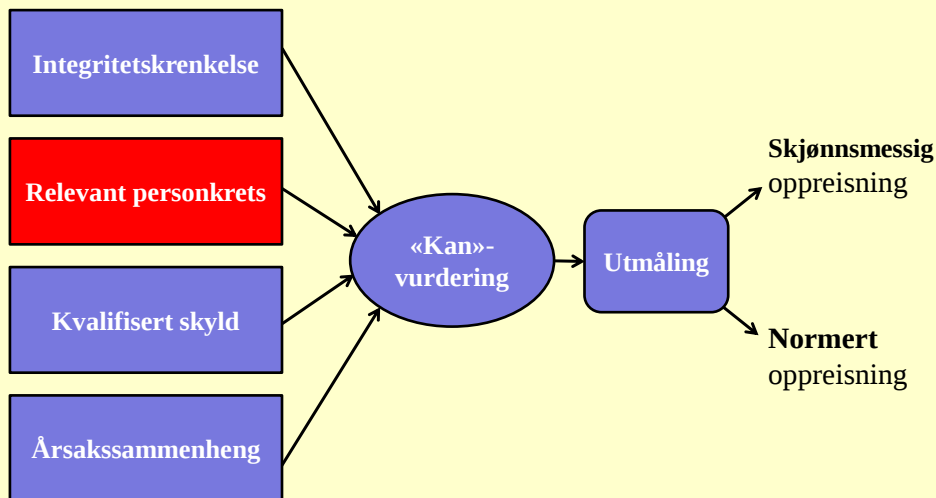
Bokstav a:
KONKRET
personskade

Bokstav b:
ERFARINGSMESSIG
medfører skadevirkninger

211

Oversikt

– oppreisningsvurderingens kronologi

212

Inngangskriterier

– relevante persongrupper

Skadevoldersiden

Utgangspunkt: Skadevolder personlig, selv om frifunnet for straff, se f.eks. *Karmøy* (Rt. 1999 s. 1363)

Presiseringer:

- Skl. § 1-1; *Mindreårig knivstikker* (HR-2018-1014-A)
- Skl. § 1-3, *Psykotisk person I* (Rt. 2005 s. 104)
- Bal. §§ 4 og 6, *LTNs gruppesøksmål* (Rt. 2012 s. 1793)
- Voerstl. § 6

Avgrensninger:

- Yrkesskadeforsikrer, ysfl. § 12 første ledd tredje pkt.
- NPE, passkl. § 4 første ledd andre punktum
- Arbeidsgiver etter skl. § 2-1, men organansvar, se *Omsorgsovertakelse* (Rt. 1995 s. 209)

Skadelidtsiden

Skl. § 3-5 **første ledd:**

Den direkte skadelidte («den fornærmede»)

Skl. § 3-5 **tredje ledd:**

Visse grupper tredjemenn, men unntakene krever tradisjonelt lovhjemmel, se *Psykisk utviklingshemmet III* (Rt. 2015 s. 1324)

Lovteksten er uttømmende, men angivelsen noe uklar og trenger presiseringer ...

213

Inngangskriterier

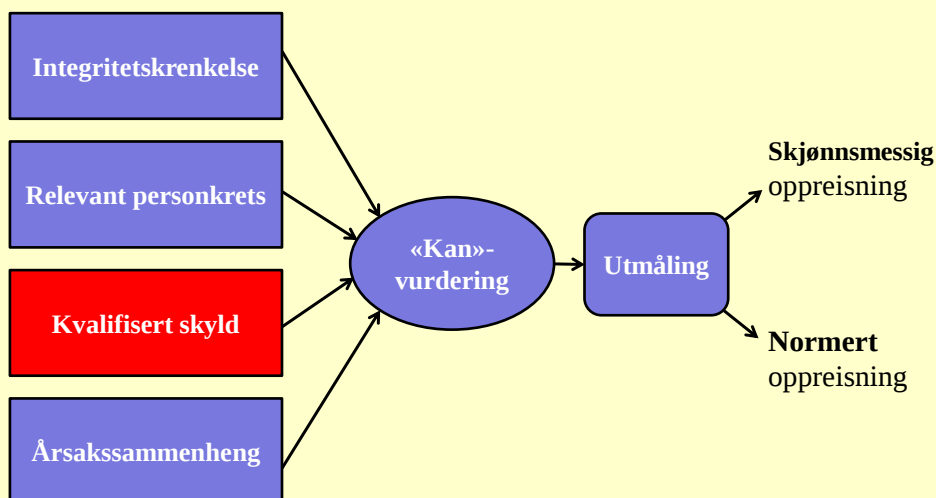
– relevante persongrupper: tredjepersoner

Persongruppe	Omfattet	Rettskildegrunnlag
Ektefelle	Ja	Ordlyden i skl. § 3-5 tredje ledd
Fraseparet ektefelle	Ja	Rt. 2013 s. 516
Fraskilt ektefelle	Nei	Rt. 2013 s. 516
Samboer	Ja	Ordlyden i skl. § 3-5 tredje ledd
Biologiske barn	Ja	Ordlyden i skl. § 3-5 tredje ledd
Adoptivbarn	Ja	Ordlyden i skl. § 3-5 tredje ledd og adopsjonsloven § 13
Stebarn	Nei	Rt. 2013 s. 805
Foreldre	Ja	Ordlyden i skl. § 3-5 tredje ledd
Fosterbarn	Nei	Ordlyden i skl. § 3-5 tredje ledd og juridisk teori
Søsken	Nei	HR-2012-695-U

214

Inngangskriterier

– oppreisningsvurderingens kronologi

215

Oversikt

– kvalifisert skyld

Generelt

- Grov uaktsomhet eller forsett; simpel uaktsomhet ikke tilstrekkelig
- Innbyrdes alternative – uten betydning for selve ansvarsetableringen
- Hva må skylden dekke? Presiseringer

Parkeringslomme-dommen

«I Rt. 2004 s. 499 uttalte Høyesterett at det må kreves et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte for at en handling eller unnlatelse skal anses som grovt uaktsom, se avsnitt 32. Uttalelsen knyttet seg til finansavtaleloven § 35, men etter mitt syn er det ikke grunnlag for å forstå uttrykket på noen annen måte i skadeserstatningsloven § 3-5.»

216

Oversikt

– trafikkaker: det som umiddelbart kan synes grovt uaktsomt er ikke nødvendigvis det erstatningsrettslig sett

Storo (LB-2011-118145):

217

Oversikt

– trafikkaker: det som umiddelbart kan synes grovt uaktsomt er ikke nødvendigvis det erstatningsrettslig sett

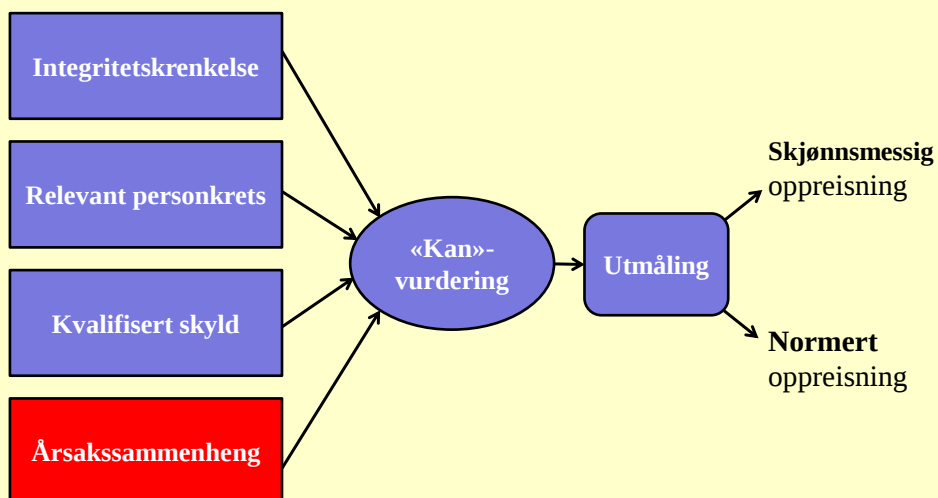
Storo (LB-2011-118145):

«Avdøde var nesten kommet til trafikkøya mellom kjøreretningene da hun ble truffet. For så vidt må hun ha vært mulig å oppdage i flere sekunder før ulykken skjedde – også for A dersom han hadde hevet seg noe og lent seg fremover i førersetet, og dessuten holdt utkikk i den retning som avdøde kom på fortauet fra T-banestasjonen. A var godt kjent i krysset. Det var rushtid og dermed også mange fotgjengere i dette ellers meget uoversiktlige området. As kjøretøy hadde dessuten en størrelse osv som tilsier et særlig stort og alvorlig skadepotensiale dersom en ulykke skulle inntreffe. Når det i tillegg tas i betraktning de nevnte kompliserende siktforholdene som gjaldt for trekkvognens fører, oppsto det en plikt til å vise særlig stor varsomhet fra As side før han krysset fotgjengerfeltet inn i Vitaminveien. ... Lagmannsretten er i likhet med tingretten enig med forsvareren i at ansvarsgrunnlaget ikke er til stede, selv om As opptreden ligger nærmere en konklusjon om grov uaktsomhet enn det tingretten kom til.»

218

Inngangskriterier

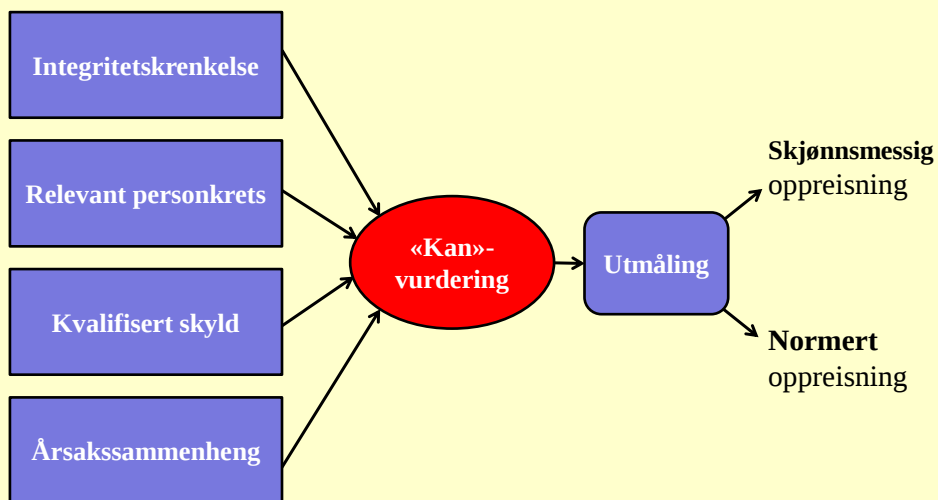
– oppreisningsvurderingens kronologi

219

Inngangskriterier

– oppreisningsvurderingens kronologi

220

«Kan»-vurderingen – tolkningsalternativene

Problemstilling og oversikt over hovedretninger

➤ Ingen helt entydig retning verken i rettspraksis eller juridisk teori

➤ **Tilnærming 1:** Ikke krav på oppreisning

Dahl 1933 s. 102: «Ingen skadelidt har efter norsk rett *krav* på oppreisning»

Rt. 2005 s. 1274: «Ingen har krav på oppreisning ... » (avsnitt 17)

➤ **Tilnærming 2:** Krav på oppreisning

Rt. 2005 s. 104: «oppreisning normalt *skal* gis» (avsnitt 52)

Lødrup 2006 s. 220: «Er vilkårene først til stede, har skadelidte krav på oppreisning»

221

«Kan»-vurderingen – Høyesteretts klargjøringer

Psykotisk person I (Rt. 2005 s. 104)

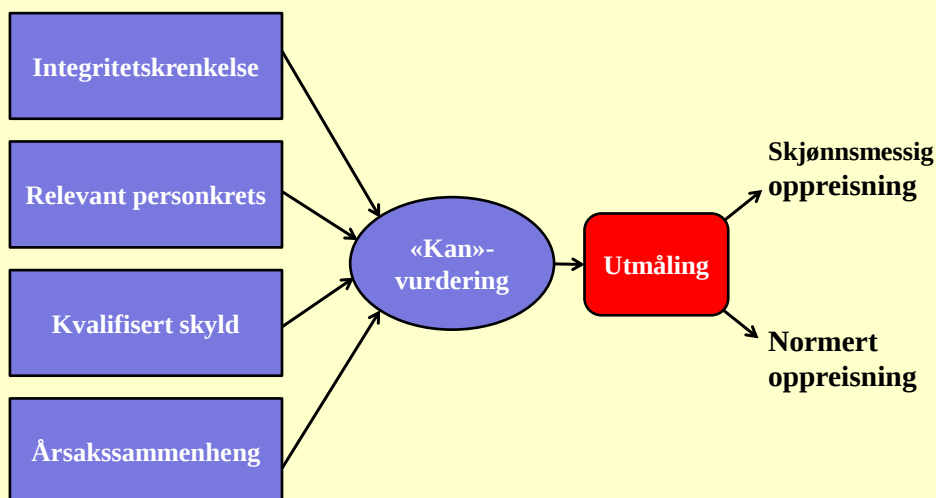
«De senere års praksis med normering av oppreisning for visse kategorier skadelidte underbygger at oppreisning normalt skal gis når vilkårene for dette foreligger, jf. eksempelvis Rt. 1988 s. 532, Rt. 2001 s. 274, Rt. 2002 s. 481 og Rt. 2004 s. 592. Utviklingen fram til at oppreisning først og fremst skal kompensere for den krenkelse som er påført, tilsier også at oppreisning av hensyn til skadelidte *gis* når lovens vilkår er oppfylt.» (avsnitt 52)

Oppreisning			
Penal funksjon	Prevensjon	Kompensasjon	Samfunnets misbilligelse
Rt. 2005 s. 289 Rt. 2006 s. 61 Rt. 2010 s. 1263 Rt. 2010 s. 1537	Rt. 2006 s. 61 Rt. 2010 s. 1537	Rt. 2009 s. 140 Rt. 2010 s. 1537 Rt. 2011 s. 769 Rt. 2012 s. 1576 Rt. 2014 s. 745	Rt. 2011 s. 531

222

Oversikt

– oppreisningsvurderingens kronologi

223

Skjønnsmessig utmåling

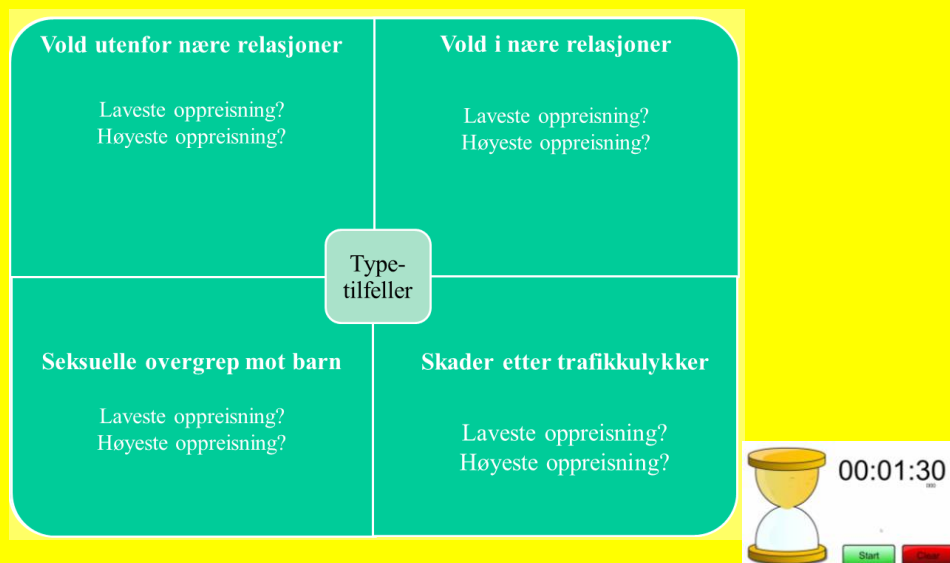
– analyse av ulike typetilfeller

Vold utenfor nære relasjoner	Vold i nære relasjoner
<i>Nesse</i> (Rt. 1997 s. 883), <i>Akbari</i> (Rt. 1999 s. 887), <i>Jaktkniv</i> (Rt. 2007 s. 1659), <i>Knivfekting</i> (Rt. 2011 s. 100), <i>Pengeinnkreving</i> (Rt. 2012 s. 1576), <i>Badeparken i Sandefjord</i> (Rt. 2012 s. 1773)	<i>Familievold I</i> (Rt. 2004 s. 595), <i>familievold II</i> (Rt. 2004 s. 1794), <i>Familievold III</i> (Rt. 2005 s. 1749), <i>Familievold VI</i> (Rt. 2014 s. 392), <i>Familievold V</i> (Rt. 2010 s. 949), <i>Familievold IV</i> (Rt. 2007 s. 1537)
Seksuelle overgrep mot barn	Skader etter trafikkulykker
Rt. 1997 s. 852, Rt. 2003 s. 740, Rt. 2003 s. 841, Rt. 2004 s. 1068, Rt. 2005 s. 559, Rt. 2005 s. 1274, Rt. 2005 s. 1766, Rt. 2006 s. 743, Rt. 2008 s. 1383, Rt. 2010 s. 669, Rt. 2011 s. 247, Rt. 2012 s. 1129, Rt. 2013 s. 601, Rt. 2013 s. 727, Rt. 2013 s. 734	<i>Hestetrippe</i> (Rt. 1933 s. 110) <i>Omsted</i> (Rt. 1938 s. 769) <i>Lavangsdalen</i> (Rt. 2008 s. 1360) <i>Parkeringslomme</i> (Rt. 2009 s. 6)

224

Skjønnsmessig utmåling

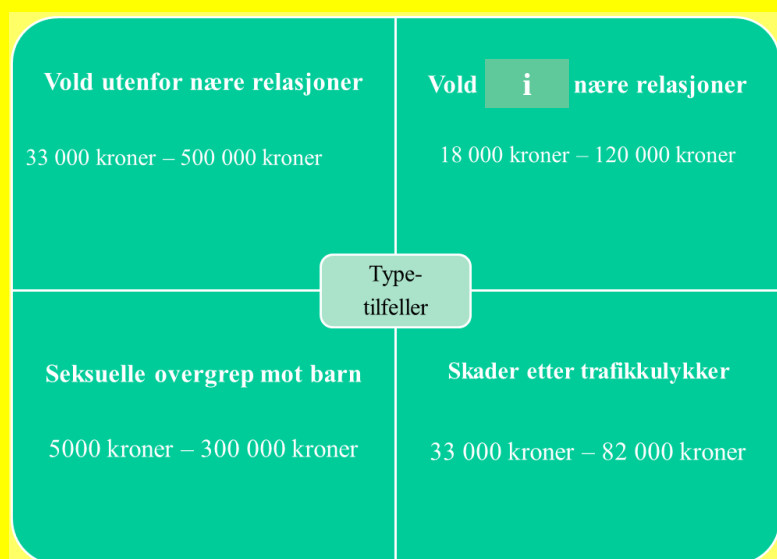
– nivåer for ulike typetilfeller: høyesterettspraksis

225

Skjønnsmessig utmåling

– analyse av ulike typetilfeller

226

Skjønnsmessig utmåling

– presentasjon av «standardmomentene» (Kjelland)

Normeringsdom I (Rt. 1988 s. 532):

«Slik loven er formulert, er jeg enig med ankemotparten i at det ved utmålingen av oppreisningen må tas utgangspunkt i en bred skjønnsmessig vurdering av hva det i det konkrete tilfelle vil være **rimelig** å tilkjenne. I denne vurdering må både de objektive og de subjektive sider ved forholdet inngå. De sentrale momenter vil måtte være **[1]** voldtektshandlingens objektive grovhet, **[2]** graden av skadevolderens skyld, **[3]** fornærmedes subjektive opplevelse av krenkelsen og **[4]** arten og omfanget av de skadevirkninger den har påført fornærmede.» (s. 536–537, min nummerering)

➡ Har overføringsverdi til områder utenfor normert oppreisningserstatning

227

Skjønnsmessig utmåling

❶ handlingens objektive grovhet

- Jo grovere krenkelse, dess (isolert sett) høyere oppreisning
- Straffebud som mål på krenkelsens grovhet
- Korrigering for skjerpende/formildende omstendigheter ved gjerningsmannens person
- Korrigert for slike forhold, vil dermed «straffutmålingen kunne gi en grov antydning av det nivå som en oppreisning bør ligge på», *Familievold III* (Rt. 2005 s. 1749, avsn. 26)
- Dynamisk element: Endret straffenivå ➡ Endret oppreisningsnivå

228

Skjønnsmessig utmåling

② graden av skyld hos skadevolder

- Jo større grad av skyld, dess tyngre vekt har pønale og preventive hensyn (samme gjelder samfunnets misbilligelse av handlingen)
- Jo større grad av skyld, dess høyere blir normalt oppreisningen
- Sammenheng med momentet om handlingens objektive grovhet; innvirker normalt på strafferammen
- **Lagt til grunn i en rekke avgjørelser, se blant annet *Sprengladning mot ekskone* (Rt. 2005 s. 289, avsnitt 43) og *Healer* (Rt. 2006 s. 535)**

229

Skjønnsmessig utmåling

② graden av skyld hos skadevolder

Sprengladning mot ekskone (Rt. 2005 s. 289)

«Som det fremgår av det jeg har sagt, skal det ved utmålingen av oppreisningen også legges vekt på domfeltes skyld. I denne forbindelse finner jeg grunn til å fremheve at drapsforsøket er begått med overlegg etter lang tids planlegging og gjennomført på en gruoppvekkende måte.» (avsnitt 52)

Healer (Rt. 2006 s. 535)

«Lagmannsretten tilkjente, som tingretten, oppreisning med 50000 kroner og tok blant annet i betraktning at fornærmede har et visst egetansvar for inntak av tabletter. Ut fra domfeltes grove uaktsomhet, at det var bare tilfældigheter som gjorde at fornærmede ikke omkom, og at hun ble påført varig hjerneskade, kan jeg slutte meg til lagmannsretten også på dette punkt.» (avsnitt 19)

230

Skjønnsmessig utmåling

② graden av skyld hos skadevolder

- Jo større grad av skyld, dess tyngre vekt har pønale og preventive hensyn (samme gjelder samfunnets misbilligelse av handlingen)
- Jo større grad av skyld, dess høyere blir normalt oppreisningen
- Sammenheng med momentet om handlingens objektive grovhet; innvirker normalt på strafferammen
- Lagt til grunn i en rekke avgjørelser, se blant annet *Sprengladning mot ekskone* (Rt. 2005 s. 289, avsnitt 43) og *Healer* (Rt. 2006 s. 535)
- Alvorlig sinnslidelse utelukker ikke skyld, men kan innvirke på utmålingen, se Rt. 2005 s. 104 og Rt. 2010 s. 1203

231

Skjønnsmessig utmåling

③ fornærmedes subjektive opplevelse av krenkelsen

- Kan være store forskjeller i hvordan den enkelte skadelidte opplever og reagerer på krenkelsen, både da den skjedde og i ettertid
- Hensynet til respekt for menneskers individualitet tilsier at dette hensyntas i utmålingen
- Høyesterett: Skal tas hensyn til «fornærmedes subjektive opplevelse av krenkelsen», se *Familievold VI* (Rt. 2014 s. 392)
 - ↳ Kan derfor måtte differensiere mellom forskjellige skadelidte
 - ↳ Se til illustrasjon *Familievold V* (Rt. 2010 s. 949) ...

232

Skjønnsmessig utmåling

③ fornærmedes subjektive opplevelse av krenkelsen

Familievold V (Rt. 2010 s. 949)

«Begge instanser har funnet at det bør differensieres mellom oppreisningen til B [moren] og C [barnet], slik at oppreisningen til sistnevnte blir satt noe høyere. Da C [barnet] på grunn av sin alder har vært mer følsom for skadevirkninger av mishandlingen enn moren, noe som også har vist seg å være tilfelle, er jeg enig i en slik differensiering.

Oppreisningen til B [moren] er satt til 70 000 kroner, som ut fra sakens faktum synes å være godt i samsvar med dagens rettspraksis, jf. Rt. 2007 s. 1537 avsnitt 31–33. Oppreisningen til C [barnet] blir derfor å fastsette til 90 000 kroner.» (avsnitt 33, mine klammeparenteser)

↳ Sml. blant annet *Psykisk utviklingshemmet II* (Rt. 2006 s. 1392, avsnitt 19)

↳ I konsistens med sårbarhetsprinsippet, se Artikkelen s. 712–713

233

Fra cafeconbar.no:

«Hos oss vil du finne en avslappende atmosfere og vi håper du tar turen innom ...»

234

Skjønnsmessig utmåling

③ fornærmedes subjektive opplevelse av krenkelsen

Café con Bar (LB-2012-50456)

«Lagmannsretten anser at 75 000 kroner er et passende oppreisningsbeløp for B. Forsvarer har ikke hatt innsigelser til dette. Det vises også til at oppreisningsnivået er justert noe oppover de senere årene, jf. Rt. 2011 s. 769 avsnitt 29.

Når det gjelder D, er lagmannsretten kommet til at 20 000 kroner er et passende beløp. Han fikk ikke fysiske skader, og de psykiske ettervirkningene har også vært merkbart mindre omfattende for ham.»

235

Skjønnsmessig utmåling

③ fornærmedes subjektive opplevelse av krenkelsen

- Kan være store forskjeller i hvordan den enkelte skadelidte opplever og reagerer på krenkelsen, både da den skjedde og i ettertid
- Hensynet til respekt for menneskers individualitet tilsier at dette bør hensyntas i utmålingen
- Høyesterett: Skal tas hensyn til «fornærmedes subjektive opplevelse av krenkelsen», se *Familievold VI* (Rt. 2014 s. 392, avsnitt 29). Sml. *Familievold V* (Rt. 2010 s. 949)
- Etter mitt syn riktig: Jo mer belastende krenkelsen er for skadelidte, dess større er normalt behovet for kompensasjon gjennom oppreisning
- Analysen indikerer at det gjelder et «avdempet sårbarhetsprinsipp»

236

Skjønnsmessig utmåling

④ arten og omfanget av krenkelsen (skadevirkninger)

Fergeleie (LG-2013-3300)

«I Rt. 2009 s. 6 fastsatte Høyesterett oppreisningen til 75 000 kroner for en skadelidt som etter påkjørsel av ryggende bil var blitt 100 % arbeidsufør med en medisinsk invaliditet på 58 %. B er påført mindre alvorlige skader enn i nevnte sak, både når det gjelder art og omfang. Han er tilbake i fullt arbeid som freelancekaptein (!)... Samlet sett finner lagmannsretten at oppreisningen passende kan settes til 45 000 kroner.» (s. 8)

Kjelland 2016, «Oppreisningserstatning» (Artikkelheftet s. 713)

«Ikke bare konkrete skader kan hensyntas, idet også den alminnelige risikoen for skadevirkninger har betydning for utmålingen.» (kursivering i original)

237

Skjønnsmessig utmåling

– analyse av ulike typesituasjoner

Vold utenfor nære relasjoner
(artikkelen punkt 3.2.3)

Familievold/krenkelser i nære relasjoner
(artikkelen punkt 3.2.4)

Seksuelle overgrep mot barn
(artikkelen punkt 3.2.2)

Personskader etter trafikkulykker
(artikkelen punkt 3.2.5)

238

Skjønnsmessig utmåling

– analyse av ulike typesituasjoner

Vold utenfor nære relasjoner
(artikkelen punkt 3.2.3)

Familievold/krenkelser i nære relasjoner
(artikkelen punkt 3.2.4)

Seksuelle overgrep mot barn
(artikkelen punkt 3.2.2)

Personskader etter trafikkulykker
(artikkelen punkt 3.2.5)

239

Dommer (utvalg)	Sakstype (stikkord)	Beløp (nominelt)	Beløp (2020-kroner)	Straff (fengsel)
Austad (LA-2004-19599)	Bilkollisjon i en skarp og uoversiktlig sving	30 000	42 000	5000 kroner i bot, vtrl. §§ 31 og 3
Politikontroll (LF-2008-40379)	Ruspåvirket biltyv stoppet av politiet; rygget på polititjenestemannen	50 000	64 000	Strl. §§ 229 og 232; fengsel 2 år og 4 mnd
Lavangsdalen (Rt. 2008 s. 1360)	Uoppmerksom sjåfør kjørte inn i en gruppe biler som hadde stanset på grunn av en ulykke	30 000	38 000	Ubetinget fengsel 18 dager, vtrl. §§ 31 og 3
Darbu (LB-2008-162608)	Skadevolders bil kom over i motsatt kjørefelt på en lengre, rett strekning	B: 40 000 (hardest skadet) C + D: 25 000	B: 50 000 (hardest skadet), C + D: 31 000	Brudd på strl. § 238; 60 dager fengsel (1/2 ubet)
Sandre Gren (LB-2008-184822)	Lastebilsjåfør var uoppmerksom og kjørte inn i bilen foran, som hadde stoppet bak en buss	60 000	75 000	Brudd på strl. § 238; 36 dager ubetinget fengsel
Parkeringslomme (Rt. 2009 s. 6)	Bilist kjørte på mann som holdt av en parkeringslomme (som begge gjorde krav på)	75 000	94 000	Brudd på strl. § 238; 21 dager ubetinget fengsel
Rennebu (LF-2009-10621)	Skadevolder kom over i motgående kjørefelt og frontkolliderte med personbil	60 000	73 000	Brudd på strl. § 238; ½ år betinget fengsel
Lettmotorsykkel (LH-2009-82771)	Motorsyklist i beruset tilstand kjørte på to personer	30 000	37 000	Brudd på strl. § 238; 60 dager ubetinget fengsel
Solevågseidet (LF-2009-175697)	Lastebilsjåfør betjent sin mobiltelefon, kolliderte med flere personbiler	35 000 til B, 90 000 til E (ulike skader)	43 000 til B, 110 000 til E (ulike skader)	Brudd på strl. § 238; 21 dager ubetinget fengsel
Hjortneskaia (LB-2009-183086)	Bussjåfør holdt for høy fart og feilberegnet avstanden. Fornærmede ble klemt mellom bussen og en stålbjelke	75 000	91 000	Brudd på strl. § 238; 30 dager ubetinget fengsel
Hafslund (LB-2010-59374)	Skadelidte påkjørt i fotgjengerfelt; bilens hastighet ca. 30 km/t	50 000	61 000	Brudd på strl. § 238; 21 dager ubetinget fengsel
Løypemaskin (LA-2010-76048)	Skiløper overkjørt av tråkkemaskin	75 000	91 000	Brudd på strl. § 238; 36 dager fengsel

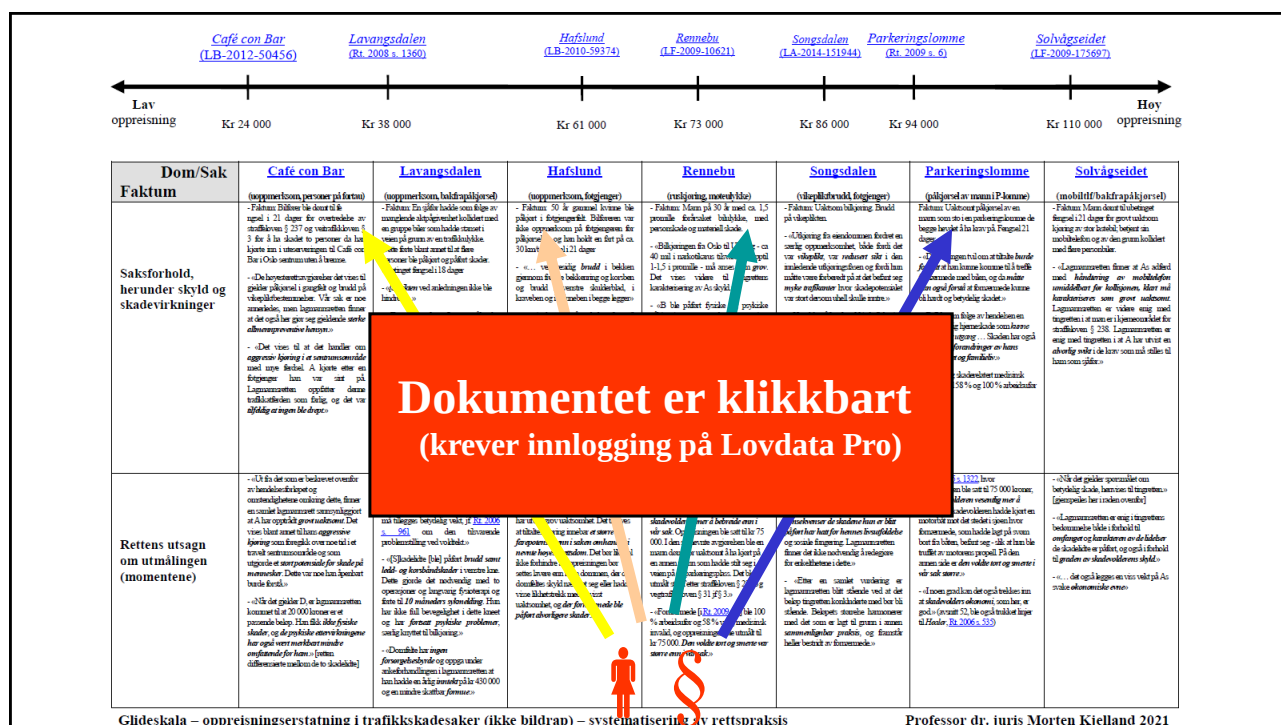
240

Dommer (utvalg)	Sakstype (stikkord)	Beløp (nominelt)	Beløp (2019-kroner)	Straff (fengsel)
Utedans (LG-2010-90112)	Alkoholpåvirket fører kjørte på flere personer som gikk langs veien	75 000	90 000	Ingen straff
U-sving (LB-2011-7076)	Bilkollisjon etter u-sving, med ulovlig kryssing av sperrelinje	75 000	90 000	Brudd på strl. § 238; 35 dager ubetinget fengsel
Ronald Amundsensvei (LF-2010-61122)	Bilist var grovt uaktsom og kjørte på et tolv år gammelt barn og en kvinne (gikk langs veien)	40 000 til B, 65 000 til C (ulike skader)	49 000 til B, 79 000 til C (ulike skader)	Brudd på strl. §§ 52–54; 30 dager bet. feng.
Grålum (LB-2010-87156)	Bilfører overså en bilfører en mopedist som allerede var inne i rundkjøringen	75 000	90 000	Brudd på strl. § 238; 30 dager betinget fengsel
Rullebrett (LA-2011-71731)	Fotgjenger påkjørt på fortau	60 000	72 000	Brudd på strl. § 238; 21 dager fengsel
Sovemedisin (LH-2011-112397)	Medikamentpåvirket sjåfør kjørte på syklist	75 000	90 000	Brudd på strl. § 238; 30 dager betinget fengsel
Hagearbeider (LA-2012-41332)	Bilist sovnet bak rattet, kjørte ut og traff en mann som arbeidet utenfor huset sitt.	40 000	47 000	Brudd på strl. § 238; 21 dager ubetinget fengsel
Asfaltvogntog (LB-2012-10357)	Vogntog på 50 tonn rygget over skadelidtes fot	50 000	60 000	Brudd på strl. § 238; 21 dager fengsel
Café con Bar (LB-2012-50456)	Bil kjørte inn i uteserveringen til utekafé	75 000 til B (fysisk skadet) 20 000 til D (ikke fys. skadet)	90 000 til B (fysisk skadet) 24 000 til D (ikke fys. skadet)	Brudd på strl. § 237; 21 dager ubetinget fengsel
Lillesandveien (LA-2012-137007)	Krysse veibane, kollisjon med motorsykkel	75 000	88 000	Brudd på strl. § 238; 21 dager fengsel
Fergeleie (LG-2013-3300)	Bilist kjørte på overstyrmann som dirigerte trafikk på fergeleie	45 000	53 000	Brudd på strl. § 238; 21 dager betinget fengsel
Lemonsjøen (TNOGU-2013-26809)	Sjåfør holdt en fart på 133 km/t inn i en sving i 80-sone; skader på passasjer	60 000	70 000	36 timer samfunnsstraff

241

Dommer (utvalg)	Sakstype (stikkord)	Beløp (nominelt)	Beløp (2019-kroner)	Straff (fengsel)
Songdalen (LA-2014-151944)	Manglende overholdelse av vikeplikt; trafikannt påkjørt av bil	75 000	86 000	Brudd på strl. § 238; 36 dager fengsel
Østerås (LB-2014-192351)	Kvinne påkjørt av buss	85 000	95 000	Brudd på strl. § 238; 30 dager betinget fengsel
Odins gate (LA-2014-22496)	Påkjørsel av syklist	50 000	57 000	Brudd på strl. § 237
Bryn (LB-2015-16027)	Ruspåvirket sjåfør, påkjørsel bakfra	70 000	79 000	Brudd på strl. § 238; 7 mnd ubetinget fengsel
Vikelvvegen (LF-2015-19133)	Krysse motglende kjørevei; kollisjon mellom bil og motorsykkel	75 000	84 000	Brudd på strl. § 238; 18 dager ubetinget fengsel
Fortau (TOSLO-2015-12190)	En bil kom over i motsatt kjørebane og videre inn på fortauet, traff der skadelidte	80 000	90 000	(ukjent skadevolder/TFF-sak)

242

243

Utmåling av oppreisningserstatning (normert)

244

Normert oppreisning

– oversikt over normeringsbeløpene

Fra festskriftartikkelen 2016 s. 739

+ «Erstatningsrett» 2016 punkt 12.6.5.2 (også inntatt i det blå heftet)

245

246

Normert oppreisning

– grovt uaktsomt bildrap: Sykkelpåkjørsel (Rt. 2014 s. 892)

«Etter at normsummen for forsettleg drap er auka til 200 000 kroner i Rt. 2010 s. 1203, er det etter mitt syn klart at det må skje ein auke av normsummen for grovt aktlaust drap. Beløpet bør då setjast til 125 000 kroner, noko som inneber at høvet mellom nivåa for grovt aktlaust drap og forsettleg drap blir det same som tidlegare.

Når det blir fastsett ei slik norm, skal denne norma i utgangspunktet leggjast til grunn for alle dei ulike gruppene av etterlatne som har krav på oppreisning, jf. Rt. 2010 s. 1203, særleg avsnitta 43 og 44.»

➡ Avklarte spørsmålet om nivået på oppreisning ved grovt uaktsomt bildrap

➡ Forenkler systemet – ikke lenger differensiering ut fra ulike grupper etterlatte

247

Dommer (utvalg)	Sakstype (stikkord)	Etterlatte-gruppe	Normert beløp	Tilkjent beløp
Strandveien (LB-1999-1309)	Grovt uaktsomt bildrap (oppmerksomhet, narkotikarus)	Samboer og barn	(ikke normert den gang)	50 000 kr til hver
Strandveien (LH-2002-1104)	Grovt uaktsomt bildrap (høy hastighet, mistet kontroll)	Foreldre	(ikke normert den gang)	40 000 kr til hver
Lyngseidet (LH-2005-148723)	Grovt uaktsomt bildrap (høy hastighet, vikepliktkrudd)	Foreldre og barn	75 000 kr (Lekeapparat, Rt. 2006 s. 61)	75 000 kr til hver
Krosby (LH-2005-148723)	Grovt uaktsomt bildrap (høy hastighet, ruspåvirket)	Forelder	Ikke angitt	90 000 kr
Halden (LB-2009-7294)	Grovt uaktsomt bildrap (vikepliktkrudd)	Ektefelle og barn	75 000 kr (Lekeapparat, Rt. 2006 s. 61)	60 000 kr til hver
Versletta (LF-2009-2953)	Grovt uaktsomt bildrap (uoppmerksomhet)	Samboer og barn	75 000 kr (Lekeapparat, Rt. 2006 s. 61)	75 000 kr til hver
Vidrek (LH-2009-80498)	Grovt uaktsomt bildrap (høy hastighet, mistet kontroll)	Barn	Ikke angitt	60 000 kr til hver
Tvetenveien (LB-2010-30395)	Grovt uaktsomt bildrap (Vikepliktkrudd)	Ektefelle og barn	75 000 kr (Lekeapparat, Rt. 2006 s. 61)	75 000 kr til hver
Kile (LA-2011-38072)	Grovt uaktsomt bildrap (vanskelig føre, mistet kontroll)	Kone og barn	75 000 kr (Lekeapparat, Rt. 2006 s. 61)	75 000 kr til hver
Stortorget (LH-2011-57023)	Grovt uaktsomt bildrap (høy hastighet)	Ektefelle og voksne barn	Ikke angitt, men vist til Rt. 2005 s. 1322 og Rt. 2006 s. 61	75 000 kr til ektefelle 60 000 kr til barna
Stortorget (LH-2011-57023)	Grovt uaktsomt bildrap (høy hastighet)	Ektefelle og voksne barn	Ikke angitt, men vist til Rt. 2005 s. 1322 og Rt. 2006 s. 61	75 000 kr til ektefelle 60 000 kr til barna
NN (LH-2012-102747)	Grovt uaktsomt bildrap (uoppmerksomhet)	Ektefelle	75 000 kr (Lekeapparat, Rt. 2006 s. 61)	75 000 kr

248

Dommer (utvalg)	Sakstype (stikkord)	Etterlatte-gruppe	Normert beløp	Tilkjent beløp
Torridalsveien (LA-2012-105436)	Grovt uaktsomt bildrap (uoppmerksomhet)	Foreldre	Rt. 2001 s. 274 og Rt. 2006 s. 61 brukes som indikator	30 000 kr til hver
Ringnes-trailer (LB-2012-41819)	Grovt uaktsomt bildrap (uoppmerksomhet)	Barn	Rt. 2010 s. 1203	100 000 kr til hver
Malmefjorden (LF-2012-151534)	Grovt uaktsomt bildrap (høy hastighet, mistet kontroll)	Foreldre	Rt. 2007 s. 1777 brukes som indikator	40 000 kr til hver
NN (LH-2012-102747)	Grovt uaktsomt bildrap (uoppmerksomhet)	Ektefelle og voksne barn	Rt. 2006 s. 61 brukes som indikator	75 000 kr til ektefelle og kr 0 til barna
Mannheller (LG-2013-23232)	Grovt uaktsomt bildrap (diabetes, anfall)	Ektefelle og voksne barn	Rt. 2006 s. 61 og Rt. 2007 s. 1777 brukes som indikator	75 000 kr til ektefelle og 60 000 kr til barna
Ringsaker (LE-2013-116448)	Grovt uaktsomt bildrap (uoppmerksomhet)	Foreldre og barn	Rt. 2010 s. 1203 og ENV-praksis	125 000 kr, ingen differensiering ut fra gruppen etterlatte
Sortland (LH-2013-70011)	Grovt uaktsomt bildrap (uoppmerksomhet)	Ektefelle	Rt. 2009 s. 6 og Rt. 2010 s. 1203	125 000 kr
Hommersdøveien (LG-2014-20382)	Grovt uaktsomt bildrap (uoppmerksomhet)	Ektefelle	Nyere lagmannsrettspraksis (uspesifisert i dommen)	125 000 kr
Tveide (LA-2014-44967)	Grovt uaktsomt bildrap (høy hastighet, mistet kontroll)	Foreldre og søsken	75 000 kr (Lekeapparat, Rt. 2006 s. 61) og LE-2013-116448	125 000 kr til hver
Nørvesundet (LF-2014-173246)	Grovt uaktsomt bildrap (uoppmerksomhet)	Ektefelle og barn	Ikke angitt i dommen	200 000 kr til ektefelle 60 000 kr til barna
Mwangi (Rt. 2014 s. 892 – avsagt 25. september 2014)	Grovt uaktsomt bildrap (uoppmerksomhet, «hit and run»-situasjon)	Ektefelle, barn, foreldre	125 000 kr for alle grupper etterlatte	125 000 kr til hver
Høletoppen/Pannivogn (TNERO-2014-159072)	Grovt uaktsomt bildrap (uoppmerksomhet og høy hastighet)	Foreldre	Mwangi, Rt. 2014 s. 892	125 000 kr til hver

249

Dommer (utvalg)	Sakstype (stikkord)	Etterlatte-gruppe	Normert beløp	Tilkjent beløp
Furustadveien (LA-2015-40856)	Grovt uaktsomt bildrap (uoppmerksomhet og/eller alkoholpåvirkning)	Forelder	Mwangi, Rt. 2014 s. 892	125 000 kr
Bjørkøybekken (LF-2015-24056)	Grovt uaktsomt bildrap (uoppmerksomhet, narkotikapåvirket)	Foreldre	Mwangi, Rt. 2014 s. 892	60 000 kr
Fylkesvei 520 (LG-2015-44973)	Grovt uaktsomt bildrap (høy hastighet, ruspåvirket)	Barn	Mwangi, Rt. 2014 s. 892	125 000 kr til hver
Furustadveien (LA-2015-40856)	Grovt uaktsomt bildrap (uoppmerksomhet og/eller alkoholpåvirkning)	Forelder	Mwangi, Rt. 2014 s. 892	125 000 kr
Bjørkøybekken (LF-2015-24056)	Grovt uaktsomt bildrap (uoppmerksomhet, narkotikapåvirket)	Foreldre	Mwangi, Rt. 2014 s. 892	60 000 kr
Fylkesvei 520 (LG-2015-44973)	Grovt uaktsomt bildrap (høy hastighet, ruspåvirket)	Barn	Mwangi, Rt. 2014 s. 892	125 000 kr til hver

250

Enkelte fellesspørsmål

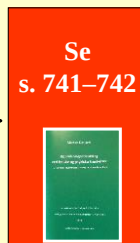
– oversikt

A Skadelidtes medvirkning

B Endringer i kroneverdien

C Krenkede er fra et lavkostland

D Forholdet til andre erstatningsposter

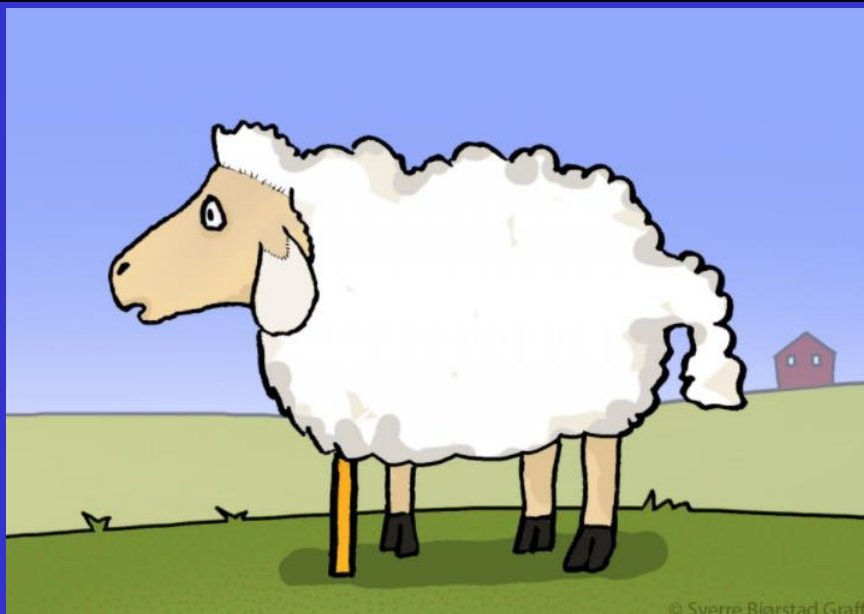
251

En gåte ...

252

Hva er dette?

253

Forenklet fårelegg ...

254

Konfliktsky ...

255

Oppreisningserstatning

– hovedlinjer og utvalgte emner, med vekt på trafikkskader

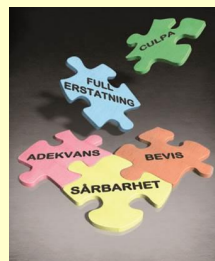

Professor dr. juris Morten Kjelland

256

Erstatningsrett

– utmåling: hovedlinjer og utvalgte emner

Professor dr. juris Morten Kjelland

257

258

Skadelidtes medvirkning

— sentrale vurderingselementer og dommer

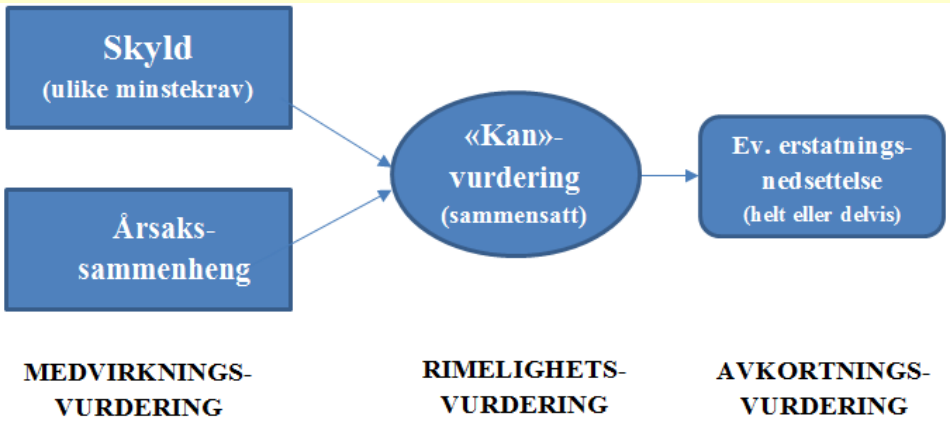

Professor dr. juris Morten Kjelland

259

Skadelidtes medvirkning

- en skisse over systematikk og hovedinnhold

Professor dr. juris Morten Kjelland 2015 ©

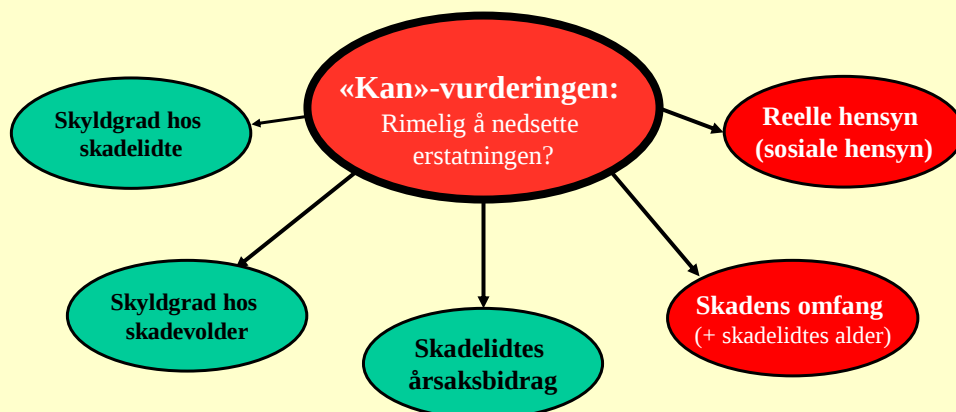
260

Oversikt – skyldkrav

Skyldgrad	Avkortningshjemler
Grov uaktsomhet	Ysfl. § 14, fal. § 13-9
«Mer enn berre lite å leggjast til last»	Bal. § 7 første ledd Jbansvl. § 12 første ledd
Simpel uaktsomhet	Skl. § 5-1 Prodansvl. § 2-5 Sjøl. § 420 Luftl. § 10-21 tredje ledd

261

«Kan»-vurderingen – sammensatt helhetsvurdering

262

«Kan»-vurderingen – sekkeposten «forholdene ellers»

Økt betoning av gjenopprettelseshensynet (skadeprinsippet)

Finanger I (Rt. 2000 s. 1811): «[u]lykken har hatt **tunge konsekvenser** for henne» (s. 1841)

Bilbelte (Rt. 2005 s. 887): «Som i plenumssaken Rt. 2000 s. 1811 legger jeg videre betydelig vekt på **skadens omfang**. Ulykken rammet A hardt i meget ung alder. Hun har totalt fått endret sine livsvilkår» (avsnitt 38)

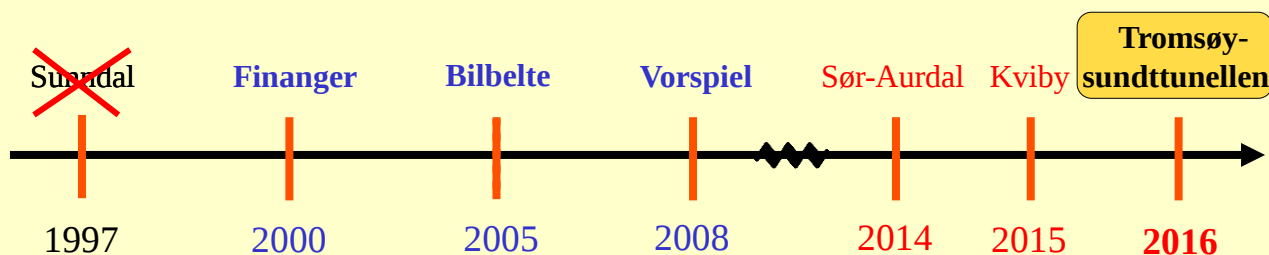
Trikkelinje (HR-2016-1464-A): «Særlig når **skadekonsekvensene er omfattende**, mener jeg domstolene bør utvise **stor varsomhet** med å foreta betydelig avkortning ...» (avsnitt 60)

Økt sosial dimensjon i moderne erstatningsrett

Vorspiel (Rt. 2008 s. 453): «[U]nder enhver omstendighet kan avkortning ikke gjennomføres på en måte som virker **sosialt urettferdig eller urimelig**» (avsnitt 52)

263

Passiv identifikasjon – sentrale dommer og utviklingslinjer

➤ *Tromsøysundttunellen* (HR-2016-803-A): 100 % avkortning

➤ Høyesterett **presiserer** hva som gjelder i **selvmordstilfellene**

264

Kort om to andre tapsposter

265

Tredjepartsap

skl. § 3-1

Sjokkskader
(uegentlige tredjepartstap)

Selv i
faresonen

JA

Selv utenfor
faresonen:
adekvans
NY KURS i HR-
2018-2018-A

**Egentlige
tredjepartstap**

Inntektstap:

Hovedregel: NEI
(Snevert unntak)

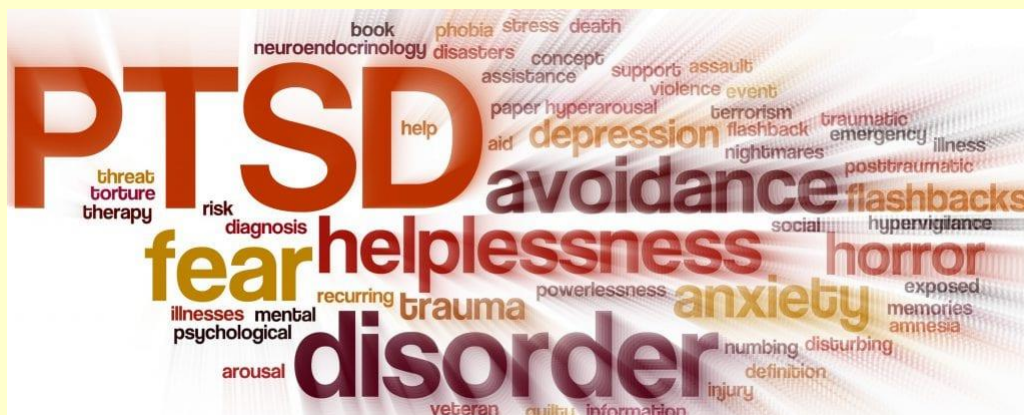
Merutgifter:

Hovedregel: NEI
(Snevert unntak)

266

Juridisk-medisinske temaer

– utvalgte problemstillinger

267

Juridisk-medisinske temaer

– traumekriteriet

Kan **PTSD** utvikles dersom skadelidte/offeret har vært utsatt for en krenkelse som han eller hun ikke fikk med seg – slik som en sovevoldtekt – før vedkommende ble fortalt om det i ettertid?

268

Juridisk-medisinske temaer

– moderne medier

Kan man få **PTSD** uten selv å ha vært i faresonen, men opplever hendelsen (stressoren) gjennom sosiale medier?

269

Juridisk-medisinske temaer

– nyere medisinsk forskning & rettspraksis: hovedtrekk i utviklingen

Sjokkdom I (Rt. 1938 s. 626)

Alexander Kielland (RG 1990 s. 187)

Bersagel (Rt. 1960 s. 357)

Beltebil (RG 2005 s. 583)

Sola (Rt. 1966 s. 163)

Hauketo (Rt. 1985 s. 1011)

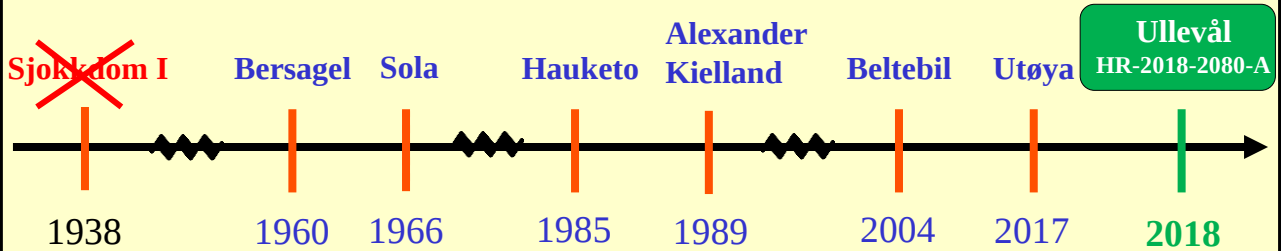
Utøya (HR-2017-352-A)

Ullevål (HR-2018-2080-A)

270

Juridisk-medisinske temaer

– nyere medisinsk forskning & rettspraksis: hovedtrekk i utviklingen

- Kursjusterer bort fra tidligere praksis, i mer liberal retning
- To kriterier: «må høre til den indre kjerne av pårørende» + «særlig belastning»
- Sammensatt juridisk og medisinsk begrunnelse

271

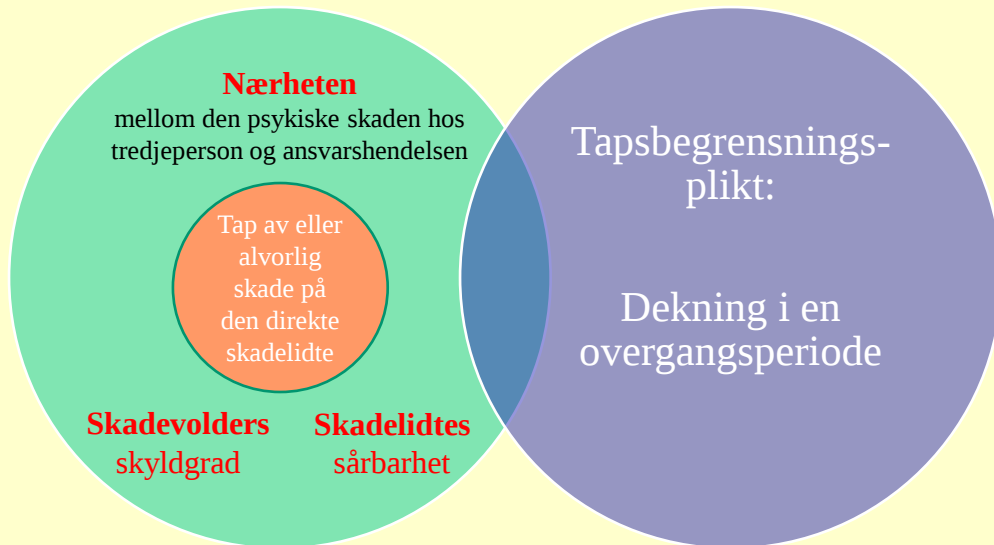
Ullevål (HR-2018-2080-A)

«Siden forrige gang Høyesterett tok stilling til rekkevidden av det erstatningsrettslige vernet for en forelders psykiske skade som følge av at et barn dør i en ulykke – dette var Sola-dommen for mer enn 50 år siden – har vi, nasjonalt og internasjonalt, fått vesentlig mer og dypere innsikt i psykologiske skademekanismer, årsaksforhold og komplekse sorgreaksjoner. Denne kunnskapen innebærer blant annet at man i større grad enn før vil kunne anse psykiske skader når noen mister et barn som påregnelige. Dette er tilfellet også der selve skadesituasjonen er mindre ekstraordinær. Man har dessuten mer avklarte diagnoser og diagnoseverktøy. Og man har et etablert og tilgjengelig behandlingsapparat.» (avsnitt 42)

➤ Sml. andre deler av erstatningsretten, f.eks. om faktisk årsakssammenheng, se *P-pille II* (Rt. 1992 s. 64) og *Nakkesleng IV* (Rt. 2010 s. 1547)

272

Ullevål (HR-2018-2080-A)

273

274

Tredjepartsap

skl. § 3-1

275

276

Flere skadevoldere solidaransvar og regress

Skadeserstatningsloven § 5-3:

«1. **Flere som plikter** å betale erstatning for samme skade, svarer en for alle og alle for en. Det samme gjelder den som plikter å betale oppreising for samme skade.

2. I hvilken utstrekning den som har betalt erstatning eller oppreising kan gjøre krav gjeldende mot andre ansvarlige, avgjøres under hensyn til ansvarsgrunnlaget og forholdene ellers.»

277

Flere skadevoldere solidaransvar og regress

Skadeserstatningsloven § 5-3:

«1. Flere som plikter å betale erstatning for samme skade, **svarer en for alle og alle for en**. Det samme gjelder den som plikter å betale oppreising for samme skade.

2. I hvilken utstrekning den som har betalt erstatning eller oppreising kan gjøre krav gjeldende mot andre ansvarlige, avgjøres under hensyn til ansvarsgrunnlaget og forholdene ellers.»

278

Flere skadevoldere solidaransvar og regress

Skadeserstatningsloven § 5-3:

«1. Flere som plikter å betale erstatning for **samme skade**, svarer en for alle og alle for en. Det samme gjelder den som plikter å betale oppreising for **samme skade**.

2. I hvilken utstrekning den som har betalt erstatning eller oppreising kan gjøre krav gjeldende mot andre ansvarlige, avgjøres under hensyn til ansvarsgrunnlaget og forholdene ellers.»

279

The screenshot shows a VG newspaper article from May 23, 2014. The headline is 'Kvantumsrabatt for gruppevoldtekt'. The sub-headline reads: 'Høyesterett har avgjort at de fire mennene som ble dømt for gruppevoldtekt av en 16 år gammel jente i Oslo får dele på utgiftene til erstatningen.' The author is Mona Grivi Norman. The article text states that in December 2004, a 16-year-old girl was sexually assaulted by six men in a room in Skullerud, Oslo. She was drugged with heroin and raped multiple times. The six men were sentenced to six and a half to eight years in prison. They were also ordered to pay a total of 200,000 kroner in compensation. The girl's defense lawyer appealed the decision to the Supreme Court. The Supreme Court's decision was unanimous, with four votes to one. The Supreme Court judge Jens Edvin A. Skoghøy dissented. He described the case as a 'group rape' and argued that the men should be held jointly liable for the compensation.

Kvantumsrabatt for gruppevoldtekt

Tips VG på 2200 (VG) 23.01.2008 05:51 0

Av: **Mona Grivi Norman**

I desember 2004 ble jenta med seks kurdere til en leilighet på Skullerud i Oslo. Her ble hun dopet ned på heroin, og voldtatt flere ganger.

Fire av dem ble i lagmannsretten idømt fra seks og et halvt til åtte års fengsel. De ble også dømt til å betale til sammen 200000 kroner i erstatning.

Jentas bistandsadvokat anket til Høyesterett. Her ble dommen fra lagmannsretten stående med fire mot én stemme.

Høyesterettsdommer Jens Edvin A. Skoghøy hadde dissensen. Han beskriver

Siste saker fra Innenriks

- Dette vil det bli en betydelig straff av 49 minutter siden
- Finner artene på havbunn-kartet 1 time 23 minutter siden
- Sponsorene vil vurdere Northug-samarbeid 04.05.2014, 22:19
- To leiligheter på Sola i brann 04.05.2014, 21:56
- Knivstikking i Nygårdsparken i Bergen 04.05.2014, 21:39

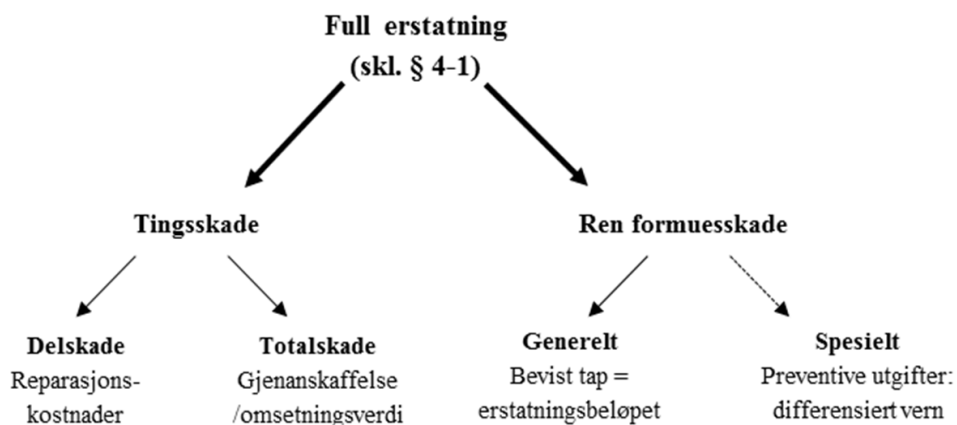
Til Innenriks

VGTV

- Her krasjet Northug: Innrømmer promillekjøring
- VGTV var med å prøvekjøre ulykkesbilen i 2012

280

Utmålingsprinsipper - tings- og formuesskader

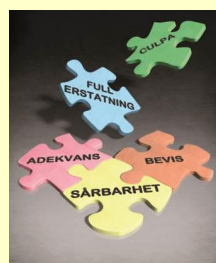

Disposisjonsheftet s. 14 f.

En gåte ...

283

Personskadeerstatning i et «nøtteskall» – hovedlinjer og utvalgte emner

Professor dr. juris Morten Kjelland

284